

Stenogrammid

XIII Riigikogu, IV Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 24.10.2016, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:08 Arupärimine haldusreformi seaduse rakendamise raskuste kohta (nr 240)
2. 16:20 Arupärimine Ida-Virumaal töökoha loomise toetuse kohta (nr 248)
3. 16:57 Arupärimine "Riigiülesannete analüüsi" kohta seoses seisukohtadega kultuuri ja kultuuriasutuste (eelkõige muuseumide) küsimuses (nr 241)
4. 17:28 Arupärimine nurjunud ID-kaardi hanke kohta (nr 246)
5. 17:52 Arupärimine Päästeameti alarahastatuse ja päästjate puuduse kohta (nr 254)
6. 18:46 Arupärimine illegaalsete immigrantide kohta Eesti Vabariigis (nr 262)
7. 19:12 Arupärimine Valkla Kodu töökorralduse ja kogukonna turvalisuse kohta (nr 245)
8. 19:44 Arupärimine haigekassa eelarve miinuse kohta (nr 242)
9. 20:17 Arupärimine kindlustusühistute seaduse ettevalmistamise kohta (nr 244)
10. 20:29 Arupärimine raske kütteõli aktsiisi kohta (nr 255)
11. 20:44 Arupärimine Eesti aktsiisipoliitika kohta võrreldes naaberriikidega (nr 265)
12. 21:08 Arupärimine Eesti Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks saamise kohta 2020. aastal (nr 235)
13. 21:24 Vaba mikrofoni

15:00 Istungi rakendamine

16:58 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame täiskogu IV istungjärku 6. töönädala esmaspäevast istungit. Nagu ikka, kõigepealt on eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Palun, Siret Kotka!

16:58 Siret Kotka

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel soovin üle anda peaminister Taavi Rõivasele arupärimise, mis käsitleb üleminekutoetuste maksmist Eesti põllumeestele. Nimelt on olukord selline, et otsetoetuste tase on Eestis nii madal, et meie saame teiste Euroopa Liidu riikide tasemest umbes 60%. Selleks et seda vahet kompenseerida, on Eesti riigil võimalik maksta ise oma riigieelarvest juurde nn üleminekutoetust või rahvakeeli *top-up*'i. Kahjuks maksis Eesti riik põllumeestele üleminekutoetust viimati 2013. aastal. Ka näiteks eelmisel aastal oleks meil olnud võimalik maksta põllumeestele 24 miljonit eurot üleminekutoetust, kuid me ei teinud seda. Samal ajal on aga teised riigid leidnud raha, et oma põllumehi toetada, näiteks toetas Läti oma põllumehi 42 miljoni euroga ja Leedu 32 miljoni euroga. Kriis aga jätkub. Eesti Maaülikooli uuringus, mis hiljuti välja tuli, öeldakse, et Eesti peaks tõsiselt kaaluma, kas mitte üleminekutoetusi maksta. Kõige selle tõttu ongi meil peaministrile küsimusi, mis puudutavad seda, miks ei ole Eesti riik täitnud oma kohustusi põllumeeste ees. Aitäh!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

16:58 Andres Ammas

Lugupeetav juhataja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Kes on jälginud uudiseid mandri ja Hiiumaa vahelise laevaühenduse kohta, teab kindlasti, et nädalavahetusel puhastati merepõhja sinna kogunenud settevallist ja võideti paarkümmend sentimeetrit juurde. Eelmisel kolmapäeval meie ees olles juhtis majandus- ja taristuminister mitu korda tähelepanu sellele, et ega n-ö jumala ja looduse vastu ei saa ning rahvasaadikud veetaset reguleerida ei suuda. Tal on absoluutselt õigus. Küll aga saab teha süvendamistöid. Meid, kuut Vabaerakonna fraktsiooni liiget, huvitabki, kas üldse ja kuidas on edaspidi plaanitud teha põhjalikumaid süvendamistöid sealsamas Rukkirahu kanalis. Milline on uute, valmivate laevade võimekus sõita madala veetaseme korral? Kuidas TS Laevad korraldab edaspidi koostööd TTÜ meresüsteemide instituudiga, et saada kriitilise veetaseme kohta võimalikult head ja operatiivset eelinfot ning seda klientidega jagada? Kuidas edaspidi teha nii, et reageerimiskiirus oleks nobedam ja mitte nii flegmaatiline, nagu see oli uue varulaeva prahtimise ja ka merepõhja puhastamise asjus? Aitäh!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnisson, palun!

16:58 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud härra esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna. Teiseks, tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski. Aitäh!

16:59 Esimees Eiki Nestor

Olen vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Me käitume nendega kodu- ja töökorra seaduse alusel.

Austatud Riigikogu, meil on külalised. Mul on suur au tervitada Poola Senati marssalit, tema ekstsellentsi härra Stanislaw Karczewskit ja teda saatvat delegatsiooni, kes istuvad siin rōdul. (Aplaus.) Nüüd teeme palun kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 85 Riigikogu liiget.

Päevakorra kinnitamine. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu IV istungjärgu 6. töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt on 78 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:08 Arupärimine haldusreformi seaduse rakendamise raskuste kohta (nr 240)

16:58 Esimees Eiki Nestor

Meie päevakorra esimene punkt on Kõlliki Kõbarsepa, Andres Ammase, Monika Haukanõmme, Jüri Adamsi, Artur Talviku, Ain Lutsepa, Krista Aru ja Andres Herkeli esitatud arupärimine. Arupärijate nimel Andres Herkel, palun!

16:58 Andres Herkel

Härra esimees! Austatud peaminister! Head kolleegid! Külalised rōdul! See arupärimine on ajendatud ühelt poolt haldusreformi seadusest, mis siin juunikuus vastu võeti, ja teiselt poolt sellest, et ka Riigireformi Radari kolleegium oli septembri alguseks jõudnud järeldusele, et asjad ei lähe päris niimoodi, nagu need minema peaksid, ja pani riigireformi edenemisele hindeks kahe, põhjendades seda peamiselt paigalseisuga ja raskustega haldusreformi seaduse rakendamisel. Puudub selle reformi juhtimine. Toon nende järeldustest esile veel selle, et sellist reformi peaks väga selgelt juhtima ja ennast sellega seostama eeskätt peaminister – me täna selle võimaluse talle ka anname –, aga ka kogu

koalitsioon. See peaks olema koalitsiooni ühine asi. Siin on olnud erinevaid seisukohti. Jõulist juhtimist ühtepidi ei ole, aga teistpidi ei ole see seadus, mille me vastu võtsime, tegelikult haldusreformi seadus. See on haldusterritoriaalse reformi seadus ja ka selles mõttes on see vaid kahe kolmandiku Eesti seadus, sest haldusreform, mis ei puuduta üldse Tallinna, ei vääri nii või teisiti päris täielikult üleriigilise haldusreformi nime.

Sellest tulenevalt on meil peaministrile hulk küsimusi, millele me palume vastust. Üks teravamaid küsimusi on kindlasti seotud kohalike omavalitsuste funktsioonide ja rahastamismudeliga ehk kõikide nende valdkonnaseaduste või täiendavate seadustega või, nagu mõnikord on öeldud, sisuseadustega, mida meile lubati siia parlamenti juba sügise alguseks, aga mis siamaani siia ei ole jõudnud. Peaminister ütles meie ees eelmisel nädalal ühele teisele arupärimisele teisel teemal vastates möödaminnes, et need on kohe-kohe valitsuses, aga see "kohe-kohe" on viibinud kindlasti liiga kaua. Oleks vaja saada aimu sellest, millised funktsioonid õieti on omavalitsuslikud ja millised on riiklikud ning kuidas toimub nende rahastamine, ja kõigest sellega seonduvast. Praegu on meil alust kahtlustada, et tegemist on pelgalt piiride ümbertõmbamise ja võimu ümbermängimise reformiga, sest seda olulist sisu me ei ole veel näinud ega sellest aru saanud. Aitäh!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab peaminister Taavi Rõivas. Palun!

16:58 Peaminister Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma vastan teie 12. septembril esitatud arupärimisele. Loen kõigepealt ette teie esitatud küsimused ja seejärel vastan neile.

Esimene küsimus: "Kas olete analüüsinud Riigireformi Radari kolleegiumi suveperioodi tegevusele hinnanguid ning millised on teie kui peaministri järeldused? Milliseid konkreetseid samme astute olukorra parandamiseks?" Ma hindan väga konstruktiivset kriitikat ja olen loomulikult analüüsinud ka Riigireformi Radari kolleegiumi hinnanguid. Ma olen väga seda meelt, et tegemist on selgete ja konkreetsete ettepanekutega, millest osa on juba ka täidetud. Aga ma ei saa sugugi nõustuda väitega, nagu oleks suvel, pärast haldusreformi seaduse vastuvõtmist Riigikogus, valitsuse hoog sel teemal tegutsedes justkui raugenud, nii nagu kolleegium ütles. Vastupidi. Nii Riigireformi Radari kolleegiumil kui ka arupärijatel on jäänud tõenäoliselt märkamata, et 25. augustil toimunud kabinetinõupidamisel langetas valitsus hulgaliselt poliitilisi otsuseid. Näiteks kiideti põhimõtteliselt heaks mitmed otsused, millega tehakse kohalikele omavalitsustele ülesandeks ettevõtluskeskkonna arendus, maakondlik arendustegevus ja regionaalse ühistranspordi korraldamine koostöös Maanteeametiga. Teemakohased eelnõud – minu meelest on kohatu nimetada neid sisulisemaks kui seda väga olulist haldusreformi seaduse eelnõu, ma ütleksin isegi, et ajaloolist haldusreformi seaduse eelnõu, mis on juba seadusena vastu võetud – on Rahandusministeeriumi sõnul valmis kooskõlastusringile saatmiseks.

Aga ma kordan veel, et poliitilised kokkulepped ja positiivsed signaalid nendes küsimustes on olemas. Nii et ei tohiks küll kellelegi uudiseks olla, milliseid funktsioone veel lisaks antakse. Samuti on ministeeriumidelt oodata ettepanekuid, millised asutused oleks võimalik kokku panna või milliste asutuste maakondlikud esindused oleks võimalik viia riigimajadesse ühisele pinnale kokku ning milliseid töökohti eri riigiasutustes saaks viia Tallinnast välja. Nende esitamise tähtaeg oli sügise hakul. Nüüd peab Rahandusministeerium nendest ettepanekutest välja sõeluma teostatavad, tegema oma pakkumised ja tooma need teemad 2017. aasta alguses taas valitsuse ette. Juba novembris – tõenäoliselt novembri esimeses pooles, see sõltub konkreetsete ministrite graafikutest, aga valmisolek on novembri algusest olemas – on meil plaanis valitsuskabineti nõupidamisel arutada maavalitsuste ülesannete ümberkorraldamist, mille suhtes on ka põhimõtteline poliitiline valik langetatud. Maavalitsused pärast haldusreformi endisel kujul ei jätka. Me reorganiseerime maavalitsused, andes osa ülesannetest kohalikele omavalitsustele ja osa keskvalitsusele. Kuna siin on aga väga palju detaile ja on vaja põhjalikult koos haldusaladega teema läbi arutada, siis tullakse juba põhjalikumalt selle teemaga valitsuse ette novembris.

Teine küsimus: "'Aktuaalse kaamera" 6.09.2016 saates toodi välja, et kui Saaremaa ja Hiiumaa moodustavad tervikomavalitsuse, siis neile makstakse täiendavat lisatasu vastavalt viis ja kaks miljonit eurot. Millise otsusega selline erand tehti ning milliselt eelarverealt see kulu kaetakse? Kui see on ette nähtud haldusreformi ühinemistoetuste reaal, siis kelle arvelt toimub kokkuhoid? Miks ülejäänud Eesti maakondadele ei ole otsustatud maksta lisatoetusi, kui tekivad maakondadepõhised omavalitsused?"

Haldusreformi seaduse menetlemisel lepidi valitsuses kokku põhimõtte, et maakonnaüleselt ühinevate omavalitsuste puhul tuleb ministritel leida peale seaduses sätestatud ühinemistoetuste lisavõimalusi strateegiliste investeeringute toetamiseks. See on fikseeritud ka haldusreformi seaduse eelnõu seletuskirjas. Lisainvesteeringute toetamine ei toimu ühinemistoetuste eelarvest, vaid lisaeraldiste kaudu ja võimaluse korral ka Euroopa Liidu toetusmeetmeid kasutades, aga mitte ainult. Haldusreformi seaduse eelnõu seletuskirjas sisalduv põhimõtte ja ühesugused tingimused kehtivad kõikidele maakondadele. Saaremaa ja Hiiumaa on tõepoolest need, kes kõige tõenäolisemalt ühinevad maakonnasuuruseks omavalitsuseks, kuigi Saaremaal ilmselt ei saa omavalitsuse osaks väikesaared, mis on ka põhjendatud. Kui nad ühinevad üheks suureks omavalitsuseks, siis on neil tõepoolest alust oodata ka riigieelarvest lisatoetust. Niipalju veel lisaks, et praegu peetavate läbirääkimiste seisu jälgides võib öelda, et teistes kohtades ei paista tekkivat kogu maakonna suurust omavalitsust. See võibki suure tõenäosusega jääda Saaremaa ja Hiiumaa eripäraks, mis ei tähenda, et see teistes maakondades võimatu oleks. Aga kui vaadata liitumisläbirääkimiste seisu, siis praeguse seisuga seda ei paista. Kolmas küsimus: "Riigikohtult taotlevad põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamist ja haldusreformi seaduse sätete kehtetuks tunnistamist kokku 22 omavalitsust. Kas valitsus on valmis vaatama üle sundliitmise mehhanismi ja miinimumnõuet elanike arvule? Kui antud olukorda on juba analüüsitud, siis millised on valitsuse sõnumid ja konkreetset sammud olukorra selgitamiseks?" Ma nõustun avalikkuses sel teemal sõna võtnud juristidega, kes on tunnistanud, et iga reformiga võib kaasneda teatud riiveid. Aga haldusreformi puhul on need riived proportsioonis reformi eesmärgiga. Tegemist on ajaloolise reformiga, mida on väga pikalt planeeritud, mida on väga kaua püütud ära teha ning mille mõju inimestele on arvestatav ja loomulikult positiivne. Omavalitsusüksuse elanike arvu miinimumkriteerium 5000 elanikku on ekspertide hinnangul vähim, millest alates on omavalitsus võimeline täitma kõiki seadusest tulenevaid omavalitsuse ülesandeid, palkama pädevaid spetsialiste ja pakkuma kvaliteetseid avalikke teenuseid. Ekspertide hinnangul on alates 5000 elanikust võimalik omavalitsustes tagada ametnike spetsialiseerumine ja piisav kompetentsus. Nüüd sellest põhiseaduslikust vaidlusest. Põhiseaduse roll on seada õiguslikud raamid. Põhiseadust ei ole minu hinnangul kohane kasutada arengu pidurdamise ettekäändena. Kui Riigikohtu otsuses peaks ära toodama, et mõne konkreetse seadussätte detailid vajavad täpsustamist, siis ei jää loomulikult muud üle, kui tuleb need täpsustused ära teha. Aga ma väga loodan, et meil on võimalik selle reformiga igal juhul edasi minna selliselt, et Eesti saaks suuremad ja võimekamad omavalitsused. See on asi, mida Eesti inimesed päris kindlasti ootavad.

Neljas küsimus: "Millisena näete enda kui peaministri rolli, et haldusreform ei jääks haldusterritoriaalseks ümberkorralduseks? Millal saavad kohalikud omavalitsused selguse teenuste ja tulubaasi osas?" Viies küsimus: "Millist rolli näete enda tegevuses seoses riigireformi elluviimisega, kus samuti sarnaselt haldusreformile puudub selge poliitiline eesmärk?" Ma vastan nendele kahele küsimusele korraga. Nii haldusreformil kui ka riigivalitsemise reformil on konkreetset eesmärgid, mida on siit puldist ka minu suu läbi korduvalt välja öeldud.

Esiteks, haldusreform. Selle eesmärk on suuremad ja võimekamad omavalitsused üle kogu Eesti, et pakkuda Eesti inimestele igal pool võimalikult häid avalikke teenuseid. Haldusterritoriaalne ümberkorraldus on haldusreformi lahutamatu alus ja kõikide võimalike uuenduste eeldus. Ilma suuremate omavalitsusteta ei ole võimalik täita ka lisaülesandeid, mida me soovime omavalitsustele anda. Nii et mingil juhul ei tasu alavääristada seda ajaloolist reformiosa, haldusterritoriaalset reformi. Kui meil on suuremad ja võimekamad omavalitsused, siis saab sellega kaasneda hulk uusi ülesandeid. Loomulikult lisandub ka rahastust, nii nagu on kokku lepitud.

Riigivalitsemise reform. Viimati siis, kui siin oli olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu, loetlesin ma riigireformi või riigivalitsemise reformi kolm suurt eesmärki. Need on järgmised. Esiteks, paremad avalikud teenused, mis on kättesaadavad kogu Eestis, näiteks koolivõrgu korrastamine, suurhaiglate ja maakonnahaiglate koostöö võrgustumise kaudu jne. Neid näiteid, milles me oleme juba kokku leppinud ja kus valdkonna alameesmärgid sõnastanud, on terve hulk. Teiseks, ettevõtjate ja elanike suhtlus riigiga peab olema veelgi lihtsam. Siin võib näidetena tuua nullbürokratia projekti, ka e-residentsuse, riigihangete elektroonilise süsteemi ning maksuameti uue elektroonilise lahenduse, mille abil on võimalik ka ilma deklaratsioonita äri ajada, projekti, mille pealkiri on "Aruandlus 3.0". Neid initsiatiive leiab peaaegu kõikide ministrite haldusaladest, enamiku kohta on juba otsused tehtud ja tähtjad sätestatud. Kolmandaks, riigiasutused peavad olema avatud uuele ja riigi sisemine töökorraldus peab olema tõhusam ning riigile jõukohane. Näiteks, tugiteenuste tsentraliseerimine, samuti

kinnisvarareform sel teel, et iga ministeerium ega muu riigiasutus ei pea ise kinnisvara haldama. Näitena võib tuua ka selle, et kui ministeeriumid kolivad ühishoonesse, siis suur osa tegevusi tehakse ühiselt ja ministeeriumid ei dubleeri tegevusi. Valitsussektori töötajate arv väheneb, me oleme esimese aasta eesmärgi täitnud enam kui kahekordselt jne. Kohalike omavalitsuste tulubaasi ümberkorraldamisega seotud ettepanekuid ja võimalusi arutatakse 25. oktoobril ehk homme toimuval haldusreformi eksperdikomisjoni kohtumisel ja seejärel kabinetinõupidamisel eeldatavalt novembri esimeses pooles.

Nüüd räägin koordineerimisest, juhtimisest ja vastutusest. Kõige suurem hulk ülesandeid nii haldusreformi kui ka riigivalitsemise reformi elluviimisel lasub loomulikult riigihalduse ministril. Aga kuivõrd on tegu väga suurte reformidega, siis jagub ülesandeid ka teistele ministritele. Me oleme valitsuses korduvalt neid eesmärgi seadnud. Nagu öeldud, aasta lõpus vaadatakse mitmed sihiseadmised üle ja tehakse n-ö jätkuotsused. Enamik neid valikuid ja otsuseid, mis puudutavad nii riigireformi kui ka haldusreformi, langetatakse valitsuse tasemel peaministri juhtimisel. Loomulikult jälgib peaminister isiklikult seda, et kõik olulised teemad, mis on kokku lepitud, oleksid töös. Vajaduse korral on minu roll ka tagada, et ministeeriumid ja ministrid jõuaksid mõistlikule kokkuleppele. Üks näide selle kohta, kus me töötame kokkuleppe saavutamise nimel, on see, et ministeeriumid on välja pakkunud erinevaid viise, kuidas sama valdkonna riigiasutusi reformida. Meil on kaks konkureerivat reformiplaani. Minu asi peaministrina on vaadata, kas neid on võimalik ühendada, võttes mõlemast reformiplaanist üle selle tugevamad küljed, või tuleb langetada valik ühe või teise kasuks. Nii et töö kõigi nende teemadega toimub valitsuses tahes-tahtmata peaministri juhtimisel. Aitäh teile!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Küsimused peaministrile. Peeter Ernits, palun!

16:58 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea peaminister! Vaatasin protokolle. Eelmise aasta lõpul öeldi põhiseaduskomisjonis, maaelukomisjonis ja ka mujal otse välja, et samal ajal, kui baasseaduse eelnõu jõuab Riigikokku, peaksid siin olema ka rakendusaktide kontseptsioonid. Nüüd lähenevad selle aasta jõulud. 25. augustil otsustas kabinet, et me hakkame neid rakendusasju vaatama. Varsti on 25. oktoober, kaks kuud on möödas. Õiguskantsler Madise on öelnud, et põhiseaduspärasust ei saa hinnata enne, kui need rakendusaktid on laual. Kordan, et juba lähenevad jõulud, aga neid rakendusakte ei ole. Härra peaminister, miks te olete nii pikalt venitanud? Või on see kuidagi nii välja kukkunud, et ei ole kokkulepet olnud? Mis selle taga on, et nii pikalt on aega läinud?

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Nii nagu tihti on olnud, nii on õnneks ka seekord vähemasti osa teie infost ekslik. Nimelt, haldusreformi seadus ei vaja selleks, et jõustuda, nii et saaks toimuda see ajalooline reform, mingeid rakendusakte. Haldusreformi seadus paneb ise paika liitumistingimused, reeglistiku ja kõik selle rakendamiseks vajaliku. Haldusreformi seaduses, mis võeti vastu enne jaanipäeva, on kõik oluline kirjas. Me räägime omavalitsustele lisaülesannete andmisest. Kokku on lepitud hulk ülesandeid, ma loetlesin osa nendest. Kui haldusreformi toimumise järel on meil suuremad omavalitsused, siis on meil võimalik anda neile lisaülesandeid ja täiendavat rahastust. Osa ülesandeid, mida on võimalik omavalitsustele anda, lugesin ma ette, osa tulevad veel lisaks selle kaudu, et me reorganiseerime maavalitsused. Kõik need ülesanded, mida on maavalitsustelt võimalik anda omavalitsustele üle, me koos lisarahaga omavalitsustele ka üle anname. Aga kuna maavalitsustel on mitmeid selliseid ülesandeid, mida ei ole võimalik omavalitsustele anda, kas või näiteks järelevalve omavalitsuste üle, siis me peame kokku leppima, milline konkreetne riigiasutus või millised konkreetset riigiasutused neid funktsioone tulevikus täitma hakkavad. Selle reformiosa tulemusena suudame me täita samu ülesandeid *circa* viis korda väiksema inimeste arvuga. Nii et igal juhul on see oluline osa.

Kas meil on nende uute ülesannete andmisega kuidagi tuli takus või kas me saaksime need ülesanded juba täna omavalitsustele üle anda? Vastus on, et ei saa. Meil ei ole sellega ka tuli takus, sest need uued ülesanded saavad kõige varem rakenduda peale 2017. aasta kohalike valimisi, siis, kui Eestis on terve hulk n-ö uue suurusega omavalitsusi. Mõni ülesanne, mis on seotud kalendriaastaga, on praktiline jõustada alates 2018. aasta 1. jaanuarist.

Nii et praegu on see aeg, kui ministeeriumid saavad kooskõlastusringidel oma seisukoha välja öelda. Siis

tuleb see akt ilma igasuguse viivitusega valitsuse lauale, valitsus saadab selle parlamenti ja – ma saan seda kinnitada – ka teil ei ole sellega tuli takus. Te saate seda rahulikult arutada nii kaua, kui vajalikuks peate. Te teete seda tõenäoliselt valdavalt kevadistungjärgu ajal ja saate need otsused langetada läbikaalutult ja iga detaili paika loksutada, ikka et mitu eurot iga konkreetse ülesande täitmise eest riik lisaks andma peab, mis ülesandeid veel oleks võimalik anda jne. Veel kord ütlen, et need uued ülesanded saavad tulla siis, kui meil on olemas uued omavalitsused. Uue suurusega omavalitsused on meil peale kohalikke valimisi 2017. aasta oktoobris. Sinnamaani on veel päris palju aega.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

16:59 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud peaminister! Mina arvan, et tuli on olnud takus juba alates 2010. aastast, kui Riigikohus tegi ühe otsuse. Selle otsuse sisu oli tunnistada põhiseadusvastaseks olukord, kus puuduvad õigusaktid, mis selgelt sätestavad, millised kohaliku omavalitsuse üksusele pandud kohustused on omavalitsuslikud ja millised on riiklikud, ja mis sätestavad selle, et need riiklikud saaksid ka rahastatud. Miks me oleme selle reformiga alustanud niimoodi tagumisest otsast? Võib-olla oleks olnud mõistlikum alustada ülesannete piiritlemisest? Tegelikult on siin tõepoolest tegemist põhiseadusvastase olukorraga ja see kestab senikaua, kuni lahendust ei ole. Milline see lahendus olema hakkab, kui te kinnitate, et see on olemas? Meie seda näinud ei ole.

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! 2010. aastal olin mina rahanduskomisjoni esimees ja puutusin selle teemaga väga tihedalt kokku. Toona määrati kindlaks need ülesanded, mis on riiklikud ja mida omavalitsus peaks ellu viima, määrati kindlaks ka rahastus. Ülejäänud omavalitsuse ülesanded olidki omavalitsuslikud. Toona käidi see teema läbi, selle üle vaieldi ja arutati ja jõuti lahendusele. Nii et seda me minu hinnangul otsast peale arutama ei pea, küll aga, kui me nüüd anname omavalitsustele selliseid ülesandeid, mis seni on olnud riigi täita – polegi nii hirmus tähtis, kas neid nimetada tulevikus omavalitsuslikeks või riiklikeks ülesanneteks –, siis fakt on see, et sellega peab kaasa tulema ka õiglase rahaeraldus. Seda me kavatseme teha. Ma lugesin teile ette loetelu, nii need ülesanded, mida seni on täidetud maakonna tasandil, kui ka need, mida on seni täidetud keskvalitsuse tasandil. Ülesandeid üle andes me rehkendame kõik läbi ja anname kaasa korrektse hulga raha. Minul on väga raske küsida, miks juba 15 aastat tagasi seda ei tehtud või miks toona olid mingid teistsugused arengud. Fakt on see, et praegu ametis olev valitsusliit on võtnud selle paarkümme aastat kavandamisel olnud haldusreformi oma südameasjaks. Mina usun, et me teeme selle ära.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

16:59 Krista Aru

Aitäh, härra esimees! Austatud peaminister! Seoses riigireformiga, riigi haldusterritoriaalse reformiga, on mitu korda räägitud ka riigimajadest. Millised hakkavad olema nende riigimajade funktsioonid? Kas ja kuivõrd on nende varal ette nähtud seda oletatavat teenuste ületulemist maavalitsustelt ja kuidas see üldse kontseptuaalses baasis välja nägema hakkab?

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Räägin riigimaja loogikast. Praegu on enamikul haldusaladel, Maaeluministeeriumi haldusalast Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalani välja, igas maakonnas mõni esindus. Mõnikord on need esindused suuremad, näiteks PPA-l on igal pool suured üksused, arusaadavalt on need ka eraldiseisvana logistilises mõttes igati põhjendatud, aga mõnes kohas on selleks, et tagada regionaalne kaetus, tegemist ainult paari ametnikuga. See on maakonniti väga erinev, aga ka nende paari ametniku puhul on kohati nii, et peetakse üleval eraldi maja. Kohati on nii, et mõnda sarnast teenust, näiteks karjäärinõustamist, mida pakub igas maakonnas kolm riigiasutust, saab maakonnas kolmest asukohast. Meie eesmärk on see, et kas nüüd 100%-liselt, aga suures osas viia need riigi esindused, seal, kus see on

põhjendatud, logistiliselt ühele pinnale kokku, eelistatavalt sellisesse asukohta, kuhu inimesed lihtsalt ligi pääsevad. Miks mitte ei võiks selleks nii mõneski kohas olla seni maavalitsuse kasutuses olnud hoone, mis enamasti on logistiliselt väga heas asukohas, aga kus seniseid funktsioone enam ei täideta? Aga me ei ole sugugi kinni mingites konkreetsetes majades. Riigimaja on rohkem n-ö kontseptuaalne lähenemine, siin ei olda ühes või teises senises hoones kinni.

Mõte on selles, et kui inimene tõesti peab füüsiliselt riigiga asju ajama ja peab minema kuhugi kohale, et see oleks talle siis logistiliselt võimalikult lihtne, et ta ei peaks kulutama kingataldud ühest majast teise kõndides ja riigiametnikke mööda linna taga otsides. Seda esiteks. Teiseks, me usume, et kui mitu riigiasutust on ühel kinnistul, siis on ka sünergiaid võimalik seal tekitada kas või sellega, et tugiteenuseid saab ühiselt osutada. Võib-olla ei ole igal riigiasutusel vaja eraldi nõupidamise ruumi jne. Seda teemat saab vaadata tervikpildina. Me soovime suure tõenäosusega mõnes maakonnas seda lahendust katsetada kiiremini kui teistes. Nagu öeldud, see ei pea tähendama, et kõik selles maakonnas asuvad riigiasutused peavad kolima ühele pinnale. Aga me püüame leida sellise sisulise lahenduse, et igaühel, kes kolib, sellest tõepoolest ka võitu oleks.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

16:59 Andres Ammas

Lugupeetav juhataja! Lugupeetav peaminister! Olete täna paar korda lubanud, et omavalitsused saavad piisavalt rahastatud. Küsingi siit edasi. Kuidas see toimuma hakkab? Kas järgmistel aastatel riigi eelarvestrateegia põhjal omavalitsustele eraldatav lisaraha jagatakse ikka tasandusfondi kaudu või tekivad mingid lisatoetused või kavatsete te muuta omavalitsuste tulubaasi?

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Seda on mul korrektne kommenteerida siis, kui valitsus on uues skeemis kokku leppinud. Nagu ma ütlesin, eeldatavalt toimub see novembri esimeses pooles. See sõltub sellest, mis päeval on meil võimalik kõik asjaosalised ministrid valitsuskabineti nõupidamisele saada. Siin on valikuid. Me oleme otsustanud anda lisaraha – siis, kui omavalitsused on juba liitunud. Aga kuni need asjad ei ole veel kokku lepitud, on minul võib-olla kohatu oma isiklikku seisukohta välja öelda. Nii et *circa* kuu aega, võib-olla natuke vähem, ja me saame need asjad selgeks.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Valeri Korb, palun!

16:59 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra peaminister! Haldusreformi põhilülks olid 10–15 aastat ikka tõmbekeskused. Nüüd tuleb välja, et põhiidee on 5000 inimest kohalikus omavalitsuses. Mulle näib, et kui luuakse omavalitsus, kus elab ainult 5000 inimest, arvates, et see ei pea olema tõmbekeskus, kus inimesed rohkem käivad, siis see on ainult pool asja. Järgmise sammuna peame mõtlema sellele, kus inimesed käima hakkavad. Ma olen võtnud mõnest diskussioonist osa ja tean, et Lääne-Virumaa ja Ida-Virumaa räägivad sellest, et nad lähevad maakonna tasemel kokku. Ma usun, et siis Jõhvi ei jää, ütleme, Ida-Virumaa pealinnaks, sest pealinnaks saab Narva. Kuidas te seda kommenteerite? Tahan teada teie arvamust, miks me siiski viskasime selle tõmbekeskuste kava üldse eemale.

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Kõigepealt, kui me vaatame praktikat, siis näeme, et see reform üle Eesti väga paljuski toimib selliselt, kuidas on kõige loogilisem. Koondutakse kas mitme omavalitsuse peale kokku või mõne suurema omavalitsuse ümber. Nii et lõviosa nendest liitumiskõnelustest, mis praegu käivad, toimuvad tegelikult päris elu mõttes väga loogiliselt. Ma ei ole päris nõus sellega, et inimesed peavad ilmtingimata liikuma palju just sinna, kus formaalselt on valla keskus. See ei pruugi nii olla. Ma arvan, et juba praegu on inimestel järjest vähem vaja füüsiliselt valla keskuskes vallavalitsuses käia. Teenusepunktid, kus saab teenuseid, võivad liituvast vallast jääda mitmesse asukohta, need ei pea kõik ilmtingimata ühes kohas koos olema. Lääne-Saare vald on siin hea näide. Ühinenud valdade territooriumil on seal nii

sotsiaaltöötajaid kui ka muid olulisi spetsialiste, kes peavad olema inimestele võimalikult lähedal. Aga jah, vallavanema juurde ei peaks tulevikus füüsiliselt väga tihti asja olema, sest enamikku kohalikke teenuseid on võimalik saada digitaalselt.

Võtame kas või igasuguste lubade taotlemise. Ka Tallinnas toimub see nii, et enam ei pea nii nagu vanasti minema kõigepealt linnaplaneerimise ametisse ja siis linnaosavalitsusse. Te ise endise omavalitsusjuhina teate, kui palju see kõik on aja jooksul arenenud ja kui palju inimestele mugavamaks läinud. Paljusid lubasid saab taotleda elektrooniliselt ja seetõttu on inimestel valla keskusesse, vallavanema juurde või vallavalitsusse, füüsiliselt järjest vähem asja. Tõmbekeskusena on inimestele oluline see koht, kus on haridusasutused ja kauplused. See kindlasti toimib. Kui inimene on harjunud poes käima mõnes asulas, mis varsti ei ole enam formaalselt valla keskus, siis ma ei usu, et ta seal poes käimise sellepärast ära jätab. Küllap minnakse ikka sellesse poodi, kuhu kõige mugavam on minna ja kus on kõige mõistlikumad hinnad.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Artur Talvik, palun!

16:59 Artur Talvik

Hea esimees! Lugupeetud peaminister! Kui haldusreformi seadust vastu võeti, siis oli koalitsioon üsna üksmeelne, kui mitte öelda väga üksmeelne. Kui suvepäevad edasi liikusid, hakkas üks koalitsioonipartner ehk IRL Margus Tsahkna suu läbi päris jõuliselt haldusreformi kritiseerima, muu hulgas öeldes, et Reformierakond üritab läbi suruda kahetasandilist omavalitsuste süsteemi, ja nimetades haldusreformi ka mitte liialt ambitsioonikaks. Kas teil on need vestlused või vaidlused toimunud ka valitsuskabinetis ja mida te Margus Tsahknale nendes küsimustes vastasite?

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Mul on hea meel teile kinnitada, et Margus Tsahkna päris kindlasti toetab haldusreformi. Veelgi enam, ta on tegelikult väga huvitatud, et see reform oleks üle Eesti edukas. Mul on teine hea uudis veel: ka Jevgeni Ossinovski toetab haldusreformi ja näeb vaeva selle nimel, et see eri piirkondades õnnestuks. Ma võin siin loetleda täpselt 15 valitsusliiget, kes kõik haldusreformi toetavad.

Meil on debatte olnud ja kindlasti tuleb neid ka tulevikus. Üks koht, kus meil debatt oli, oli see, et kui me reorganiseerime maavalitsused (see, muuseas, leidis nii mõnelegi üllatusena valitsuses tegelikult väga kiire heakskiidu), siis kas need funktsioonid, mis tuleb jätta riigile – on mingi ports funktsioone, mis tuleb riigile jätta, ma enne tõin näiteks järelevalve, mida ei saa omavalitsused ise teha, ka teise taseme planeeringut ei saa omavalitsused ise teha –, tuleks jagada ministeeriumide vahel. Näiteks nii, et järelevalvet teeb Justiitsministeerium ja teise taseme planeeringut näiteks Maa-amet või luuakse selleks n-ö regionaalse kompetentsikeskusena eraldi üksus. Selle üle oli meil tõepoolest suvel debatt. Aga seda, et Margus Tsahkna oleks suvel olnud haldusreformi vastu, ei suudagi ma ausalt öeldes meenutada. Ma usun, et suure tõenäosusega tekib meil ka omavalitsuste tulubaasi detailide üle korralik diskussioon. Kui keegi on teisel arvamusel, siis ei tasu arvata, et ta on hoopis haldusreformi vastu. Diskussioon igal juhul tuleb. Üldse, tegelikult on valitsuses ju palju olulisi teemasid, mille üle peetakse väga tõsist arutelu. Mulle väga meeldiks, kui nendes poliitilistes diskussioonides osaleks märksa aktiivsemalt ka opositsioon.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Anneli Ott, palun!

16:59 Anneli Ott

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud peaminister, palun täpsustage! Kas ma sain õigesti aru, et valitsuse seisukoht haldusreformi suhtes on see, et omavalitsused ei peagi teadma, mis tingimustel nad liituvad ja mis olukorda satuvad pärast liitumisläbirääkimiste lõppu või pärast n-ö lõplikke liitumisotsuseid? Piisab sellest, et on teada, et 5000 inimest on kriteerium, ja olgu liitumine tehtud. Kas te peate sellist hoiakut meie omavalitsusjuhtide ja meie inimeste suhtes lugupidavaks?

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Minu hinnangul ei ole omavalitsusjuhtide suhtes lugupidav see, kui te ütlete, et väga põhjalikule haldusreformi seadusele vaatamata omavalitsusjuhid ei tea, mis tingimustel liitutakse. Muidugi teavad, neil on sellest väga hea ülevaade. Seal seaduses on kirjas nii liitumistingimused kui ka kogu protseduur. Ma olen täiesti kindel, et omavalitsusjuhid üle kogu riigi on sellega hästi kursis. Seda esiteks. Teiseks, kas omavalitsustele tuleb tõenäoliselt juurde funktsioone koos rahastamisega? Jah, tuleb. Kas omavalitsusjuhid pigem toetavad seda? Jah, toetavad. Omavalitsusjuhid jälgivad väga tähelepanelikult seda, milles valitsuses on kokku lepitud. Kindlasti saavad ka nemad liituda kaudu oma sõna sekka öelda nende eelnõude kooskõlastusringil, kuhu need eelnõud kohe-kohe lähevad. Igale juhul on minu arusaam küll, et omavalitsused on huvitatud lisafunktsioonidest ja lisarahastusest. Need muudatused on omavalitsustele selgelt positiivse alatooniga, nii nagu on ka lisarahastus omavalitsustele üpriski meeltemööda.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

16:59 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud peaminister! Ma küsin eelmise küsimuse jätkuks. Te just ütlesite, et skeem, kuidas üldse hakatakse kohalikke omavalitsusi rahastama, saab valitsuses selgeks novembris. Omavalitsused teevad ühinemisotsuse, aga sisuliselt nad ei tea veel, kuidas neid rahastatakse. Kui te väidate, et Riigikohtu lahendiga on kõik ühel pool, siis mina väidan vastupidist. Ei ole. Riigikohtu lahend tuli 2010. aastal, aga nagu te mäletate, 2009. aastal kärbiti omavalitsuste tulubaasi 0,5%, millest praeguseks pole mitte midagi taastatud. Kuidas lähevad kokku need kaks asja, Riigikohtu lahend omavalitsuste mittepiisava rahastuse kohta ja tulubaasi taastamata jätmine?

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Kui selle teie viidatud ideaalse 2008. aastaga võrrelda, siis praeguseks on omavalitsuste eelarved keskmiselt poolteist korda suuremad. Nii et olukord on läinud märgatavalt paremaks. Aga mis puudutab lisaraha jaotust, siis minu hinnangul läheb omavalitsuste olukord igal juhul veel paremaks. Ma ei usu, et mõnel omavalitsusel oleks midagi selle vastu, et valitsus on otsustanud neid täiendavalt rahastada ja on selleks ka riigi eelarvestrateegias vahendid ette näinud. Ma usun, et omavalitsustele on kõige tähtsam lisaraha jaotuse puhul see, kas see jaotub nende hinnangul õiglaselt ja kas iga piirkond saab mõistlikul hulgal raha. Me püüame sellise süsteemi leida.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Märt Sults, palun!

16:59 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea peaminister! Meie riigieelarve pole sellel hooajal eriti kasvanud ja järgmisel hooajal jääb enam-vähem samadesse piiridesse kui sel aastal. Te räägite, et kohalikesse omavalitsustesse suunatakse lisavahendeid. Mul on päris lihtne küsimus. Ristkorutus on jääv suurus: kui mingit numbrit muudetakse, siis peaksid ülejäänud kolm numbrit ka muutuma. Mille arvel tekib raha, millega finantseeritakse lisaks kohalikke omavalitsusi?

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Ma ei saanud aru selle küsimuse esimesest poolest. Te ütlesite, et riigieelarve ei ole kasvanud. Väga selgelt on kasvanud. Muuseas, kasutan võimalust, et teie läheduses viibib teie fraktsiooni esimees, kes on sel teemal kohalikus meedias sõna võtnud. Lükkan otsustavalt ümber selle, nagu sotsiaalmaksu langetamine kuidagigi vähendaks ravikindlustuse rahastamist. Saan teile öelda hea uudise: sotsiaalmaksu vähendamine ei vähenda absoluutselt ravikindlustuse rahastamist. Ka ravikindlustus saab järgmisel aastal väga arvestatavat lisaraha. Nii et riigieelarve maht tunduvalt kasvab. Keskmiselt on eelarve kogukasv üle 6%. See on minu hinnangul väga arvestatav kasv. Samamoodi kasvab tunduvalt omavalitsustele minev eelarveeraldis, eeskätt tänu sellele, et tööpuudus on Eestis väga palju vähenenud ja inimeste palgad on kiiresti kasvanud. Nagu te teate, lõviosa sellest, kui palju omavalitsustele raha läheb, sõltub just sellest, kui palju inimesed palka saavad. Teiseks, me

oleme pärast omavalitsuste liitumist näinud riigi eelarvestrateegias ette lisaeraldised niimoodi, et baas kasvab. See raha on tinglikult öeldes eelarves reserveeritud, aga ei ole veel kokku lepitud, kas lisaraha läheb omavalitsustele tasandusfondi kaudu, nii nagu see seni on valdavalt läinud, või läheb lisaraha neile tulumaksuprotsendi muutmise kaudu või tehakse hoopis mingi muu uuendus, mis muudab tulumaksu ja kogu riigieelarvelise tulu laekumise omavalitsustele õiglasemaks. Siin on alternatiive. Neid alternatiive tutvustab Arto Aas valitsusele, nagu öeldud, novembri alguses. Kindlasti tuleb sellest suur diskussioon. Valitsus leiab kõige parema lahenduse. Kui me oleme veendunud, et see lahendus on tõepoolest kõige parem, siis me tuleme parlamendi ette ja palume teie heakskiitu sellele.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

16:59 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud peaminister! Valitsuse riigireformi tegevuskava üks kolmest peamisest eesmärgist on see, et tuleb tagada paremad avalikud teenused üle terve Eesti. Kaks teist eesmärki on kokkuhoid ja kvaliteedi paranemine. Tegelikult neid kolme eesmärki korraga saavutada ilmselt ei saa. Seega ongi oluline eesmärgi ja rõhuasetusi seada ning teha kokkulepped ka poliitilisel tasandil, sest need otsused ei ole tihti ju tehnilised. Minu küsimus ongi, milliseid avalikke teenuseid plaanitakse kokkuhoiu eesmärgil koomale tõmmata. See ei tohiks kellelegi tulla halva üllatusena, nagu näiteks oli Maanteeameti reform.

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Selleks et see reform oleks edukas, on loomulikult vaja ka lisarahastust, aga eeskätt seda, et eri funktsioone üle riigi täidetakس järjest tõhusamalt. Kui me suudame seniseid funktsioone täita efektiivsemalt, siis me saame sama rahahulga eest märksa rohkem ja märksa paremat teenust või saame teha veel uusi asju lisaks. Nii et reformi eesmärk ei ole kokkuhoid selles mõttes, et teha samu asju väiksema hulga raha eest, vaid pigem on eesmärk otsida võimalusi, kuidas selle raha eest, mis maksumaksja meile andnud on, saaks pakkuda rohkem avalikku teenust. Selleks tuleb neid teenuseid osutada võimalikult tõhusal moel, et minimaalselt läheks raha administreerimiseks ja maksimaalselt inimeste reaalseks aitamiseks. See on see loogika. Mina siin vastuolu ei näe. Minu meelest annabki asjade tõhusamini tegemine meile võimaluse kvaliteetsemaid teenuseid pakkuda.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Kadri Simson, palun!

16:59 Kadri Simson

Lugupeetavad! See formaat siin on väga ebavõrdne. Mul on küsimiseks aega üks minut, samas kui peaminister võib lõputult lobiseda mis iganes teemal, ka küsimusega mitteseotud teemal. Seetõttu ei saa ma siin rääkida sellest, et minu meelest ei ole valitsus algatanud vajalikke samme Eesti sotsiaalsüsteemi jätkusuutlikkuse tagamiseks. Ma küsin haldusreformi kohta. Te tulite 14. märtsil Riigikogu ette ja tegite poliitilise avalduse, et haldusreformi seadus tuleb kiiresti vastu võtta. Mul oli aega see seletuskiri uuesti läbi lugeda. Seal on kirjas, et haldusreformi seadus reguleerib haldusreformi esimest etappi, mille põhifookus on kohaliku omavalitsuse haldusterritoriaalse korralduse reformil, ja sellele järgneb selline etapp, mille käigus esitatakse meile haldusreformi valdkonnaseaduste muudatused. Seletuskirjas on selgelt lubatud, et need esitatakse käesoleva aasta teises kvartalis, lisatud on ka loetelu 18 seadusest. Ma ei ole näinud, et valitsus oleks neid seadusi mingil viisil Riigikogule üle andnud. Kas põhjus on see, et te ei suuda omavahel kokku leppida, või see, et te ei suuda neid ette valmistada?

17:00 Peaminister Taavi Rõivas

Suur aitäh! Hea uudis on see, et kokkulepped nendel teemadel sõlmiti augusti teises pooles, vist 25. augustil oli see kabinetinõupidamine – ma seda juba korra nimetasin ka –, ja suunised seaduste koostamiseks on antud. Ma ei ole kindel, kas neid seadusi hakkab 18 olema, seda oskab neid seadusi ettevalmistav ja selle eest vastutav minister täpsemalt öelda, aga neid konkreetseid uusi funktsioone,

mida üle anda, me praegu seadustesse kirjutame. Nagu öeldud, need seadused on kohe jõudmas kooskõlastusringile ja kui nad selle ladusalt läbivad, siis jõuavad nad kindlasti ka teie ette. Aga veel kord ütlen, et meil ei ole nende seadustega iseenesest sedavõrd suur tuli takus. Tõsi on see, et haldusreformi seadus sai kevadhooaja lõpus vastu võetud. See oli eeldus, et me saaksime järgmisi seadusi teha. Seal teatud nihe tekkis, kui te soovite nii öelda, aga see nihe ei ole mitte midagi sellist, mis reformi elluviimise kuidagigi ohtu seaks. Nende täiendavate seaduste koostamise teeb mõnevõrra keerukamaks see, et käimas on põhiseaduslik vaidlus Riigikohtus. On ka neid hinnanguid, et enne kui Riigikohus on oma seisukoha öelnud, ei ole valitsuses võimalik uusi otsuseid teha. Ma usun, et Riigikohus teeb otsuse selle aasta jooksul. Mina ei saa seda Riigikohtule loomulikult kuidagi ette kirjutada, aga ma loodan, et Riigikohus seda teeb. Siis on meil võimalik tulla täiendavate seadustega teie ette, et te saaksite piisavalt pikalt neid läbi töötada ja vajaduse korral neid veelgi paremaks teha.

Mis puudutab selle formaadi võrdsust või ebavõrdsust, siis minul on väga raske seda paremaks teha. Mina tulen parlamendi ette ja vastan nende reeglite alusel, mis parlament on kehtestanud. Aga kuna te esitate arupärimisi üsna sageli, siis hea on see, et ma olen teie ees ka küllalt sage külaline. Veel formaadist rääkides ütlen, et igal kolmapäeval olen ma teie ees infotunnis ja soovitan küsimiseks kasutada seda võimalust. Eelmisel korral olid küll kolm opositsioonierakonda väga head koostööd teinud, aga ma päris täpselt ei saanudki aru, mis oli selle asja mõte, et peaministrilt ega rahandusministrilt üldse mitte midagi ei küsitud, lihtsalt anti see küsimise võimalus vabatahtlikult ära ning küsiti majandus- ja taristuministrilt ühte ja sama küsimust ikka uuesti ja uuesti. Mina olen alati teie ees, kui te kutsute. Ma tõesti palun, et kasutage seda võimalust küsimiseks, siis on teil võimalik paljud asjad selgeks saada. Nii arupärimistel kui ka infotunnil on täiesti mõistlik formaat ja mina olen alati olemas, kui te mind kutsute.

17:00 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

17:00 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud peaminister, ma siis kasutan seda võimalust ja küsingi teie käest.

17:00 Peaminister Taavi Rõivas

Väga hea!

17:00 Arno Sild

Ma küsin sundliitmise kohta. Kas on mõeldud välja mehhanismid selleks, kuidas see sundliitmine toimuma hakkab? Võtame lihtsa näite. Kolm-neli valda on nõus ühinema, et kriteeriume täita, aga nende kõrval on veel üks vald. Mis siis saab, kas arvestatakse ka nende soovi, kes on juba omavahel kokku leppinud? Kuidas need mehhanismid hakkavad sundliitmisel toimima? Selle kohta ei ole senini eriti informatsiooni olnud.

17:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Selle kohta leiab informatsiooni ka sellest samast teie endi vastuvõetud haldusreformi seadusest. Nii et ma soovitan Riigikogu liikmetel seda seadust kas või nüüd tagantjärele põhjalikult tudeerida. Seal on tegelikult enamik vastuseid olemas, aga mul ei ole mitte midagi ka selle vastu, et seda selgitada. Sundliitmise loogika seisneb selles, et me kõigepealt anname omavalitsustele võimaluse ise kokku leppida, nii et kõik omavalitsused edaspidi vastaksid miinimumkriteeriumidele. Me oleme seda motiveerinud küllaltki helde liitumistoetusega, selleks et saaks teha ka vajalikke investeeringuid, et liitumist kas taristu poolelt või muud moodi toetada. See on riigilt igati loogiline ettepanek. Kui mõni omavalitsus, teades, et liitumine igal juhul tuleb, tõesti annab vabatahtlikult oma otsustusõiguse ära, tõstab käed üles ja ütleb, et liidetagu teda sunniviisiliselt, ta loobub kõikidest topelthüvitistest ja võimalusest ise kaasa rääkida, siis ei jää valitsusel üle muud kui seaduses ettenähtud korra järgi liita see omavalitsus nii, et see vastaks seaduses sätestatud tingimustele. Sellel puhul on väga suur osa valitsuse kaalutusõigusel. Valitsus soovib teha otsuseid loomulikult selliselt, et need oleksid kõige loogilisemad ja lähtuksid nendest asjaoludest, mis kohapeal kõige mõistlikumad tunduvad. Meil

on võimalik kasutada ka maakondlike nõuandeorganite või nõustamiskomisjonide soovitusi selle kohta, kuidas liitumine aset võiks leida. Need on need alused, mille järgi valitsus peab kaalutlusotsuse langetama.

Ma saan öelda, et valitsusel on olemas valmisolek vajaduse korral neid sundotsuseid teha, aga meie eelistus on see, et kohalikud juhid ise seda protsessi veaksid. Ma usun, et kui kohapeal ise seda protsessi veetakse, siis jõutakse omavalitsuse elanike jaoks kõige paremale tulemusele. Mina küll ei saa aru, miks peaks mõni omavalitsusjuht, teades, et liitumine igal juhul tuleb, ise oma rolli siin vabatahtlikult käest ära andma.

17:00 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

17:00 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud spiiker! Hea minister! Te ütlesite, et valitsus arutas ja arutab, milliseid asutusi ja ministeeriume ühendada või Tallinnast välja viia. Me teame, et praegu toimub Eestis vastupidine protsess. Maanteeamet proovis oma büroosid ära kaotada, avalikkuse survele seda õnneks ei tehtud, aga teenuseid ikkagi kohapeal vähendati. Veeteede Amet teeb sama jne. Kas te ei karda, et selleks ajaks, kui te otsusele jõuate, ei olegi kohapeal enam väga palju ameteid? Mis ameteid ja ministeeriume te silmas pidasite, kui te arutasite, mida võiks Tallinnast välja viia?

17:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Ei, ma ei karda. Seda esiteks. Teiseks, tõsi on see, et kõikidel asutustel on surve olla efektiivsem ja täita samu funktsioone vähema arvu inimestega. Seetõttu ongi vajalik, et riik, kes ühelt poolt maavalitsused endisel kujul ära kaotab ja seega aitab kaasa sellele, et toimuks, nagu te ütlesite, vastupidine protsess, kompenseeriks seda, viies mõne riigiasutuse või ameti n-ö keskse osa, mis pakub teenust kogu riigile, ühte või teise maakonda. Ma ei saa öelda, et see viiakse maavalitsuse asemele, aga printsiip on see, et viiakse maakonda. See aitabki hoida avaliku sektori paiknemise tasakaalu. Kõige suurem avaliku sektori osakaal, sh keskvalitsuse väga suure osalusega, ei ole üllatuslikult üldse mitte Tallinnas, vaid hoopis Tartus. Tegelikult on keskvalitsus kohal loomulikult kõikides Eesti omavalitsustes, aga me soovime, et see kohalolek veelgi ühtlustuks väiksemate maakondade kasuks.

Praegu on veel vara välja hõisata konkreetseid asutusi ja maakondi, aga ma saan öelda, et ministritel on olnud mitmeid ettepanekuid, mida nad on riigihalduse ministrile saatnud. Riigihalduse minister peab neid süstematiseerima ja vaatama, et pilt oleks üle kogu Eesti ja kõikides haldusalades tasakaalus, ning siis tooma oma ettepaneku valitsuse ette. Näiteid selle kohta, mida on juba tehtud, on võimalik tuua mitmeid. Maaelu Edendamise Sihtasutus viidi Riigikogu aseesimehe ministriks oleku ajal Viljandisse, maavalitsuste raamatupidamine on viidud samuti tsentraalselt Viljandisse, vanglate valdkonna juhtimine Jõhvest on hästi teada näide jne. Nii et näiteid juba on, aga tulevikus saab neid olla märksa enam.

17:00 Esimees Eiki Nestor

Rohkem Riigikogu liikmetel peaministrile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Andres Herkel, palun!

17:00 Andres Herkel

Härra esimees! Austatud peaminister! Austatud Riigikogu liikmed! Meil on muidugi hea meel, et peaminister on alati valmis meie küsimustele vastama ja meie ette tulema, kui me küsimusi esitame, ja on valmis vastama ka siis, kui küsimusi ei ole esitatud, nagu juhtus eelmisel kolmapäeval. Aga ega me siit väga palju uut teadmist kahjuks ei saanud. Me saime teada seda, mis on nii ehk nii kirjas haldusreformi seaduses sellisel kujul, nagu see vastu võeti, ehk reformi eesmärgina nimetas peaminister suuremaid ja võimekamaid omavalitsusi, kes saavad pakkuda paremaid teenuseid. Minu meelest on rõhk siin kuidagi väga ühekülgsele sõnale "suuremad". Eeldus, et suurem toobki kohe kaasa paremad teenused, ei pruugi alati päris täpne olla. Loomulikult, me tahaksime suuremaid omavalitsusi ja lõpuks tahaksime suuremat Eestit ka, aga alati see päris niimoodi ei toimi. Siin on ilmselt hakatud seda ühte arvulist näitajat absolutiseerima.

Väga torkas silma väide, et mõnele küsimusele, näiteks kuidas need ülesanded täpselt jaotuvad ja kuidas rahastatakse, saab vastata alles siis, kui valitsus on uue skeemi välja mõelnud või kui kooskõlastusring on ladusalt läbitud. Kui vaadata, kuidas nende lubaduste täitmist, et seadustega meie ette tullakse, üha edasi lükatakse, siis mulle tundub, et see asi ei lähe teil sugugi nii ladusalt, sest muidu ei peaks me seda maakera kuidagi siin tagurpidise poole pealt avastama või keerutama. Tegelikult oleks see ülesannete jaotus pidanud ikkagi käima piiride tõmbamisest eespool. Tõepoolest, omavalitsusjuhid peavad ju teadma, mismoodi omavalitsus siis toimima hakkab. Aga te panite selle ülesannete piiritlemise ja rahastamise justkui teise vagunisse, vedur esimese vaguni ehk territoriaalse osaga on kuhugi nagu kohale tulnud, mingid tegevused käivad, aga see teine vagun, mulle tundub, on ära kadunud, nii nagu omal ajal toimus nõukogude raudteeavarustel. Kus ta nüüd on? Tõepoolest, te ütlesite korra, et need seadused tulevad teise kvartali jooksul, siis oli juttu sügise algusest. Praegu hakkab oktoober lõppema. Me oleme siiski natuke rahulolematud ja ma usun, et õigustatult, sest see ülesannete piiritlemise ja rahastamise küsimus on ju tegelikult kõige olulisem.

Üks asi veel, mida ma tahan siin põgusalt puudutada. Nimelt, mul kriipis kuidagi kõrva see, kui peaminister ütles, et selline põhiseaduslikkuse ja põhiseaduse kaitse, mis arengut takistab, just nagu ei kõlba. Minu meelest on see väga ohtlik väide, kui arengu pidurdamisega hakatakse stigmatiseerima seaduslikkust või, veel enam, põhiseaduslikkust. See ei ole kindlasti mitte õige. Kui vaadata seda, mis meie põhiseaduses kohalike omavalitsuste kohta on öeldud, siis minu arvates on ilmne, et eri paragrahve tuleb vaadata koosmõjus ja need on päris hästi tasakaalustatud. Seal on see pool, mis annab omavalitsusele enesekorraldusõiguse, ja seal on tõepoolest ka see pool, mis võimaldab seaduse alusel omavalitsuskorraldust muuta või korrigeerida. Aga see asi läheb käest ära, kui hakata ühte või teist kriteeriumi väga ühekülgselt tõlgendama, nii nagu on juhtunud selle õnnetu 5000 elaniku kriteeriumiga, võtmata arvesse geograafilisi ja kultuurilisi eripärasid. Ettepanekuga Setomaa kohta, mille opositsioon on esitanud, me tegeleme siin homme. Nende eripärade arvesse võtmata jätmine muudab asja väga ühekülgselt ja sealt tulenevad põhiseaduslikkuse probleemid. Põhiseaduslikkuse probleem on kindlasti ka see, et kuni ülesannete jaotus on selgelt piiritlemata, on olukord hägune. Ma ei ole päriselt nõus ka selle väitega, et enne seda haldusreformi õnnestus neid ülesandeid selgelt ja rahuldavalt piiritleda. Tegelikult see ei õnnestunudki. Aitäh!

17:00 Esimees Eiki Nestor

Anneli Ott, palun!

17:00 Anneli Ott

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud peaminister! Kõigepealt tahan tänada arupärimise esitajaid. Kahtlemata, küsimused on väga tõsised ja ma usun, et need huvitavad väga paljusid Eestimaa inimesi. Täna on haldusreformi seadus kolm kuud kehtinud ja me näeme selgelt, et omavalitsusreformi küsimus on endiselt teravalt päevakorral. Selle lühikese aja jooksul on 26 kohaliku omavalitsuse volikogu pöördunud Riigikohtu poole taotlusega tunnistada haldusreformi seaduses sisalduvad sätted põhiseadusega vastuolus olevaks. Riigikogus on peetud olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu omavalitsusreformi teemal. Samuti puutub põhiseaduskomisjon, mille liige ma olen, nende küsimustega kokku peaaegu igal nädalal.

Kevadel Vabariigi Valitsuse algatatud haldusreformi seaduse eelnõu sisaldas endas reformi läbiviimise aluseid ja korda. Eelnõus nähti ette kohaliku omavalitsuse üksuse miinimumsuurus ja sellega seotud erandid ning omavalitsuste ühinemisega kaasnevad õigused ja kohustused. Haldusreformi põhiliseks eesmärgiks sai see, et 2017. aasta kohalike omavalitsuste valimiste tulemuste selgumise ajaks peavad olema moodustunud uued toimivad omavalitsused. Toimivate kohalike omavalitsuste all pidasid haldusreformi seaduse eelnõu autorid silmas omavalitsusi, mis suudavad pakkuda inimestele paremaid avalikke teenuseid, tagavad piirkondade konkurentsivõime kasvu ning suudavad iseseisvalt täita neile seadusega pandud ülesandeid. Eelnõu kohaselt olid sellisteks haldussuutlikeks omavalitsusteks need, kus elab vähemalt 5000 inimest. Nüüd me oleme põhiseaduskomisjonis kuulnud valitsuse esindajate argumente, et 5000 ei olegi nii väga põhimõtteline kriteerium ja valitsusel on siin väga suur kaalutusõigus. Seega oli kevadel menetletud haldusreformi seaduse eelnõu sisu lühidalt öeldes väga napp, rohkemat ka eelnõu seletuskiri ei sisaldanud. Puudusid andmed selle kohta, kuidas realsuses tagatakse igas omavalitsuses kvaliteetsete teenuste osutamine ja konkurentsivõime kasv ning kuidas suudavad omavalitsused täita riigi poolt neile pandud ülesandeid. Siit kõik need probleemid algasidki.

Haldusreformi seaduse eelnõu menetledes lubas meile riigihalduse minister Arto Aas, et seadust puudutavad sisueelnõud saavad menetlusse teises kvartalis. Nüüd on neljas kvartal ja me pole neid sisueelnõusid näinud, me ei tea neist mitte midagi. 6. oktoobril ütlesite teie, peaminister, Vikerraadiole antud intervjuus, et Riigikogus vastuvõetud haldusreformi seadus oligi sisuseadus. Selge on see, et 1. juulil jõustunud haldusreformi seadus on haldusterritoriaalse ümberjaotamise seadus. Vastuvõetud seaduse pinnalt on omavalitsustel väga raske teha otsust liitumise poolt või vastu, kuna ei ole teada, mida liitumine endaga täpselt kaasa toob.

Väga halb on tõdeda, et valitsus ei kiirusta. Öeldakse, et aega on küll. Samas teame, et omavalitsusjuhid peavad läbirääkimisi olukorras, kus nad tegelikult ei tea, mille üle nad läbirääkimisi peavad. Pole selge, missuguseid teenuseid tuleb pakkuma hakata, millised avalikud hooned omavalitsuse territooriumil peavad hakkama olema, millised ei pea, millist taristut peab säilitama ja millist ei pea. See, et need asjad saavad selgeks alles pärast läbirääkimisi ja liitumiskokkuleppeid, on kindlasti omavalitsuste toimimist mittetundev lähenemine. Seda ilmestab fakt, et tänaseks on 213 omavalitsusest vabatahtliku liitumise ettepaneku Vabariigi Valitsusele esitanud vaid kaks omavalitsust. Sellist suurt reformi ellu viies ei saa lähtuda karmist kirvemeetodist. Viia seda läbi vaid enese tarkusega ja omavalitsustega konsulteerimata ei ole õige. Keskerakond ei ole haldusreformi vastu, kuid viis, kuidas seda tehakse, ei ole aktsepteeritav. Aitäh!

17:00 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole rohkem kõnesoovi, aga peaministril on. Palun, peaminister Taavi Rõivas!

17:00 Peaminister Taavi Rõivas

Siin oli küsimus, millised täpselt on need seadused, mis muutmist vajavad, mis on nende arv jne. Ma kasutan võimalust need ette lugeda. See arv 18 hõlmab ka kõiki neid seadusi, kus on vaja teha väga väikseid parandusi, meil ei ole kindlasti vaja 18 uut seadust. Ma lugesin juba ette need peamised funktsioonid, mida soovitakse KOV-idele lisaks anda, aga nüüd ma loen ette kõige olulisemad seadused, milles tehakse muudatusi, mis õige pea kooskõlastusringile lähevad. Neid on kuus.

Kõigepealt mainin kohaliku omavalitsuse korralduse seadust, kus on väga palju omavalitsustega seotud teemasid, sh ühisameteid ja -asutusi käsitlev regulatsioon valdkondliku koostöö võimaldamiseks. Aga ka mitme konkreetse ülesande andmine on sellega seotud, olgu selleks kohaliku ja piirkondliku ettevõtluskeskkonna arendamine, maakonna arendustegevus vms. Need on siis kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse teemad. Avaliku teenistuse seaduses on vaja muudatusi teha eeskätt selleks, et ühisametit oleks võimalik nimetada kohaliku omavalitsuse ametiasutuseks. Taas kord on siin käsitletud mitmeid korralduslikke küsimusi. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduses on mitmed teemad, mis seonduvad näiteks maksude ja toetuste ülekandmisega, üldplaneeringute uuendamisega jne. Seal on mitmed üleminekuregulatsioonid.

Kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduse muudatus näeb tulevikus ette võimaluse moodustada peale maakondlike liitude ka piirkondlikke liite, mis hõlmavad kahte või enamat maakonda. Peale selle võivad liidud moodustada ühise esinduse. See kõik on vajalik selleks, et omavalitsuste tasemel koostöö asemel oleks võimalik teha omavalitsuste ühiskoostööd. Ka on vaja muuta ravimiseadust. Seal on vaja muuta apteekide asutamise piiranguid seoses vallasise linna termini muutumisega.

Ühistranspordiseaduse muutmine võimaldab KOV-idel ja Maanteeametil ühiselt moodustada regionaalseid ühistranspordikeskuseid, millele tuleb delegeerida seni Maanteeameti ülesandeks olnud maakondliku ühistranspordi korraldamine.

See oli peamiste muudetavate seaduste loetelu. Nagu öeldud, valitsus pingutab selle nimel, et need seadused saaksid aasta lõpuks valitsuse heakskiidu, siis on võimalik neid parlamendis arutada. Aga valitsus võib loomulikult head meelt tunda selle üle, et teie peamine kriitika on see, et valitsus peaks oma programmi veel kiiremini ellu viima. Nii et anname endast parima, et seda veel kiiremini ellu viia. Mul on hea meel, et teile see programm meeldib. Aitäh!

17:00 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan selle arupärimise käsitlemise.

2. 16:20 Arupärimine Ida-Virumaal töökoha loomise toetuse kohta (nr 248)

16:58 Esimees Eiki Nestor

Järgmise arupärimise on esitanud Riigikogu liikmed Olga Ivanova, Mihhail Stalnuhhin, Jaanus Karilaid, Toomas Vitsut, Peeter Ernits, Anneli Ott, Enn Eesmaa, Jüri Ratas, Erki Savisaar, Viktor Vassiljev, Mihhail Korb, Kadri Simson, Marika Tuus-Laul, Märt Sults, Kersti Sarapuu, Oudekki Loone, Tarmo Tamm ja Martin Repinski. Arupärijate nimel Olga Ivanova, palun!

16:58 Olga Ivanova

Austatud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Tutvustan Keskerakonna fraktsiooni 18 liikme nimel arupärimist, mis puudutab Ida-Virumaal töökohtade loomise toetamist. Käesoleva aasta märtsis toimus valitsuse väljasõiduistung Ida-Virumaale. Sellele järgnenud avalikul pressikonverentsil reklaamiti uhkelt välja, et Ida-Virumaal saab taotleda töökoha loomise toetust, mida makstakse ettevõttele, kes võtab tööle vähemalt 20 piirkonnas töötuna registreeritud inimest. Need inimesed peavad olema tööta olnud vähemalt kuus kuud. Töökoha loomise toetus ühes kalendrikuus on 50% töötaja palgast, kuid mitte rohkem kui töötasu kahekordne alammäär. Tegemist on ajutise toetusega, mida saab taotleda kuni järgmise aasta lõpuni. Planeeritud osalejate arv oli 625 inimest.

Tänaseks on ettevõtjatel olnud võimalus töökoha loomise toetust taotleda juba üle nelja kuu, paraku ei anna tulemused põhjust rõõmustada. Augusti alguse seisuga oli toetust saanud üks mittetulundusühing. Ettevõtetele on põhiliseks takistuseks olnud see, et tööle tuleb võtta korraga vähemalt 20 inimest ning kõik need uued töötajad peavad olema töötukassas arvel olnud vähemalt pool aastat.

Kõige sellega seoses on meil neli küsimust. Esiteks, mitu ettevõtet on tänaseks töökoha loomise toetust taotlenud ning mitu uut töökohta on sellega seoses Ida-Virumaale tekkinud? Teiseks, Äripäeva artiklist võib järeldada, et mitmed ettevõtted on pärast toetuse saamise tingimustega tutvumist toetusest loobunud. Kuidas te hindate valitsuse plaani tulemuslikkust hetkeseisuga? Kolmandaks, töötukassa statistika järgi on Ida-Virumaal töötuse tase teiste maakondadega võrreldes jätkuvalt väga kõrge. Milline on valitsuse plaan Ida-Virumaal töötuse määra vähendamiseks? Viimane küsimus. Ettevõtlusminister Liisa Oviir on öelnud, et näeb Ida-Virumaa ettevõtluse arendamises suurt potentsiaali ja riik on valmis sinna ka üha rohkem panustama. Milliseid meetmeid on valitsus valmis võtma, et see suur potentsiaal väljenduks ka töötuse määra langemises ning kohaliku majanduse elavnemises? Aitäh!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab peaminister Taavi Rõivas. Palun!

16:58 Peaminister Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastan teie arupärimisele.

Esimene küsimus: "Mitu ettevõtet on tänaseks töökoha loomise toetust taotlenud ning mitu uut töökohta sellega seoses on Ida-Virumaal loodud?" Töökoha loomise toetust on taotlenud ja saanud kolm ettevõtet kokku 81 töökoha loomiseks. Lisaks teeb Eesti Töötukassa kümme konna ettevõttega ettevalmistusi toetuse abil töökohtade loomiseks. Näiteks soovivad Kohtla-Järvel tegutsevad mööblitootmise ettevõtte ja õmblusettevõtte võtta lähikuudel tööle kokku 50 töötajat, Jõhvis asuv helisalvestusega tegelev ettevõtte 20 inimest ning niisama palju ka Jõhvi rajatav hotell ja restoran. Kiviõlis tegutsev metalliettevõtte plaanib tootmist laiendada ja võtta järgmisel aastal tööle üle saja inimese. Narva tööstusparki rajatav uus metalliettevõtte vajab detsembris 20 metallitöötajat ja Narvas laienev õmblusfirma ka 20 inimest. Kõiki neid ettevõtteid toetab töötukassa inimeste leidmisel, koolitamisel ja tööks ettevalmistamisel. Samuti peab töötukassa läbirääkimisi veel mitme ettevõttega, kes plaanivad laienemist. Töötukassa hinnangul saab lähiajal toetusega loodud veel 200 või rohkem töökohta. Teine küsimus: "Äripäeva artiklist võib järeldada, et mitmed ettevõtted on pärast toetuse saamise tingimustega tutvumist toetusest loobunud. Kuidas te hindate valitsuse plaani tulemuslikkust hetkeseisuga?" Otsus töökoha loomise toetuse kohta on üks mitmest Ida-Virumaa tööpuuduse leevendamiseks tehtud otsusest, mille valitsus tegi 3. märtsi väljasõiduistungil Narva. Peale selle otsustas valitsus alandada oluliselt kaevandamisõiguse tasumäärasid, mis on tuntav leevendus kogu piirkonnale ja ettevõtjatele. Usun, et see aitas ära hoida lisakoondamised. Veelgi enam, VKG on sellest tulenevalt otsustanud taaskäivitada kaks põlevkiviõlitechast ja otsustanud võtta tagasi tööle ligi 350

inimest. Samal väljasõiduistungil otsustas valitsus taotleda vahendeid Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondist, et kahe aasta vältel osutada tööturuteenuseid vähemalt 800 inimesele. Selle kogumaksumus on 1,9 miljonit eurot. Teenuseid on alates 1. juulist hakanud saama 291 inimest. Fondi toel pakutakse ümberõpet ja eesti keele õpet, hüvitatakse koolituskulusid ning töölesõidukulusid. On ka ettevõtteid, kes loovad töökohti ilma toetuseta. Nii otsustas Viljandis voodeid, madratseid ja tekstiiltooteid valmistav Delux Dreams avada oma õmblustsehhi Narvas ja anda tööd 35 inimesele. Valitsus hindab plaani tulemuslikkust selle põhjal, kuidas kõikide võetud meetmete ja tehtud otsuste koosmõjul töötus Ida-Virumaal väheneb. Kui märtsi lõpus – siis oli valitsus neid teemasid just arutanud – oli Ida-Virumaal 7790 registreeritud töötut, mis moodustas 12,4% tööjõust, siis pool aastat hiljem ehk täpsemalt öeldes septembri lõpu seisuga olid need näitajad 6154 inimest ja 9,8%. Nii et tööpuudus on Ida-Virumaal väga arvestatavalt vähenenud, peaaegu neljandiku võrra ja seda poole aastaga, mis on igati märkimisväärne.

Kolmas küsimus: "Töötukassa statistika järgi on Ida-Virumaa töötuse tase jätkuvalt väga kõrge võrreldes teiste maakondadega. Milline on valitsuse plaan Ida-Virumaa töötuse määra vähendamiseks?" Neljas küsimus: "Ettevõtlusminister Liisa Oviir on öelnud, et näeb Ida-Virumaa ettevõtluse arendamises suurt potentsiaali ja riik on valmis sinna ka üha rohkem panustama. Milliseid meetmeid on valitsus valmis rakendama, et see suur potentsiaal väljenduks ka töötuse määra langemises ning kohaliku majanduse elavnemises?" Vastan kolmandale ja neljandale küsimusele korraga. Kuigi Ida-Virumaa töötuse tase on võrreldes teiste maakondadega kõrge, siis nagu juba öeldud, on viimase poole aastaga Ida-Virumaal registreeritud töötus vähenenud 2,6%. Peale juba mainitud meetmete aitab riik kaasa ka sellele, et meelitada Ida-Virumaale investoreid ning luua seal uusi töökohti. Tegevust laiendab SA Ida-Virumaa Tööstusalade Arendus, mis peale arendustegevuse tegeleb ka uute investeeringute piirkonda kaasamisega. Narva tööstuspargi laiendamise kõrval arendatakse tööstusparke Jõhvis, Kohtla-Järvel ja Kiviõlis.

Tulevikku vaatavalt aitab Ida-Virumaale sadu uusi töökohti luua ka valitsuse otsus lubada taastuenergia ekspordi raames väheväärtuslikku puitu põletada. Töötuse ennetamisele ja vähendamisele Ida-Virumaal aitavad kaasa ka üleriigilised meetmed. Septembris otsustas valitsus, et järgmise aasta maist hakatakse rohkem panustama ka töötavate, üle 50-aastaste, madalama haridustaseme ja väiksema sissetulekuga inimeste kutseoskuse täiendamisse. 2017. aastal on selleks ette nähtud ligi 3 miljonit eurot. 3 miljonit eurot on valitsus eraldanud ka ettevõtluse edendamiseks loodava suurinvesteeringute meetme toetuseks. Selle eesmärk on suurendada Eestis tehnoloogiamahukasse tööstusesse tehtavaid investeeringuid, luua suurema lisandväärtusega töökohti ja suurendada ekspordi.

Peale selle arutab valitsus lähiajal võimalusi, kuidas vähendada suurtarbijate energiakulusid, et motiveerida ettevõtteid investeerima Eestisse, ka nendesse valdkondadesse, kus seni on olnud raske Põhjamaadega konkurentsist püsida. Nii et nagu näete, valitsuse väga selge prioriteet on ettevõtluse olukorra parandamine. Ida-Virumaal on see andnud ka väga selgelt mõõdetavaid tulemusi. Aga samuti on valitsus võtnud kindla suuna langetada tööjõumakse, sh sotsiaalmaksu määra, suurendada tulumaksuvaba miinimumi ja rakendada väiksema sissetulekuga inimestele tagasimaksesüsteemi. Ka need kõik on ettevõtluskeskkonda parandavad meetmed. Aitäh teile!

16:58 Esimees Eiki Nestor

Küsimused. Andres Herkel, palun!

16:58 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud peaminister! Te rääkisite sellest konkreetsest meetmest pigem hüpoteetilises tulevikuvõtmes. Mul tekkis pisut irooniliselt selline küsimus, kas ei saaks kuidagi kirjeldada kõiki neid toredaid meetmeid, mis võimaldavad toetust, aga üsna ebatõenäoliselt esinevate kriteeriumide alusel. Sest olgem ausad, 20 piirkonnas töötuna registreeritud inimest, kes peavad töötud olema olnud kuus kuud – no ei ole väga palju neid, kes selle kuldkala 20-kordselt välja püüavad! Ma esitan küsimuse niiviisi: kas teil on mõeldud võrreldavaid toetuskeeme ka konkreetsetl Ida-Virumaal tegutseva väikeettevõtluse jaoks, kes nii palju inimesi korraga ei suuda palgata, või on see toetus kuidagi ühele poole kaldu?

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Töötute arv on Ida-Virumaal vähenenud 1636 inimese võrra. Ma ei arva, et seda on vähe. Ma arvan, et tööpuuduse langus on olnud väga kiire. 1636-s selle maakonna peres on nüüd rohkem kindlustunnet. Mina ei nimetaks seda mingil juhul näiliseks või ebaoluliseks muutuseks. Jah, selle konkreetse meetme abil, mille kohta küsisid Olga Ivanova ja teised arupärimisele allakirjutanud, on praeguse seisuga loodud 81 töökohta. Aga ma rõhutan, et mitte sugugi näiliselt, vaid konkreetse nimekirja alusel – täpsed projektid on olemas – on tulemas veel üle 200 töökoha. Ma ei arva, et 200 töökohta on Ida-Virumaale ebaoluline. Kindlasti ei ole. Nii et minu hinnangul see konkreetne meede toimib, aga see ei ole kindlasti ainus asi, seetõttu tuleb vaadata laiemat pilti. Laiem pilt näitab seda, et tööpuudus Ida-Virumaal on oluliselt vähenenud. Minu meelest on see, et 1600 ja enam inimest on tööd leidnud, väga-väga oluline Ida-Virumaale ja tegelikult kogu Eestile.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Olga Ivanova, palun!

16:59 Olga Ivanova

Aitäh! Austatud peaminister! Te oma vastuses mainisite, et Eesti riik on pöördunud Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi poole taotlusega eraldada Ida-Virumaa piirkonnale toetust. See summa, mille kiitis heaks ka selle valdkonnaga tegelev komitee Euroopa Parlamendis, on üle miljoni euro. Aga see näeb ette ka Eesti omafinantseeringut, mis peaks olema 754 000 eurot. Kas meil on lootust näha seda summat järgmise aasta eelarves? Mis on need meetmed? Te ütlesite, et ümberõpe ja eesti keele õpe. Loomulikult, need on alati teretulnud, aga summa on väga suur. Mida veel oleks selle raha eest Ida-Virumaa majanduse heaks võimalik ära teha?

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Ma ei saanud aru, kas te leiate, et inimeste aitamine Ida-Virumaal on kuidagi halb, või kas see, et sinna läheb ka riigieelarvest raha, on kuidagi negatiivne. Minu meelest ei ole see negatiivne. Loomulikult, me panustame sinna vajaliku omafinantseeringu ja leiame selleks vahendid. Siin on tõesti vaja veel otsust Euroopa Parlamendilt ja Euroopa Liidu Nõukogult, mis ei ole meil veel käes, aga ma loodan, et need otsused tulevad. See toob meile lihtsalt veel lisaressursse. Ka töötukassa ise on oma ressurssidest olnud valmis suuri summasid eraldama. Kui on võimalik saada lisaks raha üle-euroopalise solidaarsuse raames, siis see on minu meelest ainult positiivne. Loomulikult, kui meil on kohustus kaasfinantseerida või ise omalt poolt sinna raha panna, siis me selle raha leiame. Kogu see raha, millega me selle meetme raames koolitame inimesi, kes koolitust vajavad, läheb tegelikult ka kenasti Ida-Viru majandusse, sest siis on seal paremini kvalifitseeritud töötajad, kes saavad teha seda tööd, mida kohalikel ettevõtetel on võimalik seal pakkuda.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

16:59 Krista Aru

Aitäh, härra esimees! Austatud peaminister! Ma küsin Ida-Virumaa kohta veidi teise rakursi alt. Eri aegadel on olnud ikkagi jutuks see, ka eelnevad valitsused on sellest rääkinud, et Ida-Virumaale tuleks viia mingi suur riigiasutus või õppeasutus, näiteks Sisekaitseakadeemia, millest on konkreetset juttu olnud. Kas praegusel valitsusel on mingeid plaane riigi kohaloleku suurendamiseks Ida-Virumaal?

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Nagu sai öeldud eelmisele arupärimisele vastates, selle plaaniga tuleb Arto Aas valitsuse ette siis, kui on koos kõikide valdkondade tervikpilt maakondade kaupa. Me püüame saavutada selle, et igasse maakonda ja loomulikult ka Ida-Virumaale oleks võimalik viia keskvalitsuse asutusi või nende osi. Aga selle plaani saab välja reklaamida siis, kui see on saanud vähemasti valitsusest põhimõttelise heakskiidu. Praegu on natuke vara mainida konkreetseid asutusi, peale nende, mis juba on Tallinnast ära viidud.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Valeri Korb, palun!

16:59 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra peaminister! Arvud, mis te tõite, näitavad, kui palju on lühenenud see nimekiri inimestest, kes otsivad tööd. Aga kas valitsusel on ettekujutus, kui paljud on sõitnud Ida-Virumaalt ära töötama ja elama Tallinnasse, Rootsi või Soome? Need inimesed peavad töötama kuskil mujal ja elama kahes kohas.

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Ma olen täiesti kindel, et seda statistikat on võimalik välja võtta. Minul seda kaasas ei ole. Aga ma arvan, et Ida-Virumaal on neid inimesi, kellel ei ole tööd ja kelle peres on seetõttu ebakindlus, oluliselt vähem, peaaegu neljandiku võrra vähem, kui oli pool aastat tagasi. See on igal juhul positiivne. Me teame, et ikkagi väga suur osa nendest on leidnud endale uue töökoha Ida-Virumaal. Aga tõsi on ka see, et mitmed teised maakonnad, kus tööpuudus on väga väike, on kutsunud inimesi Ida-Virumaalt sinna tööle. Kui Ida-Virumaal elav inimene võtab vastu otsuse töötada näiteks Viljandis, sellepärast et nii on talle ja tema perele parem, siis kindlasti ei peaks ei valitsus ega parlament püüdma sellele kätt ette panna. Mina kirjeldasin neid meetmeid, mida me oleme võtnud selleks, et just nimelt Ida-Virumaal uusi töökohti luua. Ma saan öelda, et need on väga hästi toiminud ja potentsiaali on veelgi enamaks. Aga loomulikult, kui keegi leiab endale tasuva töökoha mõnes teises Eesti maakonnas, siis on see selle inimese jaoks igal juhul positiivne.

16:59 Esimees Eiki Nestor

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, peaminister Taavi Rõivas! Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Martin Repinski, palun!

16:59 Martin Repinski

Austatud esimees! Lugupeetud peaminister! Lugupeetud kolleegid! Mina tahan selle meetme eest valitsust tänada. Ma tänan selle eest, et te vähemalt mõtlete ja tegutsete selles suunas, et töötajate arvu Ida-Virumaal suurendada! Aga muidugi, see meede ei ole ideaalne. Sellest saavad kõik aru. See ei saagi olla ideaalne.

Seoses sellega on mul kolm palvet. Esimene palve on see, et seda meedet oleks vaja täiendada ja muuta. Ma rääkisin sellest ka siis, kui see meede oli alles sündinud, ka siis, kui sellest alles räägiti, ja veel enne seda. See on väga õige suund, aga tegelikult peaks olema niimoodi, et ei tohi sinna sisse panna tingimust, mis seal praegu on, et inimene peab olema olnud pool aastat töötanud, alles siis saab toetust taotleda. See ei ole õige, sest inimesel, kes on juba pool aastat töötanud, on raske hakkama saada näiteks enesedistsipliiniga ja üldse on tal keeruline uuesti tööle minna. Palju parem oleks, kui see inimene võiks kohe minna ja valida uue töökoha ega peaks pool aastat ootama. Ma ei näe üldse, miks seda meedet ei saaks muuta just sellisel kujul.

Peale selle oleks vaja kindlasti muuta meetme kehtimise perioodi. See, et see kehtib praegu ühe aasta, st ainult ühe aasta jooksul saavad ettevõtjad toetust, on kindlasti vale. Ükski ettevõtte ei planeeri oma tegevust üheks aastaks ega hakka äriplaani üheks aastaks üles ehitama. Ta planeerib seda vähemalt viieks kuni kümneks aastaks. Kui toetus on mõeldud üheks aastaks, siis ei ole sellest nii suurt kasu, kui oleks siis, kui see toetus oleks vähemalt kolmeaastane. Siis, ma arvan, oleks see palju efektiivsem. Kindlasti oleks vaja muuta ka minimaalset töötajate arvu. Muidugi, meie maakonnale ja piirkonnale on suured ettevõtted ja suured tööandjad väga tähtsad, ilma nendeta ei saaks kuidagi hakkama, ja neid on ka vaja toetada, nad on meil väga tublid. Kui me vaatame aga tänase päeva ja üldse Eesti konteksti, siis näeme, et oleks palju realistlikum ja lihtsam luua töökohti, kui toetust makstaks ka väikestele ettevõtetele, kes võtavad korraga tööle näiteks kolm kuni viis töötajat. See stimuleeriks kindlasti väikeettevõtjaid, samuti innustaks see neid inimesi, kes on töö kaotanud, ettevõtlusega alustama. Kujutame ette situatsiooni, kus inimene on koondatud näiteks mõnest suurest kontsernist ja tal on mõte alustada ettevõtlusega. Sellest toetusest pole tal mingit kasu, sest 20 inimest ta tööle võtta ei saa, kui ta ei ole geenius või talle ei ole kuskilt suurt rahasummat tulnud. Nii et see meede on väga hea idee, on hea, et algus on tehtud, aga seda tuleb lihtsalt muuta ja sellega edasi minna.

Järgmine palve on see, et kui te kasutate statistilisi andmeid, siis palun teil vaadata ka seda, kui paljud inimesed on reaalselt tööl, mitte ainult seda, mitu inimest, kellel ei ole praegu tööd, on töötukassas

registreeritud. Sest kui me vaatame ainult selles registreerimise kontekstis, siis see stimuleerib töötukassat natuke valesti, kuna nemad on huvitatud sellest, et võimalikult vähe inimesi oleks neil arvel, mitte sellest, et kõik inimesed oleksid tööl. Palun lisaaega!

16:59 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

16:59 Martin Repinski

Kui me vaatame seda, kui paljudel inimestel on realselt töö ja kui suur protsent on see kogu inimeste arvust, kes võiksid teoreetiliselt töötada, siis näeme, et see arv võib olla hoopis teine. See ei pruugi küll väga palju muutuda, aga see kindlasti muutub ja see on palju realistlikum võrreldes sellega, kui mitu inimest on töötukassa registris. Selleks on mitu põhjust. Üks neist on näiteks see, et paljud inimesed puhtsühholoogiliselt ei jaks töötukassas arvel olla, sest neid seal kogu aeg suunatakse igale poole ja põhimõtteliselt saadetakse sunniviisiliselt võib-olla isegi sinna, kuhu nad absoluutselt ei sobi. Ma tean seda, sest väga paljud inimesed on mulle rääkinud, kui raske see mõnikord moraalselt on. Muidugi sõltub see teenindajast töötukassas, aga seal on ka tööl inimesed ja inimesed on väga erinevad. Kui riik nõuab neilt seda, et oleks võimalikult vähe registreeritud töötuid inimesi, siis peavadki nad vastavalt käituma. Nii et nendele on väga raske midagi ette heita.

Kolmas palve – võib-olla on see isegi üks kõige tähtsamaid asju, mida oleks vaja teha – on see, et te kasutaksite võimalust suhelda just Ida-Virumaa väikeettevõtjatega. Ma saan aru, et seda meedet välja töötades te rääkisite suurte kontsernidega ja rääkisite hästi palju potentsiaalsete investoritega, kes võiksid Ida-Virumaale tulla ja seal midagi üles ehitada. Aga ma palun, et te ei unustaks just neid tublisid väikeettevõtjaid, kes on juba midagi loonud. Kui nad kõik võtaksid paar töölist juurde, siis oleks sellest võib-olla palju suurem abi kui suurtest investoritest, keda muidugi ei tasu ka alahinnata. See kõik on väga vajalik, nii need kontsernid kui ka investorid. Aga kindlasti kutsuge ümarlaua taha rohkem väikeettevõtjaid ja rääkige nendega. Neil on suurepäraseid ideid, kuidas võiks Ida-Virumaal elu arendada ja kuidas võiks töökohti luua. Võib-olla ei peagi see abi olema alati finantsiline, see võib olla moraalne või mingi muu lihtne abi, mida võiksid riigi esindajad pakkuda. Siis oleksid töökohad loodud ja siis, ma arvan, õnnestuks kõik palju paremini, kui on siinamaani õnnestunud. Aitäh!

16:59 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun! Kolm minutit lisaaega.

16:59 Mihhail Stalnuhhin

Härja esimees! Lugupeetud kolleegid! 30 aastat tagasi oli populaarne üks selline venekeelne luuletus, mis vabas tõlkes kõlas umbes niiviisi: lõppes talv, tuli suvi, aitäh parteile selle eest. Ma täiesti kujutan ette, kuidas Vabariigi Valitsus tuli märtsis Ida-Virumaale, vaatas nukra näoga ringi ja otsustas, et päev on liiga lühike ja vesi meres liiga külm, on vaja midagi ette võtta, et päev läheks pikemaks ja vesi soojemaks. Öeldud, tehtud. Mingu nii! Ja vaata, juunikuus võibki tulla ja ette kanda, et päev on pikenenud ja vesi on soojenenud. Fantastiline tulemus, tulge seda valitsust kiitma! Inimesed elaksid nagu mingis paralleelses maailmas. Ma tõesti ei saa aru, kuidas on üldse võimalik tulla sellise argumentatsiooniga, et töötukassas on nüüd 1636 inimest vähem arvel. Inimesed nagu ei tea, et kevadel algab teede remont. Kõik firmad, kes on talvel maganud, ootavad seda hooaega ja võtavad siis inimesi tööle. Siis algab ka turismihooaeg, mistõttu võetakse tööle ettekandjaid, kokki ja hotellipersonali. Algab ehitustööde hooaeg, algab metsatööde hooaeg. Kõik on ju seotud. Täpselt nii, nagu päev kord pikeneb ja siis jälle lüheneb, on majanduses igal aastal täpselt samad protsessid. See väike arv inimesi, 1600 kogu Ida-Virumaa kohta, ongi tulenenud hooajast. See on andnud inimestele lisavõimalusi tööle saada. Praeguseks on see hooaeg aga lõppenud.

Mul on Narvas üks lemmikkoht, mida ma ei hakka praegu reklaamima. See on üks kohvik hotelli juures. Kui mulle suvel külalised tulevad ja kui on vaja, siis ma viin nad sinna. Mingit probleemi ei ole, hea köök ja kõik on korras. Kui lõppes september, siis köök enam ei töötanud, kolm ettekandjat ja paar kokka lasti lahti, hotell seisab nüüd peaaegu tühjana ja ka sealt on kolm-neli inimest lahti lastud. Nii see toimub, nii see maailmas käib. Ja tulla siia ette kandma, et meie tegime seda, seda ja seda ning tänu sellele suve jooksul ... Jah, kogu aeg võetakse selliseid meetmeid, mis võimaldavad rääkida, et me oleme

teinud, me oleme töötanud. Aga siis tuli siia pulti kolleeg Repinski, kes näiliselt küll kiitis, eks ju, aga ei jätnud ühtegi kivi sellesse seina. See 20 on liiga suur arv, kuus kuud on liiga pikk aeg ja kõik ülejäänud, mis käib selle asja kohta, ei tööta, see lihtsalt ei tööta.

Mis siis töotaks? Töotaks võib-olla see, kui meil oleks transiit. Minu teada istus kunagi siin saalis mingi Eesti transiidifirmade organisatsiooni juht. Minu teada on üle piiri minevate suurveokite arv umbes kolm korda vähenenud ja need inimesed ei tööta enam Eestis, vaid nad töötavad kuskil Euroopas. Nad on kõrge kvalifikatsiooniga autojuhid, aga siin neile tööd lihtsalt ei ole. Võib-olla on küsimus selles, et üks peaminister kunagi ütles, et Eestile ei ole transiiti vaja. Võib-olla on küsimus selles, et kunagi keegi siin saalis hakkas röökima, et ei ole vaja gaasijuhet, mis läheb Eesti kaldast mööda, see on ohtlik jne. Soomlased ja rootslased tõenäoliselt ässitasid, et jah-jah, nemad ka toetavad. Olidki sellised jutud, eks ju. Niipea kui meie parlament oli selle idiootliku otsuse vastu võtnud, andsid nii soomlased kui ka rootslased ehitusloa ja need 2000 töökohta, mida on palju rohkem kui neid, millest rääkis peaminister, on läinud sinna teisele poole.

Sellest võiks lõpmatuseni rääkida. Alguses tehakse fantastilisi poliitilisi vigu ja maksavad ainult ambitsioonid. Mitte keegi ei mõtle Eesti põllumajandusest. Kui palju läks varem piima Venemaale nii otse Eestist kui ka Läti kaudu? Kui palju see hulk on vähenenud sanktsioonide tõttu, mida toetati, mõtlemata üldse sellele, mis sellele järgneb, eks ju? Kui palju see vähenes? Üks tuttav seakasvataja ütles mulle, et mõne viimase aasta jooksul on seafarmide arv vähenenud 920-st 160-ni. Ma eeldan, et see inimene teab, mida ta räägib. Need on uskumatud arvud. Ka see on poliitiliste vigade tagajärg. Mul on selline paradoksaalne järeldus: see, kas meie majandus elab paremini ja meie inimestel on rohkem tööd, sõltub sellest, mida teeb meie valitsus, aga mida vähem ta midagi teeb, seda parem ajaloolises perspektiivis võib-olla ongi. See, mis toimub praegu, ja see, mis toimub hiljem, on kõik ainult üks vigade parandamine.

Ma tahan veel kord mainida, et iseenesest on hea, kui valitsus tuleb Ida-Virumaale, püüab mõelda meist, vaestest, ja püüab midagi teha. Ega nad ju süüdi ei ole selles, et nad on sellised, et nad ei tea, mida tegelikult on vaja teha. Aitäh!

16:59 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole rohkem kõnesoovi, peaministril aga on. Palun, peaminister Taavi Rõivas!

16:59 Peaminister Taavi Rõivas

Ma kasutan seda võimalust, et ära klaarida üks küsimus, mis jäi enne Andres Herkelile vastamata. See teema peegeldus ka teistes küsimustes ja sõnavõttudes. Nimelt see, miks otsustas valitsus panna selle konkreetse piiri, et tööle peab võtma just neid inimesi, kes on olnud pikka aega tööturul eemal. See ei ole päris nii, et see inimene peab kuus kuud järjest olema töötutu olnud. Ta ei tohi viimase kuue kuu jooksul olla töötanud rohkem kui teatud arv päevi. Aga sellegipoolest, jah, tegemist peab olema töötutu inimesega. Ei ole nii, et sa võtad tööle kellegi mõnest teisest ettevõttest, lihtsalt saades seda teha poole odavamalt, sest riik osaliselt katab kulud. Teine põhjus on see, et turu solkimist, mis oleks üks erakordselt halb asi, tekitaks see, kui oleks võimalik luua konkureeriv ettevõtte soodsamatel tingimustel. See poleks väga aus nende ettevõtete suhtes, kes on ilma toetuseta oma töökohad loonud.

Teiseks, miks me otsustasime, et peab olema vähemalt paarkümmend töötajat, et ei piisa sellest, kui lihtsalt üks või kaks töökohta luua? Me tegime seda ka põhimõtteliselt samadel kaalutlustel, et ei tekiks olukorda, kus luuakse mõni väike ettevõtlusüksus, mis tegelikult suurt muudatust piirkonna tööhõives kaasa ei too, aga mille mõju võib olla see, et teised sama valdkonna ettevõtted peavad ukseid sulgema. Selliseid mõjusid me soovisime iga hinna eest ära hoida. Nii et see künnis on seatud täiesti teadlikult. Mis puudutab tulemuslikkust või mittetulemuslikkust, siis paraku on nii, et hõivestatistikat ei tee töötukassa, seda teeb Statistikaamet. Ta teeb seda küsitluste meetodil ja see ei ole nii täpne, nagu on registreeritud töötuse statistika, kus me teame tulemust ühe inimese täpsusega. Aga igal juhul on meil põhjust rõõmustada selle üle, et tööpuudus on Ida-Virus enam kui 1600 inimese võrra vähenenud, ja meil on põhjust rõõmustada sadade uute töökohtade üle.

Mul on raske nõustuda sellega, mida rääkis Mihhail Stalnuhhin. Peamiselt just sellega, mis puudutas transiiti ja sanktsioone. Ma igaks juhaks tuletan meelde, et need sanktsioonid, mis piiravad Eesti põllumajandustoodete müüki Venemaale, kehtestas Kreml, mitte Toompea. Seal on päris oluline vahe. Need sanktsioonid, mis on Euroopa Liidu kehtestatud, on kehtestatud konkreetsete isikute ja ettevõtete vastu, kes on olnud seotud sellega, et suur osa Ukrainast on vallutatud. See on taas kord asi, mida tasub

aeg-ajalt meelde tuletada. See oli Euroopa riikide ja ka Ameerika Ühendriikide väga selge reaktsioon, sest suveräänsete riikide vallutamine ei ole tänapäeva maailmas aktsepteeritav. Selle pärast kehtestati sanktsioonid ja selle pärast ütles Eesti, üks teiste hulgas, et Ukraina iseseisvus on meile rohkem väärt kui Kremli võimalike vastusanktsioonide oht. Olgu ka see asi selgeks räägitud. Aitäh!

16:59 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan selle arupärimise arutelu. Aitäh, peaminister Taavi Rõivas!

3. 16:57 Arupärimine "Riigiülesannete analüüsi" kohta seoses seisukohtadega kultuuri ja kultuuriasutuste (eelkõige muuseumide) küsimuses (nr 241)

16:58 Esimees Eiki Nestor

Järgmise arupärimise on esitanud Krista Aru, Külliki Kübarsepp, Andres Ammas, Monika Haukanõmm, Jüri Adams, Artur Talvik, Ain Lutsepp ja Andres Herkel. Arupärijate nimel Krista Aru, palun! Ole hea!

16:58 Krista Aru

Härra esimees! Austatud minister! Lugupeetud rahvaesindajad! Mahukas ja sisukas, julgen nii öelda, dokumendis "Riigiülesannete analüüs" teeb mind ja kogu Vabaerakonna fraktsiooni väga murelikuks üks asi: selles on väga vähe juttu kultuurist, kultuurist selle kitsamas ja ka laiemas tähenduses. Samas teame kõik väga hästi, et kultuur selle avaras mõistes tähendab eluhoiakut, väärtussüsteemi, kõiki neid põhimõttelisi seisukohti, mis kokku võttes kujundavad inimese suhtumist töösse, tema suhtumist riiki ning tema arusaamu sellest, milline on inimese suhtumine teistesse, oma kaaslastesse, aga ka oma kohustustesse ja õigustesse.

Eestis on olemas väga hea rahvaraamatukogude süsteem, mis on läbi aastate hoidnud haridust ja tõstnud kogu Eesti elanikkonna haridustaset. Siin on olemas väga head muuseumid, suurepärased etendusasutused, rahvamajad ja külaseltsid. Meil on täiesti olemas võrgustik ka kultuuri jaoks selle kitsamas tähenduses ja see töötab. On iseloomulik ja isegi mõistetav ka see, et ees ootava haldusreformi ja riigireformi valguses laiemalt on kerkinud küsimus, kuidas ja milleks need riigiasutused oma valdkonnas edasi töötavad.

Me teame Eesti ajaloost väga huvitavaid perioode. Teise maailmasõja eel, Eesti Vabariigi algusaastatel oodati ka riigi poolt seda, et kultuuriasutuste võrk töötaks käsikäes haridusasutustega. Haridus oli kõige väärtus, millesse panustamist oodati ka kultuuriasutustelt. Aastal 1935 kõik muutus. Siis seati kultuuriasutuste ette hoopis teistsugused ülesanded ja oluliseks muutus rahvuslik kasvatus.

Millisesse paradigmasse seatakse kõik meie kultuuriasutused nüüd haldusreformi ja riigireformiga? Kas üldse on olemas selline kontseptuaalne alus, millega mõtestatakse meie kultuuri laiemas mõttes? Ei ole ju võimalik rääkida, et meil on riigireform, kui me ei ole paika pannud seda, kas see on vajalik väärtuspõhise maailma hoidmiseks ja edukaks toimimiseks siin Eestis. Kui me selle oleme selgeks rääkinud, siis tuleks mõelda, millisena peaksid toimima muuseumid.

Selles riigiülesannete analüüsis on väga palju vastuolusid. Kui me ühest küljest loeme, et meil on väga head ja hästi töötavad muuseumid, siis teisest küljest on tunda, et see, kui nende muuseumide tegutsemisel on rakendatud nii palju erinevaid, puhtalt juriidilisi vorme, pole jälle nagu hea. Üldse ei puudutata seal analüüsis olemasolevat rahvaraamatukogude võrku, ei puudutata ka olemasolevat, tõsi küll, kohalike omavalitsuste kaudu toimivat kultuurimajade või rahvamajade süsteemi. Tunnistan, et võib-olla on see ka minu viga, et ma ei ole osanud sellest suurest analüüsist ja sellest suurest dokumendist neid vastuseid leida. Sellepärast oleme väga tänulikud, kui Arto Aas kõikidele nendele küsimustele, mida on numbrite järgi küll kuus, aga tegelikult natuke rohkem, sisukalt vastab. Aitäh!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Palun arupärimisele vastama riigihalduse ministri Arto Aasa!

18:03 Riigihalduse minister Arto Aas

Tere päevast, hea Riigikogu ja austatud küsijad! Ma annan teie küsimustele kitsama vastuse, ma lähtun just sellest tööst, mida me tegime "Riigiülesannete analüüsiga". Ma usun, et kultuurivaldkonna

kontseptuaalsemaid küsimusi tasub pärida ikka kultuuriministri käest, keda te kindlasti tunnete. Aga esimene küsimus: "Millistest kaalutlustest või ettepanekutest lähtudes on põhjalikuma analüüsi alla võetud, st fookusküsimuseks tõstetud, just muuseumid? Miks mitte raamatukogude võrk või etendusasutused?" Me olime "Riigiülesannete analüüsi" koostamisel ja fookusvaldkondade valimisel vabad. Analüüsi koostamisel ei seadnud me selliseid piiranguid, et teatud valdkondi võib analüüsida, aga teisi mitte. Koostasime ministriumide haldusalade ülevaated ja intervjuerisime ministriumide tippjuhte ning saadud info põhjal võtsime fookusesse need valdkonnad ja struktuurid, kus oldi juba suuremate reformidega alustatud või kus oli sellel hetkel suurim potentsiaal vajalike muudatuste kavandamiseks. Muuseumivaldkonna analüüsimise otsustasime koostöös Kultuuriministriumiga. Oluline on märkida, et me ei analüüsinud mitte ainult Kultuuriministriumi haldusala muuseume, vaid muuseume laiemalt. Muuseume on ka Keskkonnaministriumi, Maaeluministriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumi ning Siseministriumi haldusalas, kus muuseumide reformi pole suures mahus seni tehtud. Kultuuriministriumi haldusalas on aja jooksul tehtud arvestataval hulgal muudatusi. Riik või riik koos omavalitsustega on Kultuuriministriumi haldusalas asutanud järgmised etenduskunstide sihtasutused: Eesti Draamateater, Endla Teater, NUKU, Rakvere Teater, Teater NO99, Teater Vanemuine, Ugala Teater, Vanalinna Teatrimaja ja Vene Teater. Ühtlasi on asutatud kolm kontserdiorganisatsiooni sihtasutust (Eesti Kontsert, Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja Eesti Riiklik Sümfooniaorkester) ning kaks spordivaldkonna sihtasutust (Jõulumäe Tervisespordikeskus ja Tehvandi Spordikeskus). Seega on kõik riigi etendusasutused nüüd sihtasutuse vormis, välja arvatud Rahvusooper Estonia, mis on avalik-õiguslik organisatsioon. Mis puudutab raamatukogusid, siis riigi valitsemisel on vaid kaks asutust, need on Eesti Rahvusraamatukogu ja Eesti Hoiuraamatukogu, ning peale selle veel veidi laiemate funktsioonidega Eesti Lastekirjanduse Keskus.

Muuseumide olukord on mõnevõrra mitmekesisem. Meil on riigimuuseumid, muuseumid hallatavate asutustena ning muuseumid, mis on sisuliselt riigiametite osakonnad (maanteemuuseum, tuletõrjemuuseum), meil on riigi sihtasutusena tegutsevad muuseumid, avalik-õigusliku isiku muuseumid, munitsipaalmuuseumid ja eramuuseumid. Nii et muuseumivaldkonnas on teiste valdkondadega võrreldes pilt palju kirjum. Ühtlasi on meil paljude teiste Euroopa riikidega võrreldes väga suur riigimuuseumide struktuuriüksuste osakaal. Muuseumitöötajate hulk 100 000 elaniku kohta on Eestis samuti mitu korda suurem kui näiteks Soomes, Norras või Hollandis. Kuigi "Kultuuriministriumi valitsemisala arengukavas 2017–2020" öeldakse, et 2018. aasta lõpuks jääb alles ainult üks riigimuuseum, Eesti Rahva Muuseum, ning ülejäänud muuseumid korraldatakse ümber sihtasutusteks või antakse üle kohalikele omavalitsustele, oli seni ikkagi puudu terviklik haldusalaülene vaade, milline meie muuseumivõrk tulevikus on. Muuseumivõrku on korrastatud ning muuseumide juriidilist vormi muudetud juba alates 2002. aastast, kuid seni on ümberkorraldusi tehtud vaid Kultuuriministriumi haldusalas ning lähenetud on juhtumipõhiselt. Kolmekümnest riigimuuseumist tegutseb sihtasutuse vormis vaid üheksa. Need on põhjused, miks me pidasime vajalikuks muuseumivaldkonda koostöös Kultuuriministriumi ja põhjalikumalt analüüsida ning oma ettepanekud teha.

Teine küsimus: "Milles nähakse tegelikult probleemi muuseumidega, kui üldiselt nenditakse, et muuseumide reform kulgeb õiges suunas, st et jätkata tuleks muuseumivõrgu korrastamisega, muuseumide konsolideerimisega ja nende muutmisega sihtasutusteks või muuseumide üleandmisega kohalike omavalitsuste valitsusalasse? Kuidas ja millega on siinjuures probleemiks muuseumide eripära?" Muuseumivaldkonnas on küll valitud suund, et riigimuuseumid korraldatakse ümber sihtasutusteks või antakse üle omavalitsustele, kuid detailsemat pilti enne analüüsi koostamist ei olnud. Meil oli soov saada detailsem ülevaade ja leida vastused mitmetele küsimustele. Võime öelda, et nüüd on pilt palju selgem ja üldjoontes on vastused "Riigiülesannete analüüsis" olemas.

Kolmas küsimus: "Seoses sihtasutuste moodustamise, seniste maakonnamuuseumide muutmisega omavalitsuse asutusteks jne, kuidas lahendatakse küsimus riiklikust kultuuripärandist? Kelle omandiks, kelle hallata ja vastutada jäävad rahvuskultuuriliselt olulise tähtsusega kogud?" Juba tehtud muuseumivõrgu muudatuste põhjal võib öelda, et sõltuvalt muuseumikogust on võimalikud erinevad lahendused. Rahvuskultuuriliselt olulisema tähtsusega terviklike kogude puhul on rakendatud mudelit, kus muuseumipidamine antakse üle kohalikele omavalitsusele, ent muuseumikogu jääb riigile ning muuseum kasutab riigi muuseumikogu edaspidi halduslepingu alusel. Väiksemate kogude puhul on võimalik ühes muuseumiga anda omavalitsusele või omavalitsustele üle ka muuseumikogu, sest olenemata muuseumikogu omanikust on seda võimalik ühtviisi hästi hoida ja kaitsta.

Neljas küsimus: "Millised on kavatsetavad muudatused rahvaraamatukogude võrgus? Kas ja milles näeb riik oma ülesannet ja tuge rahvaraamatukogude võrgu kaasajastamisel? Milleks on vajalik ja kes viib läbi analüüsis vaid nimetatud "raamatukoguteenuse tasemete määratlemise"? Millise kontseptsiooni osana on mõeldud raamatukoguteenuse pakkumine tasulise teenusena organisatsioonidele?" Riigiülesandeid analüüsid me rahvaraamatukogude võrku ei analüüsinud. Oleme ära märkinud Kultuuriministeeriumi olemasolevad plaanid riiklike raamatukogudega, st analüüsitakse ja kaalutakse, kas Eesti Hoiuraamatukogu ning Eesti Lastekirjanduse Keskuse teenuseid on võimalik arendada ja laiendada, kui tehakse koostööd Eesti Rahvusraamatukoguga. Samuti on Kultuuriministeeriumil plaanis muuta Eesti Rahvusraamatukogu raamatukoguvaldkonna kompetentsikeskuseks. Näiteks on võimalik, et Eesti Rahvusraamatukogu võtab Kultuuriministeeriumilt üle raamatukogusüsteemi Urram infotehnoloogilise taristu majandamise ja arendamise. Aga täpsema info saamiseks palun tõesti pöörduda kultuuriministri poole.

Viies küsimus: "Riigi Tugiteenuste Keskus osutab juba osadele riigimuuseumidele personali-, raamatupidamise ja palgaarvestuse teenuseid ning mitmed riigimuuseumid on otsustanud teenuste hankimise keskusest. Millisele analüüsile tuginedes hinnatakse toimunut efektiivseks ja ökonoomseks ning järeldatakse, et riigimuuseumide tugiteenuste üleandmisega keskusele tuleks jätkata? Millistele analüüsile ja hinnangutele tugineb väide, et teenuste osutamine keskuse poolt võimaldab luua paremad eeldused juhtimisotsuste tegemiseks ning pakkuda asutustele kõrge kvaliteediga teenust?" Vastan nendele küsimustele nii. Riigi Tugiteenuste Keskus alustas finants-, personali- ja palgaarvestusteenuse pakkumist riigiasutustele 2013. aastal. Teenusepakkumist alustati teenindavatest asutustest ülevõetud arvestustöötajatega. Kolme tegevusaastaga on teenuse pakkumisega seotud töötajate arv Riigi Tugiteenuste Keskuses vähenenud 32%, mille tõttu on vähenenud teenuse osutamisega seotud tööjõukulud. Peale tööjõukulude kokkuhoiu võimaldab arvestusteenuse pakkumine keske teenusüksuse kaudu säästu IT-arenduskuludelt, kuna riigiasutustel puudub vajadus ülal pidada ja arendada mitut majandustarkvara.

Rahandusministeerium on "Riigiülesannete analüüsis" lähtunud seisukohast, et selline kokkuhoid on võimalik ka kõigi riigimuuseumide arvestusteenuste puhul. Ühtse tarkvara kasutuselevõtt on loonud võimaluse riigiasutustele välja arendada mugavaid töökeskkondi, näiteks riigitöötaja iseteenindusportaal, mis muudab mugavamaks ja tööjõusäästlikumaks mitmeid tegevusprotsesse riigiasutustes endis (nt puhkuse planeerimine, varade arvestus, lähetuse vormistamine, koolituse planeerimine). Kui tugiteenuseid osutab Riigi Tugiteenuste Keskus, siis loob see paremad eeldused juhtimisotsuste tegemiseks, kuna ühtne majandustarkvara võimaldab kõigil riigiasutustel saada operatiivset finants- ja personalivaldkonna infot veebipõhisest aruandluskeskkonnast.

Peale juhtimisinfo kättesaadavuse asutuse tasandil on ühtne majandustarkvara loonud võimaluse saada operatiivselt finants- ja personaliandmeid ka ministeeriumide valitsemisalade ja kogu riigi tasandil, mis omakorda loob paremad eeldused valdkondlike ning üleriigiliste strateegiate planeerimiseks. Riigi Tugiteenuste Keskus on igal aastal teinud kliendiuuringu oma teenuste kasutajate seas, hindamaks nende rahulolu teenustega. Uuringute tulemuste põhjal on rahulolu olnud stabiilselt suur, jäädes 10-pallisel skaalal vahemikku 8,3–8,7 palli. Arvestusteenuse konsolideerimine on parandanud selle kvaliteeti ka Riigikontrolli hinnangul, kes tegi selle kohta auditi 2013. aastal. Viimane, kuues küsimus: "Millisele analüüsile või hinnangule tuginedes peetakse otstarbekaks ja vajalikuks, et Rahandusministeerium peaks koostama keskvalitsuse asutuste omatulude ülevaate ja analüüsi, ning milleks on vaja ühtlustada isegi omatulude teenimise põhimõtteid?" Vabariigi Valitsus otsustas 25. augustil 2016 toimunud nõupidamisel, et Rahandusministeeriumil tuleb koostada keskvalitsuse asutuste omatulude ülevaade ja analüüs, töötada välja põhimõtted omatulu teenimiseks ning esitada ettepanekud Vabariigi Valitsusele 1. veebruariks 2017. Omatulude temaatika tekitab ka praegu asutuste vahel vaidlusi.

Riigieelarve kasutamise analüüs, mis sisaldab riigieelarve, välisvahendite ja ka majandustegevusest laekuvate vahendite kasutamise andmeid, näitab, et riigiasutuste funktsioonide rahastamine eri allikatest paneb asutused ebavõrdsesse olukorda. Kuna majandustegevusest tulu teenimine ja teenitud vahendite kasutamine on keskselt reguleerimata, siis on asutused teenitud vahendite otstarvet igaüks erinevalt tõlgendanud. Selle tõttu võib riigieelarve vahendite kasutamise ülevaatest näha, et majandustegevusest laekuvad vahendid, mida aasta jooksul teenitakse, kuid ära ei kasutata, kasvavad aasta-aastalt. Samal ajal aga taotletakse riigi tuludest vahendeid, muu hulgas omatulu teeniva valdkonna eelisarendamiseks. Seetõttu on vaja selgust, millisel juhul on asutuse funktsioonide täitmisel

õigustatud täiendav omatulu teenimine. Samuti on vaja teada, millisel juhul on mõistlik delegeerida teenuste osutamine kolmandale osapoolele, seda näiteks olukorras, kus puudub turutõrge ning teenust saab era- või kolmas sektor palju tõhusamalt osutada. Omatulu teenimise ühtsete põhimõtete järgimine võimaldaks vältida vaidlusi, kas lubada erasektoril kasutada riigivara teenuste osutamiseks. Ongi kõik. Aitäh!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Andres Herkel, palun!

18:03 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Jätkuks ühele eelmisele arupärimisele ei saa ma jätta teilt küsimata, millal tuleb meie ette haldusreformi sisulisem osa seaduseelnõude kujul, mis piiritleksid omavalitsuslikud ja riiklikud ülesanded, ning kuidas te suhtute Eesti Kultuuri Koja ja teiste organisatsioonide ettepanekusse, et kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses oleks täpsemalt kindlaks määratud omavalitsuse vastutus kultuuritöö ja kultuuri kättesaadavuse eest.

18:03 Riigihalduse minister Arto Aas

Aitäh! Kuna küsimus puudutab teist teemat, siis ma väga pikalt ei vasta. Aga kõik see, mida peaminister teile eelnevalt ütles, vastab loomulikult tõele. Me oleme päris mitmes valdkonnas langetanud poliitilise otsuse, milliseid lisaülesandeid võiksid omavalitsused tulevikus täita ja mille jaoks neile ka vahendid eraldatakse, lähtudes eeldusest, et omavalitsused on suuremad, võimekamad ja nende roll ühiskonnaelu korraldamisel kasvab. Neid eelnõusid valmistatakse ette, me tahame seda tööd teha põhjalikult. Kindlasti lähevad need juba lähipäevil kooskõlastusringile ja jõuavad veel selle aasta jooksul nii valitsuse kui loodetavasti ka parlamendi laudadele. See oli vastus küsimuse esimese poole kohta. Teisele poolele ei oska ma hetkel põhjapanevat vastust anda. Mul ei ole need ettepanekud täpselt meeles, küll aga on kohaliku omavalitsuse korralduse üldine printsiip see, et omavalitsusel on küllaltki lai autonoomia oma ülesannete täitmisel. Kindlasti see võimekus peale haldusreformi suureneb. Me näeme väga mitmes valdkonnas, et see suureneb. Kui on piisavalt finantse ja küllalt suur mastaabiefekt, siis kasvab omavalitsustes ametnikkonna pädevus hüppeliselt. Kindlasti on siin võita ka kultuurivaldkonnal.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

18:03 Andres Ammas

Lugupeetav juhataja! Lugupeetav minister! Maanteemuuseum on üks tore ja perspektiivikas muuseum. Kas ma mõistsin õigesti, et praegu on see Maanteeameti haldusallas? Kas see jääbki nii või mis temaga edaspidi on kavas ette võtta?

18:03 Riigihalduse minister Arto Aas

Aitäh! Ma loodan, et ma ei eksi, kui ma peast vastan, et jah, see on Maanteeameti osakond. Küllaltki tavapäratu jällegi. Aga nagu öeldud sai, muuseumide n-ö juriidiline spekter ongi meil hästi kirev. Praegu see muuseum tõepoolest toimetab vist Maanteeameti osakonnana, mis küll väga tavapärane pole, aga ma olen aru saanud, et muuseum ise on sellise töökorraldusega rahul ja tõenäoliselt kliendid ka.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

18:03 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister, aitäh vastuste eest! Ega ma ei tahtnudki teid panna kultuuriministri rolli, kuid teie, kes te olete kõige rohkem tegelnud riigireformiga ja haldusterritoriaalse reformiga, olete kindlasti pidanud ka iseendale vastama küsimusele, millisena te näete just kultuuriasutuste rolli kogu selles muutuvast Eestis. See on üks Eesti ees seisvaid küsimusi, sest kultuur on kindlasti üks Eesti tugevusi.

18:03 Riigihalduse minister Arto Aas

Aitäh! Ma pean kultuuri rolli väga oluliseks nii riiklikul tasandil kui ka kohalike omavalitsuste tasandil. Kindlasti on see äärmiselt tähtis roll. Ma olen täiesti nõus teie sõnadega siitsamast puldist, et kultuur ja see valdkond tervikuna on Eesti riigi ja meie väikse rahva püsima jäämiseks äärmiselt oluline. Kõik need tegevused, mida me siin planeerime, on ju selle sektori toetamiseks mõeldud. Ka tugiteenuste konsolideerimine on mõeldud selleks, et me suudaksime seal ressursse kokku hoida, teha tööd tõhusamalt, vabastada kultuuriasutused sellisest, ütleme, suhteliselt tehnilisest tööst ning anda see sinna, kus on tehnilise töö kompetents olemas. Kultuuriasutused saaksid siis oma põhitegevusele keskenduda. Vaatame kas või seda, millised investeeringud on muuseumivaldkonda läinud. Tegelikult see valdkond ju õitseb ja õilmitseb. Me lööme külastatavuse rekordeid ning rajame üha silmapaistvamaid kultuuriasutusi ja muuseume. Nii et selles mõttes võib rahul olla, aga alati tasub otsida võimalusi, kuidas saaks teha paremini.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Artur Talvik, palun!

18:03 Artur Talvik

Tänan! Hea minister, kas ma olen õigesti aru saanud, et teie plaanide hulgas on ka see, et te tahate ühtlustada omatulu teenimise põhimõtteid eri asutustes? See tähendab, et teatrid, muuseumid ja kõik teised kultuuriasutused peaksid n-ö sama skeemi järgi omatulu teenima. Kas on nii?

18:03 Riigihalduse minister Arto Aas

Aitäh! Ma ütlesin tõepoolest, et vähemalt Rahandusministeeriumis seda analüüsi tehakse. Tulemus võib olla ka selline, et eri organisatsioonidel võivad olla erinevad reeglid, aga me vähemalt tahaksime teha üks kord ära põhjaliku analüüsi, milline see seis on, kuidas riigiasutused käituvad. Me teame – me oleme seda mõistnud ka kabinetis toimunud vaidluste põhjal –, et see pilt on hästi kirju. See tekitab teatud pingeid nii aruandlusega, eelarvestamisel kui ka asutuste omavahelistes suhetes, sest pole selge, kes siis võib omatulu teenida, mis osa sellest tuleb riigikassasse ja mis jääb asutusele, kas omatulu teenimine annab kellelegi mingi eelise jne. Tahaksime siin selguse majja saada. Nagu öeldud, me oleme lubanud 1. veebruariks selle analüüsi ära teha. Kindlasti on selles analüüsis ka ettepanekuid, kuidas seda praktikat ühtlustada. Aga täna on vara öelda, kas kõik peavad käituma ühtemoodi või ongi nii, et näiteks sihtasutustel on nii ja riigiasutustel teisiti. Lepime lõpuks kokku ja saame selguse majja. Praegu on segadust liiga palju.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ain Lutsepp, palun!

18:03 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Kas te näete, et tugiteenuste keskuse tööle rakendamise tõttu on kultuuriasutustele tekkinud ka mingeid probleeme?

18:03 Riigihalduse minister Arto Aas

Aitäh! Eks üleminek võib ikka tekitada teatud segadust, aga esimesed kolm aastat on Riigi Tugiteenuste Keskusel küll üle ootuste hästi läinud nii efektiivsuse kui ka teenuste kvaliteedi poolest. See on andnud meile põhjuse nende tegevust laiendada ja koondada sinna ka muid tugiteenuseid. Me oleme juba andnud neile õiguse korraldada näiteks ühishankeid, et saavutada mastaabiefekti. Mitte iga riigiasutus ei peaks keerulisi hankeprotseduure ise läbi tegema ja koos asjade ostmine on riigile kindlasti soodsam. Kus võivad probleemid tekkida? Jah, töökorraldus muutub. Võib-olla oled sa harjunud, et raamatupidaja on sul kõrvalukse taga, ja kui ta ühel hetkel seal enam ei ole, vaid on mõni kilomeeter eemal, siis algul võib see tunduda harjumatu. Aga me näeme, et üldiselt, kui see esimene hetk on üle elatud, on rahulolu olemas. Ma võin tuua võrdluse, et kinnisvara konsolideerimine ja kinnisvarateenuste tsentraliseerimine käib palju valulisemalt. Tugiteenuste ümberkorraldus on läinud oluliselt sujuvamalt.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Krista Aru, palun!

18:03 Krista Aru

Härra juhataja! Aitäh, austatud minister, konkreetsete ja selgete vastuste eest! Lugupeetud rahvaesindajad! Miks ma nii väga tahtsin seda arupärimist Arto Aasale esitada? Eelkõige sellesama suure plaani tõttu, mida eelmisel nädalal väga tungivalt palus mees pidada meie lugupeetud rahandusminister. Igal asjal on suur plaan ja igal suurel plaanil on ka mitu väikest plaani ja tekib palju väikseid küsimusi.

Me oleme Eestis praegu selles olukorras, kus riigi haldusterritoriaalne reform tuleb. Minu meelest on kõige õigem aeg tuletada meelde, et see, mis on üks Eesti suuri tugevusi ja väärtusi ning mille jaoks on Eesti riik kindlasti olemas, on Eesti inimesed ja kultuur selle kõikides avaldustes. Kui me teeme sellist suurt muudatust oma riiklikus korralduses, siis oleks väga lühinägelik ja ma arvan, et ka tuleviku suhtes täiesti andestamatu, kui me unustaksime ära need asjad, mis Eestis on läbi aegade olnud heal tasemel. Need on haridus ja kultuur. Me ei saa unustada ei haridust, kultuuri ega kõiki neid inimesi, kes läbi aastate iga päev on tegelnud sellega, et kultuur edeneks ja kasvaks ning et haridus annaks meile jõudu ja õpetaks meid mitte ainult kaaslastesse hästi suhtuma, vaid ka oma tööd korralikult tegema ja kohustusi hästi täitma. Kui me need jälle kord ära unustame – neid on taasiseseisvunud Eesti riigi ajaloos õige mitmel korral unustatud –, siis vigade paranduseks enam aega ei anta.

Nii et ma soovin, et riigihalduse minister, juhtides seda keerukat ja rasket protsessi, kordagi ei tunnetaks seda nii, nagu kultuur oleks ainult kultuuriministri valdkond, vaid planeerides ja tehes ükskõik millist muudatust või vaadates seda, kuidas Eesti elu saaks edendada, ta mõtleks sellele, et ääremaastumist ei peata me siis, kui me kokkuhoiu nimel tsentraliseerime. Eesti kultuuri ja keelt ei suuda me hoida, kui me laseme hääbuda oma rahvaraamatukogude võrgul. Rahvaraamatukogud võivad olla eelkõige kohaliku omavalitsuse mure, kuid, härra Arto Aas, teie käivitatud ja elluviidavas haldusreformis peab olema selge arusaam, et seesama rahvaraamatukogude võrk on loodud saja ja rohkema aasta jooksul ning meie põlvkonnal ei ole õigust lasta sel hääbuda ega ole meil ka mingisugust vabandust, kui me laseme sellel juhtuda. Nii et soovin lugupeetud ministrile, kogu valitsusele ja meile kõigile tarkust, oskust ja tahtmist hoida seda, mida eelnevad põlved on saavutanud, ja anda see järgmistele põlvkondadele edasi veel parema, ilusama ja nende kaasaega sobivamana. Aitäh!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Kas minister soovib sõna? Ei soovi. Oleme kolmandale arupärimisele vastamise lõpetanud.

4. 17:28 Arupärimine nurjunud ID-kaardi hanke kohta (nr 246)

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Tänane neljas arupärimine on Riigikogu liikmete Artur Talviku, Ain Lutsepa, Andres Herkeli, Krista Aru, Külliki Kübarsepa, Andres Ammase ja Monika Haukanõmme esitatud arupärimine nurjunud ID-kaardi hanke kohta. Arupärimine on esitatud siseminister Hanno Pevkurile. Ma palun arupärijate nimel kõnepulti Riigikogu liikme Artur Talviku!

18:03 Artur Talvik

Hea aseesimees! Head kolleegid! Hea minister! ID-kaart on meie elus saanud sellise tähtsa koha, et me ei oska enam allkirja ilma ID-kaardita anda, kõigest muust rääkimata. See on selline mugav, hästi kaasaskantav ja päris hästi toimiv asi. Kuid lühikese aja jooksul on Politsei- ja Piirivalveametis luhtunud teine mastaapne riigihange. Kui eelmine kord oli tegemist politseimundritega ja see puudutas rohkem politseid ennast, tema töömugavust ja selliseid asju, siis seekord luhtus ID-kaartide hange. See on tõeliselt mastaapne hange, kuni 40 miljonit eurot.

Aga räägin asjadest järjekorras. Jooksva aasta veebruaris avalikustati, et PPA korraldatud ID-kaartide tootmise hange võib läbi kukkuda, kuna üks neljast hankest osa võtnud ettevõttest, Veridos, tõi välja, et vahetult enne tähtaega muudeti põhilisi tehnilisi hanketingimusi, peale selle sisaldab hange palju ebaselgeid tulevikunõudmisi. Augusti alguses tühistas Tallinna Halduskohus PPA aprillis tehtud otsuse,

millega PPA kuulutas ajavahemikus 2018–2023 ID-kaartide tootmise hanke võitjaks Prantsuse firma Safran Morpho. Otsuse vaidlustasid kaks teist hankel osalenud dokumenditootjat: šveitslaste Gemalto AG, kes on praegu Eesti ID-kaartide tootja, ja Prantsusmaa ettevõtte Oberthur Technologies. Kohus leidis, et PPA ei põhjendanud loogiliselt ega jälgitavalt võitja valiku protsessi ehk seda, miks anti erinevatele pakkumistele just nii palju punkte, kui neile anti. Samuti leidis kohus, et PPA oleks pidanud hindamisel selgelt juhinduma iseenda kehtestatud hanketingimustest ja kriteeriumidest ning otsust kontrollitavalt põhjendama. Kohtuotsuse edasikaebamiseks oli aega 1. septembrini k.a, aga PPA seda otsust edasi ei kaevanud. Küll aga teatas ta mõni päev pärast tähtaja möödumist, et politsei ei kaevanud kohtuotsust edasi ja jätkab senise pakkuja ringiga täpsustavaid läbirääkimisi lepingu allkirjastamiseks. Seega, otsus on jõustunud ning minister saaks siin sellel teemal rääkida. ID-kaartide hanke ümber on tekkinud väga palju küsitavusi ja kahtlusi, et hankeprotsess oli kallutatud. Hankelepingu maht on kuni 40 miljonit eurot, mis annab aimu, et tegemist on väga suure ja julgeolekutundliku hankega, mis kahtlemata satub avalikkuse huvi ja tähelepanu alla. Silmas pidades kõike seda, mis ma siin rääkisin, oleme esitanud ministrile kuus küsimust ja loodame saada põhjalikumaid vastuseid kui see, et asjadel on punane tempel peal. Aitäh!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastama siseminister Hanno Pevkuri!

18:03 Siseminister Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Kindlasti ei ole kõikidel asjadel punast templit peal. Eestis on proportsionaalselt võttes väga vähe pabereid, millel on punane tempel peal. Aga ma alustan võib-olla meeleeoluka täpsustusega arupärijate esindaja vihje kohta, nagu politseimundrite hange oleks vussi läinud. Politseil ei ole mündreid, mündris on kartulid, politseil on vormid.

Aga ma tulen küsimuste juurde. Esimesed kolm küsimust on oma sisult kokkukuuluvad. Stenogrammi huvides meenutan, et need puudutasid kohtuotsust, minu hinnangut ja seda, kuidas hanke tühistamisega lood olid. Kui arupärijad lubavad, siis ma vastan nendele koos.

Olgu täpsustuseks ja sissejuhatuseks öeldud, et halduskohus ei tühistanud oma otsusega hanget tervikuna, vaid ainult hankeotsuse osa, millega tunnistati edukaks Safran Morpho pakkumus. Kuna hanget tervikuna ei tühistatud, oli PPA-l ka õigus pakkujatega läbirääkimisi pidada. Politsei- ja Piirivalveametil oli võimalik valida – tõepoolest, nagu te oma arupärimises märkisite –, kas kaevata kohtuotsus edasi, hinnata pakkuumisi uuesti või tühistada vaidlustatud hange ja alustada uue hanke tegemist. Nii et neid valikuid, mida selles olukorras teha, oli päris mitu. Politsei- ja Piirivalveametis oli selle protsessi jaoks moodustatud eraldi hankekomisjon, kuhu kuulusid PPA, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse ning ministeeriumi esindajad. Peale selle palusime sinna komisjoni kõrvalpilgu jaoks, kuna tegemist on väga suure ja olulise hankega, ka Riigi Infosüsteemi Ameti esindajad. Hankekomisjon võttis kohtuotsuse pulkadeni lahti, analüüsis seda ja jõudis järeldusele, et kõige õiglasem kõikide pakkuja vastu oleks hange tühistada ja uut hanget alustada. Oluline on ka võimalikult kiiresti sõlmida uus leping, kasutades ära juba olemasolevat konkurentsi ja pakkujaid, kes lepingu sõlmimise vastu huvi üles on näidanud. Selleks, et seda võimalikult praktiliselt teha, korraldati 13. septembril s.a kõikide pakkujatega kohtumine, kus PPA selgitas oma otsust ja tutvustas edasist tegevusplaani. Minu hinnangul on PPA selle hanke tegemisel või eelkõige uue hanke väljakuulutamisel käitunud korrektselt ja kõiki hankel osalenuid kohelnud võrdselt. Loomulikult, meie huvi ja eesmärk on tekkinud olukorras võimalikult kiiresti lahendus leida.

Edasi ongi sobilik minna neljanda küsimuse juurde, mis puudutas seda, kuidas on võimalik edasi minna ja kuidas saab kehtivat lepingut pikendada. Olgu meenutuseks öeldud, nii nagu ka arupärijad ise ütlesid, et tegemist on Eesti Vabariigile ja eestlastele strateegiliselt olulise teenusega. Me vaieldamatult mõistame, et see teenus peab olema katkematu. Me ei saa lubada, et mingil perioodil ei anna me ID-kaarte välja. Me teame seda ja arupärijad teavad seda, et kehtiv leping Gemalto AG-ga lõpeb 2017. aastal. Arvestades selle hanke keerukust ja ID-kaartide tootmise protsessi, on meil teadmine, et kui minna edasi uue pakkujaga või ka vana pakkujaga, siis nõuab kogu protsessi käivitamine poolteist aastat. Seetõttu oli selge, et kui ka minnakse edasi uue hankega, tuleb ID-kaardi teenuse katkematus igal juhul tagada. Me jõudsime praeguse teenuseosutajaga kokkuleppele, et 2018. aastal jätkab senine lepingupartner samadel tingimustel teenuse osutamist Eesti riigile ja ka kehtiva hinnakirja alusel, mis tähendab seda, et meile lisakulusid ei tule. Me lähtume senisest hinnakirjast ja ka senisest protsessist

elik teenus ei muutu inimeste ega ka riigi jaoks kuidagi aeglasemaks või, nagu ma ütlesin, ka mitte kallimaks. Kui te küsite, kuidas oli võimalik seda lepingut pikendada, siis vastan, et riigihangete seadus näeb selleks erandeid ette ja seal oli võimalik mõnda erandit kasutada.

Viiendas küsimuses küsisite, kuidas ma sellesse sündmusesse tervikuna suhtun. Te ütlesite, et kohtuotsus oli hävitav. Sellega ma päris nõustuda ei taha. Kohus andis oma hinnangu, nagu ma ütlesin, ühele osale sellest hankest, ta ei tühistanud tervet hanget. Nii et kohtuotsus hävitav kindlasti ei olnud. Kohtu hinnangul ei olnud, nagu te ise mainisite, hanke hindamise kriteeriumid piisavalt detailselt kirjeldatud ja otsuste kujunemine peaks olema paremini põhjendatud. Seda võtab PPA loomulikult arvesse uue hanke tingimuste koostamisel elik hindamiskriteeriume kirjeldatakse suurema detailsusega ja otsuse kujunemise protsess kirjutatakse veelgi selgemini lahti. Kui nüüd vaadata PPA hankeid tervikuna, siis olgu siinkohal toodud ainult kaks arvu: PPA on viimase poolteise aasta jooksul korraldanud 216 riigihanget ja neist on vaidlustatud vaid neli. Tõsi jah, need on olnud kõige suuremad hanked. Aga suurte hangete puhul, loomulikult, ongi neil, kes kaotasid, suur huvi vaielda, et äkki saaks ikkagi selle suure lepingu endale. Nii et ei pea imeks panema seda, et konkurendid, kes turul on, soovivad lepingut endale saada. Siin ma küll midagi eriskummalist ei näe.

Te küsisite viimaseks, kui suureks ma hindan korruptsiooni- ja muude seadusvastaste tegevuste riski PPA hangetes. Minu selge seisukoht on, et kõikides riigiasutustes, sh PPA-s, peab hangete protsess vastama kõikidele kehtivatele õigusaktidele ja siin puudub igasugune võimalus mingisugusteks kõrvalekalleteks. Kõikvõimalikud riskid tuleb maandada ja tuleb võtta vajalikud meetmed. Ma julgen küll väita, et PPA hangete puhul ei esine suuremat korruptsiooniriski kui teiste riigiasutuste hangete puhul, pigem vastupidi. Arvestades PPA sisekontrolli, samuti ministeeriumi teenistusliku järelevalve võimalust ja, nagu te ka ise märkisite, avalikkuse suurendatud huvi, siis ma hindan küll nii, et PPA hangete puhul on korruptsioonirisk pigem väiksem, võrreldes teiste riigiasutustega ja teiste hankeid korraldavate ametite või asutustega. Aitäh!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile on küsimusi. Andres Ammas, palun!

18:03 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Ütlesite, et PPA-l on olemas edasine tegevuskava, konkreetne tegevuskava või plaan. Kas te võiksite täpsustada, milline see plaan on?

18:03 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Plaan on hästi lihtne: uus hange teha. Meie soov on, nii nagu ka kohus meilt palus, kirjutada rohkem lahti kaks olulist osa, hindamiskriteeriumid ja nende alusel tehtav hindamine. Me loodame, et saame selle pinnalt uue hanke tehtud ja kõik sujub nii, et ID-kaartide tootmise ja sertifitseerimisteenuse puhul ei teki ühtegi lünka.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Artur Talvik, palun!

18:03 Artur Talvik

Täna! Hea minister! Kui palju selle luhtunud hanke tõttu riigile kulutusi tekib? Poolteist aastat on pikendatud vana lepingut ja kõik. Kas siis korraldatakse uus hange või ei korraldata? Kui palju see kõik maksma läheb? Teine pool küsimusest on, kas selle hanke n-ö plaanide hulka kuulub ka see, et seda Eestile niivõrd olulist dokumenti võiks teha või vähemalt sertifitseerimist teha kohalik firma, meie Eesti enda firma, seda ka julgeoleku mõttes?

18:03 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Mis puudutab maksumust, siis võib juhtuda, et see lisa-aasta tähendab riigile hoopis kokkuhoidu. Nagu ma ütlesin, me oleme senise lepingupartneriga saanud kokkuleppele, et nad jätkavad aasta jagu ID-kaartide tootmist samas mahus ja samade hindadega, nagu nägi ette varasem hange. Hangetel kipub olema tendents muutuda aja jooksul kallimaks ja me ei tea seda enne, kui uue hanke tulemused on selged. Nii et praegu, vähemalt minule teadaolevalt, ei ole meil lisakulutusi olemasoleva lepingu

jätikumise tõttu. Seda, mida toob uus leping, näeme hiljem.

Mis puudutab küsimuse teist poolt, siis siin tasub asjad lahus hoida. Üks asi on ID-kaart füüsiliselt ja teine asi on sertifitseerimine. Sertifitseerimine on praegu Eesti enda Sertifitseerimiskeskuse teha. See hange puudutab ikkagi seda, et kaart oleks olemas ning see kaart ise oleks turvaline ja kiipkaart, mis seal peal on (ingliseelse sõnaga *chip*), ka turvaline. See, kuidas sertifitseeritakse allkirju, on sellest lahus.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

18:03 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Te ütlesite, et PPA on teinud üldse hämmastavalt suure hulga hankeid, enamik nendest on õnnestunud ja kõik on väga kenasti korras. Samas te valitsusliikmena kindlasti teate, et valitsus on heaks kiitnud otsuse, et Riigi Tugiteenuste Keskuse alla luuakse hangete osakond. Kas lähitulevikus või järgmisel aastal lähevad politsei ja piirivalve hanked ka sinna keskusesse üle? Kas see on teie meelest mõttekas ja perspektiivikas?

18:03 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Osa hankeid läheb kindlasti sinna üle. Eks me nüüd peamegi seda vaatama, sest n-ö üleandmised Riigi Tugiteenuste Keskusele on praegu pooleli. Me vaidleme veel RTK-ga (see on keskuse nimetuse lühend) tingimuste üle, kuidas ja mismoodi raamatupidamine ja inimesed üle liiguvad. Aga jah, ma näen seda, et teatud hanked on mõistlik üle anda, see on seotud just nimelt mastaabiefektiga. On teatud spetsiifilised hanked, mida me suure tõenäosusega üle anda ei saa. Nii et ma usun, et kui me peaksime näiteks aasta või poolteise pärast sama küsimusega teie ees seisma, siis see arv on väiksem kui 216. Ma väga loodan, et ka see vaidlustatud hangete arv ei ole neli, vaid on null või vähemalt neljast väiksem. Aga see sõltub turust. Tavaliselt on ikka nii, et vaidlema ei lähe ju mitte see, kes teenust tellib, vaid vaidlema lähevad need, kes pakuvad. Need, kes on pakkunud, aga kes ei osutunud võitjaks, arvavad, et just nimelt neil on parim toode. Minu soovitus on alati ka pakkujatele olnud see, et kui nad näevad hanke pakkumise kutse dokumentides mingeid kohti, mis on küsitavad, siis esitagu need küsimused enne ära. Tagantjärele vaidlemine on kindlasti vähem perspektiivikas kui see, et juba hanke käigus saaksid dokumendid ja n-ö hanke soovid kõikidele pakkujatele selgeks ja üheti mõistetavaks.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ain Lutsepp, palun!

18:03 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Kes on kohtu hinnangul mittekvaliteetse hanke eest vastutav ja kas selles ebaõnnestumises oli ka julgeolekuriske?

18:03 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Julgeolekuriske ei olnud. Kohus ütles, et oleks võinud olla arusaadavam see, kuidas PPA pakkumusi hindas. Ega see, kui rohkem seletatakse, ei ole kunagi halb. Aga ma ei tahaks öelda, et see hange selles mõttes päris nurjus. Me saime kolm väga head rahvusvahelist pakkujat, kes Euroopa turul tegutsevad. Gemalto, Oberthur ja ka Safran Morpho on väga tõsised tegijad. Ma väga loodan, et nad osalevad ka uuel hankel ja me saame endale hea ID-kaardi teenuse osutaja. Aga ma ei ole päris nõus sellega, nagu hange oleks nurjunud. Me leidsime selle hanke käigus parima pakkuja. Kas oleks pidanud rohkem põhjendada? Tagantjärele kuulsin, et oleks võinud rohkem põhjendada. Kas uue hanke võidab eelmise hanke võitnud pakkuja, seda ma täna ei tea.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Artur Talvik, palun!

18:03 Artur Talvik

Härra eesistuja! Tänan, härra minister, vastuste eest! Ühe asjaga ei tahaks ma siiski nõus olla. Nimelt sellega, et see hange ei luhtunud, nagu minister ütles. Fakt on see, et hange luhtus ja ennekõike luhtus

see ebamääraste või arusaamatute hindamiskriteeriumide tõttu. Seetõttu tekkis ka arvamus, nagu kogu hanke peal oleks olnud n-ö kallutatuse vari, mida täna on võib-olla raske tõestada, aga igal juhul on fakt, et ka kohus leidis, et hindamiskriteeriumid olid valed. Kui PPA teeb tõesti aastas üle 200 hanke, siis enamik neist on pastakate ja saabaste või muude selliste asjade hanked. Nii suured hanked, nagu seda on politseivormide hange (tänapäevasele juhtimisele, et tegemist oli vormidega) ja ID-kaartide hange, on suurema vastutusega. ID-kaartide hanke nurjumise eest pole keegi vastutust võtnud. Politseivormide hanke nurjumise tõttu võeti vastutusele mitu hanget korraldanud inimest, kes vallandati, koondati või viidi väiksema vastutusega töökohale. See on oluline detail, mida ID-kaartide hanke kohta peaks lisama: kui see niimoodi nässu läks, et ka kohus seda tunnistas, siis peaks keegi selle nurjunud hanke eest vastutuse võtma.

Muidugi võiks edasi liikuda ning rääkida hangetest kui sellistest ja sellest, et see on juba laiem üleriiklik probleem, miks nii paljud suured hanked ebaõnnestuvad ja kui palju me selliste ebaõnnestunud hangetega raha kaotame, rääkimata maine kaotusest. Ma loodan, et uus hange tuleb asjalik, läbipaistev ja seda ei kaevata kohtusse. Täna!

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kas minister soovib sõna võtta? Ei. Oleme neljandale arupärimisele vastamise lõpetanud.

5. 17:52 Arupärimine Päästeameti alarahastatuse ja päästjate puuduse kohta (nr 254)

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Täna viies arupärimine on Riigikogu liikmete Toomas Vitsuti, Peeter Ernitsa, Viktor Vassiljevi, Aadu Musta, Anneli Oti, Jaanus Karilaidi, Erki Savisaare, Jüri Ratase, Tarmo Tamme, Enn Eesmaa, Dmitri Dmitrijevi, Andrei Novikovi, Oudekki Loone, Vladimir Velmani, Valeri Korbi, Mihhail Stalnuhhini, Kersti Sarapuu, Märt Sultsi, Kadri Simsoni ja Mailis Repsi esitatud arupärimine Päästeameti alarahastatuse ja päästjate puuduse kohta. Arupärimine on esitatud siseministrile. Arupärijate nimel palun kõnepulti Riigikogu liikme Toomas Vitsuti!

18:03 Toomas Vitsut

Austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Äsja ette loetud 20 Keskerakonna fraktsiooni liiget on esitanud siseministrile arupärimise, mis on ajendatud murest päästeteenuse kvaliteedi halvenemise pärast. Meie arvates on see tingitud päästeametnike arvu pidevast vähendamisest ja neile ebapiisava palga maksmisest. Vabariigi Valitsus on otsustanud piirata aastatel 2016–2019 valitsussektori töötajate arvu keskmiselt 0,7%, sh on Päästeameti töötajate arv vähenenud aastaga 121 inimese võrra. Kui lugupeetud siseminister on korduvalt siit puldist rõhutanud, et päästjate arvu kokkutõmbamise lagi on juba käes, siis ometigi jätkub nende arvu üsna oluline vähendamine. 20. oktoobri Õhtulehest saime teada, et Tallinna Lilleküla päästekomandos töötab 50 päästja asemel 13 ja kui keegi sealt töölt ära läheb, siis ka see töökoht peatselt koondatakse. Isegi kui see töökoht säilib, siis päästjaid ikkagi napib, sest noore päästja natukene üle 500-eurone netopalk ei motiveeri noori päästjana tööle asuma. Mis siin salata, nagu ikka sellistel puhkudel on asi just nimelt rahas. Praegusel juhul vähemalt 10 miljonis euros, mis jääb Päästeametil puudu, selleks et säilitada praegune päästevõimekus. Sama kehtib ka vabatahtlike komandode toetamise kohta. Nende komandode osakaal on muutunud meie riigis üsna oluliseks. Ka nemad vajavad ressursse, selleks et oma tööd teha. Õiguskomisjon läheb nädala lõpus tutvuma vabatahtliku pääste võimalustega Pärnumaal ja sealsetel saartel. Juba ette on teada, et seal ressursse napib. Seepärast on Keskerakonna fraktsioon esitanud viis küsimust ja me palume siseministrilt nendele vastust.

18:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastama siseminister Hanno Pevkuri!

18:03 Siseminister Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Päästeteemadel on alati hea teiega arutleda. Olgu sissejuhatuseks muidugi öeldud vastuseks teie küsimusele, kas päästevaldkonnas võiks olla rohkem

raha, et loomulikult võiks. Kus ei võiks? Päästevaldkonnas ka, vaieldamatult.

Läheme nüüd aga küsimuste juurde. Esimeses küsimuses on juttu sellest, milline on päästeteenusega edasiminemise plaan. Tasub sissejuhatuseks öelda, et alates 2012. aastast ei ole Eestis komandode arvu vähendatud. Meil on 1703 päästja, meeskonnavanema ja rühmapealiku ametikohta ning see arv on viimastel aastatel püsinud muutumatuna. Peamised muudatused, mis päästevaldkonnas on tehtud, on puudutanud enamasti kas kontoritööd või juhtivaid ametikohti. Konkreetselt päästja tasandil ei ole muudatusi peaaegu olnud.

Meil on ka praegu üle Eesti 66 elupäästevõimekusega päästekomandot. Viimased arvud näitavad, et elupäästevõimekusega päästemeeskond on 93%-l juhtudest suuteline abivajaja juurde jõudma hiljemalt 15 minuti pärast. Oleme mõõtnud ka päästemeeskonna sündmuskohale jõudmise aega, see oli eelmisel aastal keskmiselt 9 minutit ja 58 sekundit. Muuseas, lihtsalt väikese vaherepliigina, et see 9.58 on näiteks lühem aeg kui Põhjamaades. Avalikkuses on juttu olnud ka päästjate arvu aastasisesest kõikumisest. Teatavasti on päästeteenistuses see eripära, et tööle tulevate inimeste arv sõltub sellest, millal inimesed lõpetavad Väike-Maarja päästekooli ehk Sisekaitseakadeemia päästekolledži. Vastuvõtt päästja erialale toimub meil kaks korda aastas: septembris ja jaanuaris. Sellest tulenevalt on päästjate värbamine keskendunud just juulile ja augustile ning novembrile ja detsembrile, mistõttu ka päästjate koguarvu madalseis ongi juunis ja oktoobris.

Teisele ja kolmandale küsimusele püüan koos vastata. Need puudutavad raha hulka ja vabatahtlike komandode rahastamist. Nagu ma ütlesin, kui oleks võimalik panustada rohkem raha, siis me loomulikult seda ka teeksime. Tegelikult on Päästeameti eelarve viimastel aastatel siiski kasvanud. Kuid kui küsida, kas see on kasvanud selles mahu, mida ma oleksin tahtnud näha, siis minu vastus on ei. Kas see on kasvanud mahu, et me saame koos välisvahenditega tagada päästjatele esmaselt vajaliku? Selline kasv on meil olnud. Ka 2017. aasta eelarves, mis teie laudadel on, suureneb Siseministeeriumi valitsemisala rahastus tervikuna 16,5 miljonit eurot ja personalikulude katteks on meil lisaks 4,1 miljonit eurot. Loomulikult, me tahaksime näha, et eelarve ka Päästeametis kiiremini kasvaks. Oleme vaadanud üle Päästeameti jätkusuutlikkuse ja tellinud Päästeameti jätkusuutlikkuse hinnangu kümne aasta perspektiivis. Me tutvustame avalikkusele neid tulemusi järgmisel nädalal.

Neljandas küsimuses küsite, kuidas Päästeamet liigub oma eesmärgi poole vähendada uppumissurmade arvu. Ma laiendan seda küsimust ka tulesurmadele, st sellele, kuidas me üldse suudaksime liikuda sinna poole, et õnnetussurmade arv oleks väiksem. Toon teile näiteks vaid mõne tegevuse, neid on kindlasti rohkem, aga toon siinkohal mõne. Üks oluline valdkond on vaieldamatult ennetustegevus, eelkõige selline ennetustegevus, mis aitab elukeskkonda turvalisemaks muuta. Meil oleks soov näha, et koostöös ettevõtjatega, näiteks ka alkoholitootjatega, tuleks pudelitele teatud märgistus. Praegu on see vabatahtlik. Aga kui me vaatame tulesurmade arvu, siis näeme, et üsna tuntav osa neist on seotud alkoholiga, kas alkoholi tagajärjel tulekolde vale kasutamisega, suitsuga magama jäämisega vms. Uppumissurmadega on täpselt sama lugu, purjus peaga ujuma minek tähendab seda, et me kaotame inimelu.

Ennetustöös on rõhuasetus lastel ja noortel. Esimeses kooliastmes tuleb tõsta ujumise algõppe taset. Oleme Vabariigi Valitsuses arutanud, kas ja kuidas me saaksime ujumistundide arvu suurendada. Me otsime neid võimalusi nelja ministeeriumi koostöös. Elanikkonna ohutusteadlikkust tuleb parandada. See puudutab kõiki kampaaniaid, alates suitsuandurite kasutamise kampaaniast ja lõpetades vigastussurmade vältimise kampaaniaga. Neid me kindlasti jätkame. Meil on täna hea võimalus rääkida, et Päästeameti usaldusväärsus on suur. Seda me kasutame kindlasti ära ka sõnumite edastamisel. Me proovime tihendada koostööd nii Politsei- ja Piirivalveametiga kui ka Veeteede Ametiga just veekogudel päästevarustuse kasutamise asjus. Viimane Päästeameti kampaania keskenduski päästetehnikale, eelkõige päästevestidele.

Ennetustöös saab riik kasutada mitmeid võimalusi, näiteks mainin ajateenijate veeohutuskoolitusi. Meil on plaan jätkata ajateenistuses viibivate noorte nii teoreetilisi kui ka praktilisi koolitusi. Kui me vaatame veesurmade arvu, siis tuleb mees pidada, et uppumise kõige suurem riskirühm on ajateenistuse eas olevad noored. Meie soov mainitud ennetustegevusi jätkata on suur ja seda me ka teeme. Suurimad probleemid, millega Päästeamet ennetustöös silmitsi seisab, ongi eelkõige seotud, nagu ma juba mainisin, alkoholiga, aga me peame siin mainima ka tubaka- ja uimastiprobleeme. Loogiline järeldus on see, et Päästeameti tegevus üksinda ei ole jätkusuutlik, vaid me vajame teiste valitsemisalade, eelkõige Sotsiaalministeeriumi kaasabi. Veel ennetustegevusest rääkides võib öelda, et kui me viimasel paaril aastal oleme kontrollinud umbes 16 000 kodu tuleohutust, siis järgmisel aastal me hea meelega

suurendaksime seda arvu juba üle 20 000. Vaatame, kui palju meie komandod jõuavad inimeste juures käia.

Viies küsimus on kodude põlengute kohta. Olgu siinkohal märgitud, et Eestis on 200 000 kodu, kus kütteallikas on tahkeküttega töötav küttesüsteem. Nendes kodudes peab käima ning kütteseadmeid, -koldeid ja korstnaid puhastama kutseline korstnapühkija. Meie soov oleks see, et korstnapühkija tulevikus kontrolliks ka suitsuanduri olemasolu. Niimoodi jõuaks kontrollida palju rohkemaid kodusid kui need paarkümmend tuhat, mida käivad kontrollimas komandod. Nii saaksime koostöös korstnapühkijatega oluliselt suurendada just nimelt ennetuse osakaalu. Loodetavasti jõuame ka sinnamaani, et korstnapühkijad hakkavad teavitama Päästeametit, kui kuskil on probleemid. Me tahaksime näha ka seda, et mitteiluruumide kontrolli aitaksid teha eraettevõtjad. Ma juba mainisin kodudes käimiste arvu suurendamist, samuti mainisin Sotsiaalministeeriumi.

Ma ei saa üle ega ümber sellest, et kodudes olevad küttekolded on see koht, kus inimestel tegelikult oleks abi vaja. Koos nii KOV-ide kui ka sotsiaalvaldkonna inimestega on meie soov see, et võiks mingil moel luua kütte- ja elektrisüsteemide korrastamise teenuse või toetuse, mis oleks inimestele abiks. Keskmiselt, nagu meie eksperdid ütlevad, on ühe küttekolde kordategemise maksumus 2500–3000 eurot. Kui me räägime üksi elavatest inimestest, kellel on küttekolde kordategemise vajadus, siis on selge, et neil on sellist summat välja käia väga keeruline. Meil on novembris planeeritud sellel teemal üks kohtumine Sotsiaalministeeriumiga, et arutada, millised võiksid olla võimalused aidata inimeste küttekoldeid korda teha.

Vaatame tulesurmade arvu sel aastal ja võtame viie aasta trendi. Jah, tulesurmade arv on tulnud allapoole, aga praegu me oleme ikkagi enam-vähem ühel tasemel. Järgmise sammu tegemiseks on vaja ka inimeste enda panust. Riiklik kontroll saab juhtida ainult tähelepanu, aga see, kas küttekolle on korras, kas lõõr on puhas, kas korsten on puhas, kas inimene jääb suitsuga magama või mitte, sõltub eelkõige sellest, milline on inimese enda arusaam turvalisusest. Aitäh!

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Toomas Vitsut, palun!

19:09 Toomas Vitsut

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Mul on hea meel, et te ei viljele siin vastuste andmisel sellist retoorikat nagu peaminister. Tema alustab oma vastust tavaliselt nii, et tal on meile hea uudis: kuna kõiki asju meie riigis tehakse efektiivsemalt, siis võib igal pool raha kokku hoida. Teie vähemalt tunnistate, et raha on juurde vaja. Aga te ütlesite, et meil on 1703 päästja ametikohta. Hiljuti selgus Õhtulehe vahendusel, et näiteks Lilleküla päästekomandos on väga vähesed kohad täidetud. Kui paljud nendest 1703 ametikohast on täidetud?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Mul seda statistikat kahjuks kaasas ei ole. Ma saadan teile meili peale täpsed andmed, kui palju on täitmata ja kui palju täidetud ametikohti. Aga nagu ma ütlesin, tuleb arvestada aasta sees oleva kahe jõnksuga, kui inimesed lõpetavad päästekooli. Nagu ma ütlesin, me ei ole päästjate arvu vähendanud ja me ei ole ka komandode arvu vähendanud. Kui meil on päästjate palkamisega probleeme, siis eelkõige seetõttu, et meil ei ole olnud võimalik neid inimesi turult leida. Eks päästja elukutse ole ka natuke teistsugune. See on tihtipeale selline, et inimene tuleb tööle ning alles siis läheb kooli ja õpib töö kõrvalt Väike-Maarja päästekolledžis. See ei ole selline klassikaline variant, et tulen keskkoolipingist, lähen õppima ja siis lähen tööle. Pigem on siin järjekord vastupidine.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

19:09 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Toomas Vitsut küsis ära pool minu küsimust vakantsete kohtade kohta. Aga ma arvan, et üks põhjus, miks ei täideta neid vakantseid kohti, on see, et nii on võimalik saada tööl olijatele mingigi palk kätte, et päästjad päris laiali ei jookseks. Kui suleti 11 päästekomandot, siis oli jutt, et päästestruktuuri rohkem ei kärbita, et see on piir, kust allapoole minna ei saa. Aga

paistab, et ikka minnakse allapoole. Ma küsin selliselt: milline on vakantsete töökohtade ja koolilõpetajate suhe, kui palju koolist neid lõpetajaid peaks tulema, et nad vakantsed kohad ära täidaksid? Mina sellesse eriti ei usu. Ma arvan, et see, kui palju tuleb koolist inimesi, on tühine hulk võrreldes vakantsete kohtade arvuga.

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Senimaani oleme suutnud neid kohti täita. Nagu ma ütlesin, komandodes töötavate päästjate olukord on natukene teistsugune, sest enamasti võetakse inimene kõigepealt tööle ja siis saadetakse kooli õppima. Vaatame tehtud kokkuvõtet 2015/16. õppeaasta kohta. Sisekaitseakadeemia kokkuvõte näitas, et 100% nii päästekolledži kui ka politsei- ja piirivalvekolledži lõpetanutest läksid oma erialale tööle. Nii et need, kes õppima tulevad, need ka tööle lähevad. Nagu ma ütlesin, saadan ma Toomas Vitsutile täpsed arvud, kui palju oli näiteks 1. oktoobri seisuga inimesi tööl ja kui palju oli vabu kohti. Nende vabade kohtade puhul tuleb ka n-ö tärnikene juurde panna, aga me kirjutame selle seletuse sinna juurde ja saadame selle vastuse kirjalikult.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Valeri Korb, palun!

19:09 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Täna me kinnitasime päevakorra, kus on kirjas, et kolmapäeval saame esimest korda tutvavaks 2017. aasta riigieelarvega. Vastates meie küsimusele, te ütlesite, et kui oleks võimalik, siis ... Kuhu Siseministeeriumi raha järgmisel aastal põhiliselt läheb?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Selle presentatsiooni tegemiseks, kuhu see läheb, peaks võtma pikema aja. Kui Keskerakonna fraktsioonil on soovi, siis ma hea meelega tulen ja tutvustan kogu Siseministeeriumi valitsemisala eelarve jagunemist. Aga jämedalt öeldes läheb pool meie eelarvest Politsei- ja Piirivalveametile ning umbes neljandik läheb Siseministeeriumile koos Kaitsepolitseiametiga. Kaitsepolitsei ameti osa ei tahaks siin saalis ka protsendina öelda, aga meie eelarve kogunumber on teada. Umbes 2% saab Häirekeskus (ma peast ütlen), umbes 4% Sisekaitseakadeemia ja umbes 15% Päästeamet. Selline on see protsentuaalne jaotus meie teenistuste vahel. Summaliselt on meie eelarve natuke üle 400 miljoni euro, selle sees on ka piiriehitusvahendid. Kui need välja võtta, siis on summa, kui ma õigesti mäletan, 376 miljonit eurot ehk 1,7% SKT-st.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Madis Milling, palun!

19:09 Madis Milling

Aitäh, härra istungi juhataja! Hea minister! Eestis on 115 vabatahtlikku päästekomandot. Juurde neid Päästeameti plaani kohaselt moodustada ei lubata, sest juba olemasolevate vabatahtlike päästekomandode toetamine toimub Päästeametis n-ö piiri peal. Päästeameti spetsialistid on öelnud, et kui rahastamine jääb praegusele tasemele, siis vabatahtlik pääste ei ole Eestis jätkusuutlik, varem või hiljem peab mõni vabatahtlik komando ka kinni minema. Vabatahtlikud päästjad on küll väga motiveeritud, kuid tehnika on see, mis ikka aeg-ajalt katki läheb. Näiteks ei ole Päästeametil ootamatute remontide puhuks raha anda. Aga nüüd minu küsimus. Vabatahtlike päästekomandode toetamine on kohalikele omavalitsustele vabatahtlik. Ma palun sul nüüd natuke spekuloida, aga kas seda oleks võimalik muuta kohaliku omavalitsuse kohustuseks?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Isegi kui ma seda väga tahaksin, ma kardan, et seda ei õnnestuks teha. Meil on olemas omavalitsuse autonoomia. Eesti Vabariigi põhiseadus annab omavalitsusele selle vabaduse. Me teame väga hästi, mida ütleb Riigikohtu lahend: kui me peaksime panema omavalitsusele mingisuguse kohustuse, siis me peaksime ära näitama ka allikad, kust seda finantseeritakse. *Summa summarum* on see ikkagi maksumaksja raha, mida me ümber jagame. Nii et selles suhtes, kas muuta see toetamine

kohustuslikuks, olen ma väheke skeptiline.

Mis puudutab vabatahtlike juurdekasvu, siis praegu on Eestis üle 1900 vabatahtliku. Kui me paneme komandovanema ja päästja tasandile, mida mainiti arupärimises ja kus on 1703 töötajat, juurde ka muud tasandid, siis võib öelda, et kutselises süsteemis on natuke üle 2100 töötaja. Kui võtta puhtalt statistiliselt, siis võib öelda, et Eestis ei ole kunagi olnud nii palju reageerivat päästeressurssi, kui seda praegu on. Samamoodi, kui võtta puhtalt arvuliselt ja vaadata Exceli tabelit või graafikut, siis on selge, et vabatahtlikele päästjatele suunatavaid vahendeid ei ole kunagi olnud nii palju, kui neid nüüd on. Neid on 1,4–1,5 miljonit eurot või sel aastal juba rohkemgi. Aga fakt on see, et mida võimekamad on vabatahtlikud, seda rohkem ootavad nad riigilt, pidades silmas n-ö partnersuhet. Me tahaksime näha, et see suhe ei läheks mitte kehvemaks, vaid läheks tugevamaks. Eks me siin ühe muudatusena ju järgmisest aastast anname Päästeliidule katusorganisatsiooni tegevuseks mõeldud vahendid ka päästeseltsidele endile. Siis saavad päästeseltsid ja liit need suhted omavahel korda ajada. Meil oli Päästeliiduga kokku lepitud, et see nii läheb. Pisku küll, aga natukene me siiski liigume seltsidele raha juurdeandmise poole.

Ütlen siinkohal vabatahtlike teemal seda – see ei ole küll n-ö maapääste, vaid merepääste poole pealt –, et tänaseks on tehtud otsus, et järgmisel aastal suureneb vabatahtliku merepääste rahastamine peaaegu 100%, natukene küll vähem, 80% ja pisut peale. Merepäästjatel ei ole seni olnud sellist baasrahastust, nagu on maapäästeseltsidel, aga nüüd on see otsus olemas. Nii et liigume päästesüsteemi ülesehitamisel võrdsemate põhimõtete poole nii merepääste- kui ka maapäästeseltsides. Kui vähegi võimalik, siis loomulikult, vabatahtlik päästesüsteem on väga suureks abiks riiklikule kutselisele päästesüsteemile. Seda atra tuleb vedada ja seda põldu künda, et see oleks veelgi rikkalikum.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Artur Talvik, palun!

19:09 Artur Talvik

Aitäh! Hea minister! Päästeamet on kõige vaesem riigiamet, kui nii võib öelda. Seal makstakse kõige väiksemat palka. Teisest küljest võttes me elame ajal, kus Päästeameti tähtsus iga päevaga kasvab. Aeg on selline. Sa enne ütlesid, et raha on juurde vaja. Ma tean, et ka see uuring või audit, mis nüüd tehti, ütleb seda, et raha on juurde vaja. Samamoodi on vabatahtlikele päästjatele raha juurde vaja, nagu ütleb Päästeameti enda inimese tehtud magistritöö. Missugused on need summad, mida oleks aastas vaja, et hoida nii vabatahtlik kui ka professionaalne päästesüsteem jätkusuutlikuna?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Seda jätkusuutlikkuse analüüsi me tutvustame täpsemalt järgmisel esmaspäeval. Meil on selle koostajaga kokkulepe, et me täpsemaid arve enne väga ei kommenteeri. Aga suurusjärgud, millest me räägime, on tegelikult ka varem jutust läbi käinud. Vabatahtlike komandode keskmine toetus on 5000–7000 eurot, mõnel suurema reageerimisvõimekusega komandol on see natuke suurem. Päästeameti juhi enda magistritöö ütleb, et kui see oleks 30 000 euro juures, siis oleks vabatahtlikul päästeseltsil selline võimekus, et ta suudaks autot remontida ja korras hoida ning ehk natukene ka kapitalikuludesse panna, et saaks komandohoonet korras hoida. Päästeseltside, eriti vabatahtlike päästeseltside võimekus on väga erinev. On väga häid vabatahtlikke komandosid, ma mõtlen just kapitali seisukohalt, aga on ka selliseid komandosid, kus auto seisabki õues ja seda ei ole võimalik talvel kasutada. Nii et dissonants on päris suur, aga saab ka keskmistest näitajatest rääkida. Nagu ma ütlesin, me praegu panustame vabatahtlikku päästesüsteemi suurusjärgus 1,5 miljonit, aga kui meil õnnestuks sinna panustada suurusjärgus 5 miljonit, siis, ma arvan, oleks meie vabatahtlik päästesüsteem päris hästi hoitud.

Kutselise poolega on asjad natuke keerulisemad. Ühe kutselise komando ülevalpidamine, arvestades masinate hooldust, seda, et uute masinate hooldus on kallim, samuti Riigi Kinnisvara AS-i tehtavaid investeeringuid, nõuab 500 000 – 600 000 eurot aastas. On selge, et võrreldes vabatahtlikele eraldatud summadega on siin kümnekordsed vahed. Aga peamiselt tuleneb see vahe personalikuludest ja autohoolduse kuludest. Eks igaüks saab siit omad järeldused teha, kui palju meil tegelikult oleks raha juurde vaja. Kutselise päästesüsteemi puhul on see lihtne. Esiteks on meil masinapargiga seotud võlgnevus. Isegi kui me järgmisel aastal vahetame välja ligi 90 sõidukit, paakautod, konteineriautod ja ka

põhiahutod, siis jääb teatud põhiahutode võlgnevus, me ei suuda kõiki välja vahetada, ja meil on ka varuahutode võlgnevus. Teiseks, personalikulud. Loomulikult me tahaksime näha, et päästjate palk kasvaks vähemalt samas tempos Eesti keskmise palga kasvuga. Seda me praegu tagada ei saa, sest me saame järgmiseks aastaks 3% juurde, makromajandusprognosis näitab aga eelarve kasvu palgavaates 4–5%. Nii et juba seal on meil väike auk sees. Eks siit saab igaüks järeldused teha. Kui me tahaksime tagada palgakasvu keskmise tempoga võrreldes, siis küündiks puudujääk ikkagi miljonite eurodeni aastas.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

19:09 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Päästeameti ja päästjate tööd on ilmselt raske ülehinnata, see on meile kõigile väga oluline ja vajalik. Te lubasite saata täpsustatud andmed ameti komplekteerituse kohta. Ilmselt saame ka meie Keskerakonna kaudu neid näha.

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Me võime need teile ka saata, ei ole probleemi.

19:09 Krista Aru

Aitäh! Kuid minu küsimus puudutab ülevaadet, mis teil kindlasti olemas on. Kas komplekteerimises on maakondade kaupa mingeid erinevusi? Kas on raskusi ametikohtade täitmisega näiteks Ida-Virumaal ja kas päästjatel Ida-Virumaal on ka mingid koefitsiendid, nii nagu on kohtunikel, õigemini küll ühel kohtunikul, ning politseil ja vanglateenistusel? Kas nii on ka Päästeametis Ida-Virumaal?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Ka päästevaldkonnas on palga maksmisel eri regioonides teatud diferents. Mis puudutab Päästeameti komplekteeritust, siis õnneks on Päästeameti komplekteeritusega näiteks Ida-Virumaal seis natuke parem kui politseis või piirivalves. Kuna päästevaldkonnas töötavad inimesed on tavaliselt kohalikud ja ka nõuded päästjatele on natukene madalamad kui nõuded politseinikele, siis on meil olnud võimalus regiooniti üsna võrdset taset hoida, aga ega me ei tea, milline tulevik meid ees ootab. Kui võrrelda näiteks politseid ja piirivalvet päästesüsteemiga, siis selgub, et päästesüsteem on natuke paremas seisus. Ka volavus on Päästeametis meie ametite seas üldse kõige väiksem, 4–5%, samas kui kas või ministeeriumis küündib see kohati 15%-ni. Kui te võtate lahti Google'i või ükskõik millise teise otsingumootori ja lööte sinna sisse näiteks "päästjate palgad", siis te kindlasti leiade väga suure eelise, mis päästjatel on: 24-tunnine vahetus, mis võimaldab väga paljudel päästjatel töötada ka mõnel teisel töökohal. See on põhjustanud seda, et päästjad on olnud oma töökohale üsna lojaalsed.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Helme, palun!

19:09 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Lugupeetud minister! Ausalt öeldes ei saa ma aru, miks te peate meile siin sellist jama ajama, nagu te enne ajasite. Kolleegid küsisid komplekteerituse kohta ja teie rääkisite meile, kuidas te ei tea arve ja kuidas see on seotud sellega, et inimesi pole võtta, ja kuidas see on seotud, ma ei tea, kooli lõpetamise tsüklitega. See on täielik jama! Septembris ütles Päästeameti peadirektori asetäitja Tauno Suurkivi, et komplekteerimata on ligi 10% ametikohtadest ehk 167 ametikohta, enamik nendest on päästjate, mitte kontoriametnike kohad. Ta ütles ka seda, et tegemist on kriitilise piiriga, sellest allapoole minnes ei ole enam võimalik ülesandeid täita. Selle jutu taustal on muidugi väga kena, et ühtegi komandot ei ole kinni pandud, aga kui seal inimesi ei ole, siis ju tegelikult päästjaid ka pole. Mulle on täiesti mõistetamatu, kas teil on füüsiliselt valus meile rääkida nii, nagu asjad on, või miks on vaja sihukest jampsi ajada.

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Mulle oli küsimus, millele ma vastasin, et mul ei ole täpseid arve kaasas. Soovides mitte ajada jampsi, nagu teie väidate, ütlesin ma, et ma saadan täpsed andmed meili peale. Ma ütlesin väga selgelt, et tuleb vaadata, millise ajaperioodi kohta me need andmed välja võtame. See, kuidas inimesed Päästeametisse tulevad ja sealt lähevad, sõltubki just nimelt sellest, millal inimesed Sisekaitseakadeemia lõpetavad ja seejärel komandodesse tagasi lähevad.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

19:09 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Eesti meedikute Põhjamaades tööle asumine on üldteada probleem. Kas ka Eesti päästjad rändavad paremat sissetulekut otsides Põhjamaadesse?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ei ole kuulda olnud. Võib-olla mõned üksikud näited on, aga sellise skaalaga muret nagu tervishoiutöötajate puhul päästjatega ei ole.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ain Lutsepp, palun!

19:09 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Minu küsimus puudutab väikesaari ja teisi keskustest kaugemal olevaid kohti. Ma küsin Piirissaarel hiljuti juhtunud õnnetuste tõttu. Mida on ette võetud pärast Piirissaarel juhtunut ja mida on kavas ette võtta, et abi oleks seal kiiremini kättesaadav ja seal oleks ka võimekus teatud olukordi ennetada?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Eesti on üsna unikaalne selles mõttes, et me hoiame kolmel püsiasustusega väikesaarel kutselist komandot ehk Ruhnu, Kihnu ja ka Vormsi saarel on meil kutseline päästekomando. Vormsil saime hiljuti valmis täiesti uue päästemaja, mis, ma loodan, saab ka natukene kohalikuks kooskäimise kohaks. On kuulda olnud, et seda selleks kasutatakse. Ma pakun, et tegemist on tõesti Vormsi saare praegu kõige uhkema hoonega.

Mis puudutab Piirissaarel juhtunut, siis vallavanem pöördus mitme Riigikogu liikme poole, et sealsed veevõtukohad korda tehtaks. Need veevõtukohad ongi tegelikult korda tehtud ja ka EAS on Piirissaare valda toetanud. Meie poolt vaadates on kõige kriitilisem ja kõige olulisem vaieldamatult see, et päästetehnika, mis seal on, oleks töökorras. Viimastel aastatel on sealse päästetehnika remonti või soetamist toetatud, on toetatud nii pumpade soetamist kui ka tehnika kordategemist. Ka pärast neid viimaseid sündmusi vaatasid Päästeameti inimesed koos kohaliku komandoga päästetehnika üle. Me peame vaieldamatult arvestama, et abikaugetes piirkondades on päästevõimekus paljuski seotud vabatahtlike olemasoluga. Piirissaarel on üllatavalt palju vabatahtlikke päästjaid, arvestades kogukonna suurust. Kurbloolisus on selles, et suur osa nendest töötab mandril ja sündmustele reageerimine võib seetõttu olla raskendatud. Eks selle teemaga tulebki edasi tegelda. Reageerimisele kuluvad summad on vaieldamatult kõige suuremad väikesaartel, kus on ka kutselised komandod. Kihnul, Ruhnul ja ka Vormsil on ühe väljasõidu hind, võrreldes näiteks Lilleküla, Nõmme või kesklinna komandoga, mitu korda, isegi üle kümne korra erinev. Vaatamata sellele me teame, et nendel saartel me peame kutselist komandot edasi hoidma. Eks ka tulevikuperspektiivi vaadates tõuseb paratamatult see küsimus, kuidas me suudame tagada väikesaartel komandode ja päästeteenuse olemasolu, teades ise samas, et selle teenuse hoidmine seal on maksumaksjale kohutavalt kallis.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

19:10 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! See, mis Piirissaarel toimus, oli loomulikult ääretult dramaatiline. Me ei tea, kas selliseid õnnetusi veel juhtub. Loodame, et mitte. Vald on nüüd oma kulu ja kirjadega korda teinud veevõtukohad, nagu teiegi mainisite, selle tillukese kogukonna jaoks. Selle saare peal elab vist üldse 50–60 inimest. See 9800 eurot, mis veevõtukohtade süvendamine ja puhastamine maksma läks, on neile üüratu summa. Ma tean, et vald pöördus ka teie poole, et saada abi nende kulude katmiseks, aga kahjuks mitte mingisugust abi valitsuselt ega ministeeriumilt ei ole tulnud. Kas tõesti on see 9800 eurot meie valitsusele ja Siseministeeriumile üle jõu käiv summa?

19:10 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Küsimus ei ole ju selles, kas see käib meile üle jõu või mitte. Suure tõenäosusega on võimalik riigieelarvest see summa leida, aga küsimus oli natuke milleski muus. Kui ma sain vallavanema kirja sel teemal, siis selles vallavanem palus toetust, et teha veevõtukohad korda. Vallavanema kirjas ei olnud mainitud, et seda on juba tehtud. Teiseks on loogiline, et enne kui me teeme riigieelarvest mingisuguse eraldise, me vaatame, kas kuskilt mujalt on samaks otstarbeks raha antud. Tegelikult oli olemas EAS-i otsus selle kohta, et valda toetada. See on ka meediast läbi käinud, milline see jaotus seal oli. Viimati kirjutas sellest Postimees. Kui te võtate lahti eilse Postimehe, siis näete, et seal on väga detailselt ära toodud meie pääste- ja kriisireguleerimispoliitika osakonna nõuniku Marko Põllu vastus. Ma ei hakka siin praegu leheloo ettelugemisele aega kulutama, aga seal on kirjas põhjendused, miks ja kui palju on vallale juba otsustatud toetusi eraldada.

19:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Kõigepealt Toomas Vitsut, palun!

19:10 Toomas Vitsut

Austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Seekord te oma vastustes nii veenev ei olnud kui eelmistel kordadel, sest kui kaua sa ikka ühte ja sama asja kordad. Sõnadele peaksid ju teod ka järgnema, aga tegusid ei ole. Probleem jaguneb sisuliselt kaheks. Probleemi üks osa seisneb rahas: raha on liiga vähe ja selle vähesel rahaga ei saa teha piisavalt, selleks et meie päästesüsteem oleks jätkusuutlik. See 16,5 miljonit eurot, mis teie sõnade järgi peaks järgmisel aastal juurde tulema, tõenäoliselt ei jagune nii, et 10 miljonit päästevaldkonnale ja kõigile ülejäänutele 6,5 miljonit. Aga 10 miljonit oleks miinimum, mis aitaks mingilgi määral säilitada seda taset, mis päästesüsteemil praegu on. Päästjate taset näitab kindlasti see, kui kiiresti nad kohale jõuavad. Reageerimisajad on suhteliselt head, aga siinjuures tekib ka küsimusi. Kui suurte jõududega reageeritakse? Kes kohale lähevad? Kas kohale läheb piisavalt palju inimesi, et saaks tööd tõesti tõhusalt teha, või minnakse kohale ja kustutatakse lõpuks ainult tuhka? Te ütlesite, et turult ei ole inimesi võtta. Küllap oleks võtta, aga turul kehtivad need reeglid, mis turul ikka kehtivad. Maksta tuleks nendele inimestele seda palka, millega parasjagu turult inimest tööle saab palgata. Selle rahaga, mida teie pakute, ei saa kedagi tööle palgata. Need inimesed, kes tulevad päästekolledžist juulis ja oktoobris, tulevad küll teie juurde tööle, aga varsti nad näevad, et nad saavad natuke üle 500 euro kätte. Nad on noored inimesed. Ma ei kujuta ette, et Eestis mõni pank annaks sellise palgaga inimesele eluasemelaenu, aga noorel inimesel on vaja oma elu üles ehitada. Asi on selles, et te lihtsalt maksate inimestele liiga vähe. Midagi ei ole teha, kui me tahame korralikku päästesüsteemi, siis tuleb inimestele korralikku palka maksta. Nüüd vabatahtlikest. Nagu ma olen aru saanud, põhiprobleem vabatahtlikega on see, et neid jagub küll üle Eesti ja päris paljudesse kohtadesse, kuid sageli on nii, et mõnes kohas on väga tegusad inimesed, aga ei ole tehnikat, mõnes kohas on jälle vastupidi, seal on tehnika, aga ei ole inimesi. Seesama Kihnu on üks näide, mida me õiguskomisjoniga reedel vaatama läheme. Kusjuures kõige kurioossem Kihnu puhul on see, et sinna on muretsenud hõljuk, mis on ilmselt päris kallid, aga selle võti on mandril. Kuidas sa seda hõljukit kasutate, kui võtit ei ole? Tõenäoliselt on probleem ka selles, et seda võtit ei ole kellelegi anda, sest ei ole seda õiget inimest, kes hõljukiga liikuda suudaks. See, kas te leiate piisavalt raha või ei, sõltub ikkagi põhiliselt poliitilistest prioriteetidest. Kui päästevaldkond on prioriteetne, siis te leiate raha. Kui ei ole, siis see valdkond vireleb edasi ega ole jätkusuutlik.

19:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Artur Talvik, palun!

19:10 Artur Talvik

Härra eesistuja! Hea minister! Minu arvates on julgeolek üks tervik, ükskõik, on see sise- või välisjulgeolek. Mul on väga kahju, et Eesti riigis ei vaadata ka neid eelarveid ühtsena. Mitmes riigis vaadatakse ja sealt tuleb tasakaalustatud lähenemine julgeoleku tagamise eri osadele. Meie prioriteet on ilmselgelt Kaitseväge. Kaitseväge ja välisjulgeoleku kõrval on sisejulgeolek ja siseturvalisus jäänud vaeslapse ossa. Siseturvalisuse või -julgeoleku sees on vaeslapse ossa jäänud omakorda just nimelt Päästeamet ja päästjad.

Mõni päev tagasi tutvustas peaminister siin eelarvet. Ta ütles uhkusega, võiks isegi öelda, et tagus vastu rinda, et tal olevat meile hea uudis: päästjate palgad tõusevad 3%. Ma tänan väga ministrit selle mõttekäigu eest, et see tõus peaks olema vähemalt 4–5%, selleks et päästjate palgad üldse tempos püsiksid. Ma toonitan veel kord, et see on kõige väiksemate palkadega riigiamet üldse. Ma sooviksin ka ministrilt, et ta seisaks päästjate eest rohkem. Ma tean väga hästi, et ministri enda isa oli vabatahtlik päästja ja talle on see teema väga tuttav.

Teine osa sellest teemast ongi needsamad vabatahtlikud päästjad. See, et üle Eesti on olemas vabatahtlike päästjate võrk, on väga positiivne. See, kuidas nad on arenenud, on ka üldiselt väga positiivne. Tõepoolest, mõnes kohas on probleeme. Ühes kohas on hea auto, aga inimesi ei ole, teises kohas on head inimesed, aga tehnikat ei ole piisavalt. Kuid selleks, et vabatahtlik päästesüsteem püsiks jätkusuutlik, on ikkagi, ütleme, päästjate frustratsioonid mahavõtmiseks vaja leida vahendeid tehnika korrashoiuks. Nagu minister siin mainis – ma tänan väga ka selle ülestunnistuse eest –, selleks et vabatahtlik süsteem oleks jätkusuutlik, peaks ka riigi toetus olema tänasega võrreldes vähemalt kolmekordne, kui mitte viiekordne. Ka siin on vaja tõsiselt, kuidas öelda, arenguhüpet või toetuse suuruse hüpet. Mul on ministrile üleskutse: palun seiske jõulisemalt päästjate eest ja selle eest, et riigi suhtumine päästjatesse oleks vähemalt samasugune kui suhtumine politseiametnikesse! Aitäh!

19:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Martin Helme, palun!

19:10 Martin Helme

Lugupeetud asespiiker! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Mul on ka üleskutse ministrile: mitte tulla parlamendi ette umbluud ajama! Ma saan aru küll, et kohe ei ole võib-olla mingeid arve võtta. Aga põhjuse, miks Päästeamet on alakomplekteeritud, on avalikult välja öelnud Päästeamet ise. Neil on värbamispiirang, sest nad ei tea, kas ees seisab veel mõni koondamislaine või mitte. Teine ja mitteametlik põhjus on loomulikult see, et nende täitmata ametikohtade palgafondi abil saab natukenegi anda palka juurde nendele inimestele, kes töö on. Udujutt, et ei tule piisavalt inimesi peale, lihtsalt ei vasta tõele. Seda ei ole mõttekas siin meile rääkida, kui me teame, mis tegelikult toimub. Mis puudutab 3%-list palgafondi suurenemist, siis olukorras, kus Eestis on keskmine palgatõus 7% ja eelmisel aastal oli see üle 5%, need palgad tööturul tegelikult enam konkurentsivõimelised ei ole. Nii et siin on vaja mingit struktuurilist muudatust ja mõtlemise muudatust. Aitäh!

19:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Kas minister soovib sõna? Palun!

19:10 Siseminister Hanno Pevkur

Head Riigikogu liikmed! Nagu ma ütlesin, päästevaldkonnast võiksime pikalt rääkida. Nendel, kes siin midagi sellest teavad, on õigus ka sõna võtta. Mis puudutab umbluu ajamist, siis ütlen veel kord, et värbamispiirangut Päästeametis ei ole. Päästeametile on selgelt öeldud, et kui nad soovivad, andku minna. Küsimus on selles, kas meil on selleks piisavalt vahendeid, aga nii Päästeameti kui ka Politsei- ja Piirivalveameti kohta on valitsus teinud otsuse, et riiklikku värbamispiirangut või kärpimiskvooti ei ole. Seda ei ole sel aastal, järgmisel aastal ega ülejärgmisel aastal. Kas me tahame oma inimestele paremat palka maksta? Loomulikult tahame. Mis võimalused selleks on? Maksimumvõimalused. Kuskilt mujalt ei ole vahendeid võtta. Kui me vaatame seda, kas on võimalik

sinna valdkonda rohkem raha suunata, siis on selge, et see sõltub sellest, millised on maksumaksja võimalused. Kas me tahame sinna rohkem raha suunata? Loomulikult tahame.

Järgmisel nädalal, kui me tutvustame jätkusuutlikkuse uuringut, mis kujutab endast väljastpoolt vaadet Päästeameti toimimisele, siis laias laastus tulevad kõne alla kaks või kolm varianti. Esiteks, me jätkame praeguste ressurssidega ja praeguse ülesehitusega, kus palgad ei kasva, aga me hoiame kogu süsteemi püsti. Teiseks, me leiame ühiselt siin saalis ja valitsuses raha, selleks et päästeteenusesse rohkem panustada. Kolmandaks, kui raha juurde ei tule, aga me tahame inimestele paremaid tingimusi, siis me peame kokku tõmbama. Need on kolm valikut. Ma väidan, et igas valdkonnas on täpselt needsamad valikud, nii ka päästesüsteemis. Need arutelud seisavad meil ees. Kutsun kõiki üles selles arutelus osalema ja ühiselt arutama, millised on võimalused. Võib-olla suurendame vabatahtlikku osalust, võib-olla ütlevad vabatahtlikud ise, et nad suudavad rohkem teha, kui nad saavad natuke rohkem vahendeid. Riiklikku päästesüsteemi – õigemini ei nimeta ma seda riiklikuks, vaid kutseliseks päästesüsteemiks – jääb siis natuke vähem, vabatahtlikku tuleb siis natuke rohkem ja tekib n-ö võidab-võidab-olukord. Need on need valikud. Sellest saab järgmisel nädalal pikemalt rääkida ja kindlasti saab see teema palju leheruumi. Aitäh!

19:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Viiendale arupärimisele vastamine on lõppenud.

6. 18:46 Arupärimine illegaalsete immigrantide kohta Eesti Vabariigis (nr 262)

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Täna kuues päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Uno Kaskpeiti, Martin Helme, Henn Põlluaasa, Raivo Põldaru, Mart Helme ja Arno Silla esitatud arupärimine illegaalsete immigrantide kohta Eesti Vabariigis. Arupärimine on esitatud siseministrile. Palun arupärijate nimel kõnepulti Riigikogu liikme Uno Kaskpeiti!

19:09 Uno Kaskpeit

Austatud eesistuja! Härra siseminister! Lugupeetud kolleegid, kelle read on hõredaks jäänud! Vaatamata hõredatele ridadele tutvustan ma siiski siseministrile esitatud arupärimist illegaalsete immigrantide kohta Eesti Vabariigis. Meedia vahendusel on selgunud, et Eesti võimud pidasid 2013. aastal meie riigi territooriumil kinni Sudaani kodaniku Muhammad Ibrahim Uthmani. See isik oli riiki sisenenud takistamatult, olles ületanud kontrolljoone. Ta taotles asüüli, seda ilmselt selleks, et pääseda väljasaatmisest. Täna on ta saanud nii elamis- kui ka tööloa. Võttes arvesse eeltoodut, on meil siseministrile kuus küsimust. Esiteks, miks ei suuda PPA takistada illegaalset piiriületust? Teiseks, miks anti nimetatud isikule pagulase staatus, kui ta sisenes riiki illegaalselt ning esitas enda kohta väidetavalt ka valeandmeid? Kolmandaks, meile teadaolevalt on nimetatud isik olnud korrarikkumiste tõttu politsei huviorbiidis alates tema Eestisse saabumisest. Kas saaks anda ülevaate tema korrarikkumiste kohta ning selle kohta, kuidas ministrile alluvad asutused on sellele reageerinud? Neljandaks, kui palju on sarnaseid piiririkumisi viimase kolme aasta jooksul veel olnud? Viiendaks, kui paljud sellistest illegaalsetest immigrantidest on elamisluba taotlenud ja kui paljud on selle saanud? Viimaseks, kuidas kavatseb PPA edaspidi tagada sellise piirikontrolli, et oleks võimalik takistada illegaalset riiki sisenemist? Täna!

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastama siseminister Hanno Pevkuri!

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Austatud aseesimees! Läheme siis kohe küsimuste juurde. Esimene küsimus on PPA võimekuse kohta takistada illegaalset piiriületust. Nii nagu arupärijad ja eelkõige arupärijate esindaja väga hästi teavad, Eesti piiri valvatakse selliste ressurssidega, mis meil kasutada on. Me anname endast kindlasti maksimaalse, et illegaalseid piiriületusi jääks vähemaks. Faktid seda ka näitavad. Võrreldes eelmise aastaga on illegaalsete piiriületuste arv rohelisel piiril peaaegu poole võrra vähenenud. Võtame kokku

ebaseadusliku rände juhtumite arvu (selle alla lähevad ka viisade väärkasutamise juhtumid): selle aasta üheksa kuu jooksul on olnud 370 sellist juhtumit, enamik ehk 239 juhtumit on olnud viisade väärkasutused. See arv hõlmab piiripunktides kinni peetud inimesi. Piiripunktidevahelisel alal ehk, nagu ma ütlesin, rohelisel piiril on sel aastal kinni peetud 31 inimest, eelnevatel aastatel küündis see arv 60-ni. Nii et see piiri väljaehitamise töö, mida me oleme alustanud, on juba andnud tulemusi ja illegaalseid piiriületusi rohelisel piiril on jäänud vähemaks.

Teine küsimus on selle kohta, miks anti konkreetsele inimesele pagulase staatus. Siinkohal olgu sissejuhatavalt öeldud, et rahvusvahelise kaitse menetlus on kinnine, see ei ole avalik. Politsei- ja Piirivalveametil on kohustus hoida taotleja kohta teatavaks saanud andmeid konfidentsiaalsena ja järgida isikuandmete kaitse põhimõtteid. Üksikasjalikku infot selle menetluse kohta ma teile siinkohal edastada ei saa. Aga küll on vaja ära seletada see protsess. Kui inimene tabatakse illegaalselt piiriületuselt, siis tabamise hetkel on tal teatavasti õigus esitada rahvusvahelise kaitse saamise taotlus. Eesti on liitunud Genfi pagulasseisundi konventsiooniga. Sellest tulenevalt alustatakse siis, kui inimene on esitanud taotluse rahvusvahelise kaitse saamiseks, ka menetlust. On vaja selgeks teha, milline on olukord riigis, kust inimene tuleb, ja kas need asjaolud, miks ta sealt on lahkunud, on piisavad, selleks et inimesele rahvusvaheline kaitse anda. Politsei- ja Piirivalveameti menetlust saan ma kommenteerida niipalju, et olen ise selle üle vaadanud ja võin öelda, et selle inimese kodumaalt lahkumise asjaolud olid PPA arvates piisavad, et talle rahvusvaheline kaitse anda.

Kolmas küsimus on selle inimese politsei huviorbiidis viibimise kohta. Me palusime teha karistusregistrist väljavõtte, mida saavad teha ka arupärijad. Selgus, et 14. oktoobri seisuga kõnealust isikut karistusregistri andmetel karistatud ei olnud. Avalikkuses on kõne all olnud juhtumid, kui tal on olnud kokkupuuteid politseiga, nagu ka arupärijad ise teavad.

Neljas küsimus: "Kui palju on sarnaseid piiririkumisi viimase kolme aasta jooksul veel olnud?" Ma ütlen teile rahvusvahelise kaitse taotluste esitamise arvud. Eelmisel aastal esitati Eestile kokku 231 rahvusvahelise kaitse saamise taotlust, mida oli 47% rohkem kui 2014. aastal, kui see arv oli 157. Kuid s. a 1. oktoobri seisuga oli see arv kukkunud 75 peale. Selgelt ei tule see arv sel aastal nii suur, kui see oli eelmisel või ka üle-eelmisel aastal. Piiri peal esitatud taotlusi oli eelmisel aastal 59, selle aasta üheksa kuuga oli neid 33. Tundub, et ka see arv ei tule nii suur, kui see oli eelmisel aastal. Vaatame kohe piiril tehtud rahvusvahelise kaitse tagasilükkamise otsuseid. 2014. aastal ei lükatud ühtegi taotlust tagasi, 2015. aastal lükati tagasi juba üheksa taotlust ja selle aasta üheksa kuuga keeldusime otse piiril rahvusvahelist kaitset andmast 12 juhul, elik trend on vastupidine: taotlusi esitatakse vähem kui varasematel aastatel, aga äraütlemiste arv kasvab.

Viies küsimus on selle kohta, kui paljud on taotlenud elamisluba ja kui paljud on selle saanud. Siin on sellised arvud, et 2014. aastal oli pagulase staatuse saajaid 20, 2015. aastal 21 ja sel aastal on neid olnud 40. Peamine põhjus, miks sel aastal on see arv suurem, on see, et eelmisel aastal oli palju taotlusi ja otsused on üle kandunud sellesse aastasse. Täiendava kaitse saajaid on sel aastal selle võrra vähem: kui eelmisel aastal oli neid 57, siis sel aastal on neid olnud 18. Pereliikme elamislubasid anti eelmisel aastal 22, selle aasta üheksa kuuga 16. Taotlusi lükati tagasi kogu eelmisel aastal 102, sel aastal on seni tagasi lükatud 47. Menetlus lõpetati eelmisel aastal 44 juhul, sel aastal on see lõpetatud 17 juhul (s.o rahvusvahelise kaitse menetlus).

Tähtajalise elamisloa andmise otsustest rääkides tuleb arvestada ka ettevõtlust, õppimist ja pererännet. Ettevõtluse jaoks oleme üheksa kuuga teinud vähem elamisloa andmise otsuseid kui eelmisel aastal: eelmisel aastal anti neid lube 28, sel aastal on neid antud 15. Pererände puhul on need arvud enam-vähem sarnases proportsioonis ehk aasta peale kokku võttes tuleb umbes 1400 inimest. Püsivalt Eestisse elama asujate arv on umbes sama. Töötamiseks antud elamislubade arv on mõnevõrra väiksem kui eelmisel aastal: eelmisel aastal anti 1659 luba, sel aastal on antud 1242 luba. Välislepingu raames on antud tunduvalt vähem lube, siin on olnud teatud põhimõtete muutus. Ka õppima asunuid oli 1. oktoobri seisuga vähem registreeritud. Tuleb meele pidada, et oktoobris võivad need arvud veel muutuda, kui koolide info hakkab selgeks saama.

Kuues küsimus puudutab tulevikku. Arupärijad kindlasti teavad, et meie põhifookus on praegu piiri väljaehitamisel. Kui me oleme piiri välja ehitanud ja ka elektroonilise valvega katnud, siis on selge, et meie võimekus piiriületajaid tabada paraneb märkimisväärselt. Ma julgen isegi väita, et Eesti piiri ei ole võimalik seejärel ületada nii, et me sellest teada ei saa. Aitäh!

Aitäh! Teile on küsimusi. Raivo Põldaru, palun!

19:09 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Need on toredad näitajad, et vähem inimesi on tulnud piiri peal üle ja ka kinnipidamisi on olnud vähem. Aga kas see ka tegelikult nii on? Järsku on nii, et nad tulevad üle, aga me ei teagi nendest, sest me ei taba neid? Aga mu küsimus on veidikene teine: mis saab edasi nendest inimestest, kellele ei öeldi?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Ma ikkagi kommenteerin ka küsimuse algust. Ma siiski julgen arvata, et meie teadmised on nüüd oluliselt paremad juba ainuüksi seetõttu, et ka inimeste smugeldajate seas on levinud info, et Eesti riik ehitab piiri välja ja piir on juba puhtaks tehtud. Neid piiriületusjuhtumeid, millest me ei tea – ma julgen nii väita –, on vähem.

Aga mis neist inimestest saab? See on väga lihtne. Kui otsus tehakse piiri peal, siis inimene saadetakse tagasi sinna, kust ta tuli, ehk talle keeldutakse sissesõiduõigust andmast ja inimene peabki tagasi pöörduma sinna, kust ta tuli. Kui inimene esitab rahvusvahelise kaitse saamise taotluse ja ta on juba Eesti riigi territooriumil, siis läheb käiku rahvusvahelise kaitse menetlus. Kui tehakse eitav otsus, siis tehakse ettekirjutus Eestist lahkumiseks. Seejärel lähtutakse sellest, millise konkreetse juhtumiga on tegemist, ja inimene saadetakse sinna riiki, kust ta tuli, või saadetakse ta tagasi oma asukohariiki elik järgneb tagasisaatmismenetlus.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Helme, palun!

19:09 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Hea minister! See iva ongi tegelikult selles, mis te viimati rääkisite. Neid inimesi ei saada ju kätte piiri peal, vaid nad saadakse kätte Eesti territooriumil. Samasugune oli ka see konkreetne juhtum. Kõik need arvud, mis te siin üles lugesite, olid ju nende kohta, kes saadakse kätte Eesti territooriumil. Selle tõttu ei saagi neid tagasi saata, vaid tuleb neile anda rahvusvahelist kaitset. Me küsisime teilt üsna selgelt. Me ei küsinud mitte karistusregistri kohta. Loomulikult, väljavõtet karistusregistrist me saame ka ise tellida. See ei ole see, mis me küsisime. Me küsisime, millised on olnud selle inimese kokkupuuted politseiga. Kui mitu korda on ta nimi esinenud väljakutsetes, kas talle on määratud aresti, kas talle on tehtud trahve, kas talle on määratud ühiskondlikult kasulikku tööd? See on üks küsimus. Teine küsimus: kui ta on selline pätt, nagu ta on, kas ta siis jääb elamisloast ilma ja kas ta saadetakse välja?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Menetluse detailseid üksikasju konkreetse inimese kohta ei saa ma siin kommenteerida. Ma saan mõnda, et politseil on olnud temaga kontakte. Need on koos prokuratuuriga läbi vaadatud. Konkreetset selle süüteomenetluse detaile ma kahjuks ette kandma ei hakka. Ma olen kursis nende sündmustega, kui tal on politseiga kontakte olnud, ja olen need üle vaadanud. Kui seda üldse saab kommenteerida, siis vaid süüteo menetleja, prokuratuuri loal. Teatavasti on nii, et kui juhtum on prokuratuuri pädevuses, siis on see prokuratuuri kommenteerida, kui politsei pädevuses, siis politsei kommenteerida.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

19:09 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Meedias on siiski mõningaid detaile avalikustatud: kõnealune Sudaani kodanik ründas ühe kaubanduskeskuse turvatöötajat ja lõi talle korduvalt rusikaga näkku, ähvardades teda ära tappa. Prokuratuur lõpetas septembris kriminaalmenetluse, leides, et menetluse

jätkamiseks puuduvat avalik huvi ja Muhammad olevat teinud juhtumist järelduse, et õigusrikkumisega võib kaasneda karistus. Kas peate sellist karistamatust õigustatuks ja kuidas järgib selline erikohtlemine võrdse kohtlemise printsiipi?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Ma olen täiesti veendunud, et prokuratuur ei rakendanud erikohtlemist. Ta lähtus selle juhtumi, nagu ta lähtub ka iga teise juhtumi puhul, konkreetsetest asjaoludest. Prokurör teeb otsuse, kas menetlust alustada või see lõpetada, oma siseveendumuse alusel. Selle inimese mingit erikohtlemist kindlasti ei olnud. Minule teadaolevalt peab ta maksma riigi tuludesse 250 eurot. Prokuratuuri otsus kriminaalasja lõpetamise kohta tugines kriminaalmenetluse seadustiku § 202 lõigetele 1 ja 7. Seda, miks prokuratuur sellise otsuse tegi, peate küsima prokuratuurist. Minul on siin prokuratuuri tööd väga raske kommenteerida.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Madison, palun!

19:09 Jaak Madison

Aitäh, austatud aseesimees! Hea minister! Ma küsin täpsemalt Sudaani kodaniku Muhammad Ibrahim Uthmaniga seotud menetlustoimingute kohta. Mis võimalused on, et need menetlustoimingud võiksid avalikkusele teatavaks saada? Tegemist on kindlasti põhjendatud avaliku huviga, kuna seal taga on olnud suurem meediakajastus ja n-ö suurem probleem just nimelt seoses tema õigusrikkumisega ja selle uurimise lõpetamisega avaliku huvi puudumise tõttu. See on muidugi jällegi subjektiivne väide, kas avalikku huvi on või ei ole, kuid millistel tingimustel on võimalik tutvuda menetlustoimingutega, millistel tingimustel oleks võimalik need avalikuks teha ja kas see on teie võimuses? Siseministeerium on ju politsei ülem. Kas teil ministrina oleks võimalik anda näiteks määrus, et need toimingud oleksid avalikud?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Menetluse üle teeb järelevalvet prokuratuur ja selles asjas tegi ta ka otsuse. Prokuratuuri järelevalveasutus on Justiitsministeerium. Selles asjas tegi politsei kohtueelse menetluse ära ja 30. märtsil saadeti toimik Põhja Ringkonnaprokuratuuri. Põhja Ringkonnaprokuratuur saab otsustada, millised selle menetluse andmed on avalikud ja millised mitte. Teatud infot on avalikkus saanud, see on olnud ajaleheveergudel kättesaadav, nagu ka arupärijad ise mainisid. Kas ja kui palju on võimalik täiendavalt menetlusinfot saada, seda saab menetlejana öelda ainult prokuratuur.

19:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Uno Kaskpeit, palun!

19:09 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Härra minister! Teie sõnade järgi on piir puhastatud ja kõik on hästi. See on muidugi unelm. Aga tegelikult on ju piiri ääres mets maha võetud ja suure tehnikaga kõik pahupidi keeratud ning seal on palju kohti, kus on kasvama hakanud mitmemeetrine võsa ja kus ei ole võimalik patrullida, sest ei näe piiri. Nii et see, et piir oleks nagu hästi valvatav, on udujutt. Aga millal saab piir teie arvates nii puhtaks, et saab uuesti taastada patrullimise igal lõigul? Praegu ei ole paljudes kohtades patrullimine üldse võimalik.

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Me oleme saanud projekteerijalt kätte esimesed täisprojektiga lõigud ja soovime ehitushangetega alustada esimesel võimalusel. Kõigepealt on vaja loomulikult rajada juurdepääsuteed ja võrgud ning seejärel alustada juba konkreetset ehitust. Kogu piiriprojekti me peame valmis saama 2018–2019, aga tõsi on see, et kuni me ehitame, on piiripatrullide tegevus mõnevõrra raskendatud. See on nii nagu ka kodus remondi tegemisega: sel ajal, kui remonti tehakse, on elu mõnevõrra keerulisem, aga siis, kui remont valmis saab, on juba palju parem. Piiriehitusega on täpselt sama lugu. Ma olen nõus, et võsa kasvab üsna kiiresti. Piiriprojekti on nähtud ette vahendid, selleks et piiri ka

ehituse ajal hooldada. Järgmisel kevadel tuleb jälle, piltlikult öeldes, saag käima tõmmata ja võsa ära niita. Nendel lõikudel, kuhu ehitustegevus peale läheb, ei ole täiendavat niitmist vaja. Ma väga loodan, et ehitushanked õnnestuvad, ei tule jälle hangete vaidlustusi, mida siin eelmise või üle-eelmise arupärimise juures arutati, ja meil on võimalik ehitustegevust alustada esimesel võimalusel. Ma loodan, et järgmisel aastal on ehitustegevust ka füüsiliselt näha, kui piirirajatis hakkab välja nägema selline, nagu me paari-kolme aasta pärast lõplikult valmis piiril näeme.

19:09 Aseesimees Jüri Ratas

Arno Sild, palun!

19:09 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Kas on andmeid selle kohta, kui palju on isikuid, kes on saanud elamisloa Rootsis või Soomes, aga on tulnud siia ja jäänud siia elama?

19:09 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Euroopa Liidus on vaba liikumise põhimõte. Kui inimesed on mõnes riigis saanud legaalselt elamisloa, siis on neil õigus liikuda Euroopa Liidu sees ilma selleks lisakontrolli läbi tegemata.

19:09 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Martin Helme. Kaheksa minutit.

19:09 Martin Helme

Lugupeetud asespiiker! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Sellel juhtumil on kõik halva poliitika ja halva poliitilise käitumise tunnused. Alustame lihtsamatest asjadest. Tegemist oli illegaalse piiriületusega. Piiri meil loomulikult ei valvatud ei kolm aastat tagasi ega valvata ka praegu, ammugi mitte ei tegele praegune riigivõim illegaalse piiriületuse takistamisega. Meil võetakse inimesed piiri peal vastu, registreeritakse ära ja hakatakse menetlema. Tegelikult tuleks takistada inimeste pääsemist Eesti territooriumile, siis me ei peaks hakkama nendega siin tegelema. Kolm aastat tagasi ei olnud ega ole ka praegu Eesti riigil seda võimekust või poliitilist tahet.

Nii. Inimene tuleb illegaalselt Eestisse, saadakse kuskil poole Eesti peal kätte, siis ta ütleb kohe võlusõna "asüül" ja, ennäe imet, saabki selle, kuigi ta tuleb riigist, kust tulijatele ei ole mingit põhjust asüüli anda. Sudaan ei ole selline riik, kust tulijatele me peaksime kõigile asüüli andma. See, mida siseminister meile siin jälle udutas, kuidas ta ei saa meile rääkida isikuandmetest ega avaldada toimikuandmeid, on, ütleme otse, kinnimätsimine. See on lihtsalt tavaline kinnimätsimine. Me kõik saame aru, et tegemist on poliitilise otsusega. Inimesel ei olegi muud vaja teha kui lihtsalt käsi püsti tõsta ja mingi nutulugu rääkida. Me oleme ka aru saanud, et see isik esitas asüüliprotsessi käigus enda kohta valeandmeid. Ka see ei ole Eesti riigis mingisugune põhjus elamisloast ilma jääda.

Edasi. Inimene satub kogu aeg pahandustesse politseiga. Me ei küsinud prokuratuuri konkreetse kaasuse kohta, me küsisime kõikide kokkupuutumiste kohta politseiga. Ainult üks neist kokkupuudetest on jõudnud prokuratuuri, muude intsidentide menetlus on puhtalt Siseministeeriumi käes ja see on ka Siseministeeriumi avaldada. Kas minister tuleb meile sirge näoga rääkima, et talle alluv PPA ei luba neid andmeid avaldada, et Vaher ütleb ministrile, et see ei saa neid asju parlamendi ees välja öelda? Nalja teete või?

Kuigi inimene on rikkunud seadust ja kuigi elamisloa äravõtmiseks on olemas paragrahv, elamisluba talt ära ei võeta. Mida me siit järeldada võime? Kui sa oled mustanahaline ja nimetad ennast pagulaseks, siis sa võid teha, mis tahad, rikkuda seadusi, nagu tahad, ja mitte midagi ei juhtu. Politsei ei tee sulle midagi, prokuratuur ei tee sulle midagi, ainult lollid eestlased peavad seadusi täitma. Ja siis küsitakse, miks inimesed ei poolda immigrantide vastuvõtmist, miks me oleme nii sallimatud või mis lollid sõnad need kõik ongi, mis siis kohe lendu lastakse!

Võrdleme sellele juhtumile osaks saanud tähelepanu selle intensiivsusega, millega Eesti riigivõim, konkreetsetl aga Siseministeerium, tegeles Vao süütamise uurimisega. Kas see, kui mustanahaline sisserändaja ründab kohalikke inimesi, ei või olla rassism? Täiesti võimalik. Täiesti võimalik, et kõnealusel juhtumil oli ka selline motivatsioon. Ta ähvardas inimese ära tappa ja lubas veel sõbrad ka

kodumaalt siia tuua, et saaks kindlamini ära tappa, aga keegi ei uuri seda, pigem aitab riigivõim neid asju kinni mätsida.

Me näeme siin selget mustrit, mida me oleme näinud korduvalt ja pikka aega kõikides lääneriikides, kus immigrantide toimepandud kuriteod ei olegi justkui kuriteod. Küll aga on alati pahatahtlikud need inimesed, kes sellele tähelepanu juhivad ja kes ei taha, et me elaksime ühiskonnas, kus on ühed reeglid põlisrahvale – nende ülesanne on tööl käia, seadusi täita ja makse maksta – ja teised reeglid sisserännanutele, kes saavad elamise tasuta, justkui ka mingisuguse keeleõppevõimaluse, mida nad muidugi kunagi ei kasuta, ja võivad seadusi rikkuda. Sigadus ja üldiselt riigivõimu igasuguse autoriteedi hävitamine on see, mida selles kaasuses on tehtud.

20:12 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

7. 19:12 Arupärimine Valkla Kodu töökorralduse ja kogukonna turvalisuse kohta (nr 245)

20:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume seitsmenda arupärimise juurde, mille on esitanud Riigikogu liikmed Monika Haukanõmm, Ain Lutsepp, Artur Talvik, Külliki Kübarsepp, Jüri Adams, Andres Ammas, Krista Aru ja Andres Herkel septembrikuu 14. päeval 2016. aastal. Arupärimine on esitatud Valkla Kodu töökorralduse ja kogukonna turvalisuse kohta ja see kannab numbrit 245. Arupärimisele vastab sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Monika Haukanõmme, kes arupärimist Eestimaa avalikkusele tutvustab.

20:12 Monika Haukanõmm

Härra juhataja! Lugupeetud minister! Teen väikese sissejuhatuse. Psüühikahäiretega inimeste osakaal puudega inimeste hulgas aina suureneb, seetõttu on tööeliste inimeste töövõimetuse põhjusena just psüühiline erivajadus ülekaalukalt esikohal. Abivajajate eest hoolitsemine on meie põhiseaduse ja perekonnaseaduse kohaselt esmajärjekorras perekonna kohustus. Kui perekond ei tule oma lähedase eest hoolitsemisega toime, on subsidiaarsuse printsiibist lähtuvalt abistamiskohustus kohalikul omavalitsusel. See hõlmab puudega inimesi, kuid sealt on välja arvatud psüühilise häirega inimesed, sest see inimeste grupp on riigi ülalpidamisel ja vastutusel. See on niimoodi suuresti nõukogude ajast, kui kõik psüühikahäirega inimesed peideti avalikkuse eest ära suurtesse asutustesse, mis paiknesid tihti metsas, vanades mõisahoonetes.

1990-ndate alguses hakati aga mõtlema rohkem selles suunas, kuidas pakkuda elamisväärsset ja kaasavat elukeskkonda ka neile inimestele, kes olid siis justkui silma alt ära peidetud. Hakati mõtlema nende inimeste peale, kes oleksid võimelised piisava kõrvalise toe abil elama avatud ühiskonnas, nn kinnistest hooldekodudest väljas. Deinstitutionaliseerimise protsess on olnud pikk ja keeruline, sest uue lähenemisega ei vaja harjumist mitte ainult terve oma elu erihoolekandetasutuses elanud inimesed, vaid ka ühiskond laiemalt. Selge on aga ka see, et isegi suurimate pingutuste korral ei saavuta me kunagi olukorda, kus kõik sügava psüühikahäirega inimesed on võimalik hooldekodudest ühiskonda integreerida, sest ikka on neid, kes on ohtlikud kas endale või teistele. Seega, me vajame ka selliseid ajakohaseid erihoolekandetasutusi, kus elavad kohtumäärusega sinna suunatud inimesed. Üks ja ainuke selline koht, kus osutatakse ööpäevaringset erihoolekandeteenust kohtumääruse alusel, on Valkla Kodu Harjumaal. Seda haldab Eesti suurim erihoolekandeteenuste pakkuja AS Hoolekandeteenused, mis on riigile kuuluv äriühing. Ametlikult on kohtumäärusega klientide jaoks Valkla Kodus ette nähtud 94 kohta. Lubamatuks tuleb pidada praegust olukorda, kus aeg-ajalt küündib klientide arv 110-ni, mis tekitab teravaid pingeid klientide, töötajate ja külakogukonna vahel. Aastaid on Valkla Kodul olnud raske nii teenuste sisu ajakohastada kui ka klientide turvalisust tagada ning neid asutuse territooriumil hoida. Tehtud on suuri investeeringuid, nn perimeetrit on ehitatud aina kõrgemaks ning on püütud tingimusi viia vastavusse tegeliku olukorraga. Vaatamata tehtud investeeringutele elab Valkla külakogukond hirmu ja ebakindluse õhkkonnas. Jooksus klient on ehmatanud ja rünnanud inimesi ning kuritarvitanud võõrast vara. Külakogukond on otsinud oma muredele mõistmist ja lahendust alates 2013. aastast, kuid siiani tulutult.

Teine probleemkoht on kliendid, nn dementsuse sündroomiga vanainimesed, kes elavad tingimustes, mis ei vasta nende tegelikule tervislikule seisundile ega vajadustele, st neid hoitakse vanglatingimustes trellide taga, kuigi nad vajavad hoopis spetsiifilist hooldust.

Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendite kaasabil on alanud nõukogude ajast pärit kombinaadi tüüpi hooldekodude kaotamise protsess. Kaheldamatult on Valkla Kodu üks asutus, mis vajab väga põhjalikku renoveerimist või lausa kaotamist. Miks? Praegune Valkla Kodu paikneb sihtgruppi silmas pidades täiesti sobimatus kohas. See asub kiirabist kaugel, kohapeal ei ole arsti, rääkimata eriarstiabist ja psühhiaatriaõdedest, päästeteenistusest ja politseist. Piirkonnas puudub spetsialiseerunud ja kvalifitseeritud töötajaskond ning omanik peab töötajad iga päev kohale tooma Tallinnast.

Kõigest eeltoodust lähtuvalt olemegi esitanud sotsiaalkaitseministrile neli küsimust. Soovime saada ülevaadet riigi plaanidest, kuidas nähakse tulevikus ette just kohtumäärusega klientide hooldamise probleemide lahendusi. Aitäh!

20:12 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna, et ta vastaks arupärimisele, mis kannab numbrit 245.

20:12 Sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head küsijad! Ma loen ette teie küsimused ja vastan nendele, siis saame arutada. Valkla Kodu teema on olnud pikalt päevakorral, tegu ongi erilise asutusega ja küsimusi on seal olnud ju aastaid. Me proovime neid jõukohaselt lahendada.

Küsimused Valkla Kodu töökorralduse ja kogukonna turvalisuse teemal on järgmised. Esimene küsimus: "Kui isik on suunatud tahtevastaselt hoolekandetasutusse, on teenuse osutaja kohustus tagada, et klient ei lahkuks loata ruumidest ega territooriumilt ning ei seaks ohtu ennast ja teisi. Mis samme on Sotsiaalministeerium koos AS-iga Hoolekandeteenused ette võtnud Valkla piirkonnas elavate tavakodanike kaitseks ja turvalisuse suurendamiseks erivajadustega kohtumääruse alusel teenusele suunatud klientide eest peale võrkaia aina kõrgemaks ehitamise? Kas siiani tehtu on olnud Teie arvates piisav põgenemiste ennetamiseks?"

Teine küsimus: "Sotsiaalhoolekande seaduse alusel võib vabalt liikumise õigust piirata isikul, kes on paigutatud hoolekandetasutusse kohtumääruse alusel. Seega kohus määrab isiku teenusele, kuid puuduvad selged juhised ja normid selle kohta, mis ulatuses ja viisil võib teenuse osutaja kohtumäärusega teenusele suunatud isiku liikumisvabadust piirata. Valkla külakogukond on teinud ettepaneku rakendada elektroonilist valvet eesmärgiga põgenenud kliendid kiiresti ülesse leida ja tagasi teenusele paigutada. Kas olete ettepanekut analüüsinud ja kui jah, siis millisele tulemusele olete jõudnud elektroonilise valve rakendamise võimaluste osas? Kas ja kuidas vajab seadus muutmist, et valvetöötajate õigused oleksid selgemalt välja toodud?"

Kolmas küsimus: "Valkla Kodus on palju inimesi, kes oma diagnoosi järgi sinna ei peaks kuuluma: dementsed vanurid, alkohoolikud, autistid. Mõnedki dementsed vanainimesed võivad suure tõenäosusega sinna jääda kuni surmani, kuigi ilmselgelt pole tegemist nende jaoks sobiliku kohaga. Kuidas on sattunud Valkla Kodusse kliendid, kelle jaoks ei vasta teenus vajadusele ega seatud eesmärgile? Millised on valikukriteeriumid teenusekoha valikul ja kas Teie hinnangul on Valkla Kodus elavad kliendid suunatud teenusele abivajajate parimaid huve silmas pidades?"

Viimane küsimus: "AS Hoolekandeteenuste kodulehe andmetel on nad koos partneritega esitanud Sotsiaalministeeriumile rahastustaotluse kuue suure hooldekodu sulgemiseks ja sealsetele elanikele uute ja kaasaegsete teenusekohtade rajamiseks. Kahjuks ei ole suletavate või renoveeritavate asutuste nimekirjas Valkla Kodu, mis ei vasta teenuse osutamise nõuetele ega kogukonna ootustele. Milline on ministeeriumi nägemus Valkla Kodu ja kohtumääruse alusel tahtevastaselt teenusele suunatud klientide tulevikust?"

Ma vastan nüüd kõigile nendele küsimustele, kuna need on risti-põiki läbi põimitud, sellises enam-vähem loogilises järjekorras. Rõhutan sissejuhatuseks, et puudega inimesed on osa ühiskonnast, nad elavad meiega koos ja meie kõrval ning põhiseaduse alusel on nad riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoolde all. 2012. aastal ratifitseeris Eesti Vabariigi Riigikogu ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, lubades sellega kaitsta ja edendada puudega inimeste õigusi ja kaasamist igas eluvaldkonnas.

Ma loodan, et kõik saalisviibijad saavad aru, et Valkla Kodu klientide ja nende lähedaste elu ei ole

kindlasti kerge. Keegi ei soovi oma tervisliku seisundi tõttu sattuda sellisesse kinnisesse asutusse ja sageli aastateks. Isiku nõusolekuta hoolekandetasutusse paigutamise, nõusolekuta hooldamise, selle pikendamise ja peatamise otsustab Eesti Vabariigis kohus. Kuigi arupärimises on seda kaudselt soovitud, ei saa ma sotsiaalkaitseministrina anda kohtu otsustele hinnanguid või nende õigust ja õigsust kahtluse alla seada. Kohus menetleb juhtumeid kõiki asjaolusid arvesse võttes ja hinnates, pidades muu hulgas silmas ka seda, kas on kasutatud isiku õigusi vähem piiravaid sekkumisi ning kas varasemate abimeetmete võtmine ei ole osutunud küllaldaseks või muid abimeetmeid kasutada ei ole võimalik. Tuletagem meelde, et kohus otsustab inimese sellisesse asutusse paigutamise ja nende meetmete võtmise kõige rohkem üheks aastaks ja seda otsust vaadatakse korrapäraselt üle. Maksimalne pikkus on üks aasta.

AS Hoolekandeteenused on esitanud kohtule ka avaldusi ja arvamusi, kui mõni teenust saav isik nende hinnangul hoolekandetasutusse ei sobi ja enam teenust ei vaja. Nii et AS Hoolekandeteenused, kes nende inimestega tegeleb, on ka selle informatsiooni ja vastavad avaldused kohtu poole teele läkitanud. Teenusevajadust hindab kohus vähemalt kord aastas. Nii et aasta on kõige pikem periood ja vähemalt kord aastas vaadatakse otsus üle. Ma ei taha ega saagi ministrina neid otsuseid hinnata ja kommenteerida.

AS Hoolekandeteenused on võtnud oma prioriteediks sisulisema ja efektiivsema teenuse pakkumise ning teinud selleks mitmeid töökorralduslikke muudatusi. Muu hulgas on loodud sihtgruppidele pererühmad, sh eraldi rühm taastujatele, tööle on võetud psühholoog, tegevusjuhendajad ning meistrid liikumise ja tööalaste tegevuste juhendamise jaoks. Nendele lisanduvad juhtivad tegevusjuhendajad ja vanemtegevusjuhendajad. Me oleme sõlminud ehk AS Hoolekandeteenused on sõlminud lepingu Põhja-Eesti Regionaalhaigla psühhiaatriga, kes Valklas viibivaid inimesi kaks korda kuus teenindab. AS Hoolekandeteenused on suurendanud koostööd rehabilitatsioonimeeskondadega. Iga inimese kohta täidetakse riskide hindamise andmeleht ja koostatakse ohumärkide plaan. Nimetatud tegevused võimaldavad varasemat ohtude märkamist ning kiiremat ja planeeritud sekkumist.

Sotsiaalministeerium on Valkla Kodu turvalisuse parandamiseks eraldanud vahendeid ning viimaste aastate jooksul on seal ette võetud mitmeid tegevusi. Ma toon siin loetelu, mis on ette võetud peale eespool toodud majasisese tegevuse. Esiteks on täiendatud videovalvet üldruumides ja õuealal, sh on paigutatud liikumisanduriga valgustid, et ka pimedal ajal jälgida, mis territooriumil toimub. Teiseks on rakendatud paanikanupusüsteem, et abi kutsumise võimalus oleks kõigil tööl olevatel tegevusjuhendajatel. Kolmandaks on rajatud topeltustega väljapääsusüsteemid koos elektroonilise lukustussüsteemiga. Neljandaks, kõigi teenuse osutamisega seotud elu- ja tegevusruumide aknad on kaetud turvavõrguga. Viiendaks, rajatud on siseõuede piirdeaiaid, olemasolev aed on välja vahetatud uue, kõrgema ja läbitamatu aia vastu, galeriide katuseid ja siserõdusid turvatakse. Kuuendaks, hoonet ümbritseb piirdeaed. Te saate ju aru, et võetud on väga palju erinevaid meetmeid.

Räägime nendest juhtumitest, mis on kogukonda häirinud, kui teatud inimesed on asutuse territooriumilt lahkunud. (Vahele hüüa. Juhataja helistab kella.) Need inimesed praegu ei häiri kogukonda vist väga. Aga need arvud on järgmised. 2013. aastal oli Valklas omavolilisi lahkumisi 17, 2014. aastal kuus, 2015. aastal viis ja 2016. aastal on olnud kolm omavolilist lahkumist. Vaatamata sellele, et ka sel aastal on olnud kolm põgenemisjuhtumit, saab neid arve vaadates tõdeda, et tänu eelnimetatud tegevustele on omavoliliste lahkumiste arv vähenenud. Viimasel aastal oli tegu ühe isikuga, kes suutis meetmetest hoolimata kolm korda sellest asutusest lahkuda. Isik, kelle põgenemised on Valkla külakogukonnas probleeme tekitanud ja meedias korduvat kajastamist leidnud, lahkus 2015. aastal asutusest omavoliliselt kolmel korral ja 2016. aastal samamoodi kolmel korral. Seega saab viimaste aastate kontekstis öelda, et probleeme on olnud ühe ja sama isikuga. Ma ei saa küll siin hinnangut anda, aga tegu on süstemaatilise käitumisega. Nii personali kui ka isikuga tehakse tööd, et põgenemised ei korduks ning oleks tagatud nii tema pidev järelevalve kui ka ta vaba aeg oleks aktiivselt sisustatud. Näiteks on isikule koostöös ekspertidega koostatud päevakava, ta on hõivatud nii töökäimise kui ka kodu- ja majapidamistöödes osalemisega. Sotsiaalministeeriumile teadaolevalt ei ole viimase kolme ja poole kuu jooksul see isik põgeneda proovinud.

Rääkides elektroonilisest järelevalvest nn jalavõru kontekstis, tuleb mõista, et Valklas viibivad isikud, kes saavad seda teenust, ei ole oma psühhilisest seisundist tulenevalt andnud ise nõusolekut sotsiaalhoolekandelist abi vastu võtta või ei ole teised sotsiaalteenused tulemusi andnud või ei ole neid võimalik kasutada. Valkla Kodus osutatava teenuse eesmärk on tagada, et säiliks ja suureneks teenust saava isiku iseseisva toimetuleku võime ning teenuse osutaja territooriumil oleks turvaline elukeskkond.

Seaduse alusel on elektrooniline järelevalve alternatiivne meede ning see on kasutusel kriminaalhooldussüsteemis, mis on teine valdkond. Kohtumääruse alusel erihoolekandeteenuse saamise põhjus ei ole aga süüteo toimepanek, vaid isiku psüühilisest seisundist tingitud olukord, kus isiku võime oma käitumisest aru saada või seda juhtida on piiratud.

Teenust saavate isikute võime mõista nii oma tegude tähendust ja tagajärgi kui ka ühiskonnas kehtivaid reegleid ja kokkuleppeid laiemalt ei pruugi olla piisav, pehmelt öeldes, et elektroonilist järelevalvet rakendada. Elektroonilise järelevalve rakendamise üks eeldusi on ka see, et inimene teab, et juhul kui ta teatud territooriumilt väljub, siis järelevalvevahend annab signaali ja sellele järgneb menetlus. Samuti ei takista nn jalavõru põgenemist ja selle eemaldamine ei ole füüsiliselt raske. Eelnevast tulenevalt ei ole tõenäoline, et kohtumääruse alusel erihoolekandeteenust saavate isikute puhul aitaks elektrooniline järelevalve saavutada teenuse eesmärki ehk säilitaks või suurendaks inimese iseseisva toimetuleku võimet.

Kui vaadata selle konkreetse isiku juhtumit, siis on näha, et nutikust ja leidlikkust on olnud väga palju ning elektrooniline võru, mis on tegelikult kergelt eemaldatav, ei pruugi oma eesmärki täita. Peale selle, et see on hoopis teise valdkonna meede, ei pruugita sellega ka tulemust saavutada. Ma ise usun, et selle isikuga aktiivselt tegelemine ja tema hoidmine seal kohapeal aitab võib-olla paremini lahendada tema probleemi ja ka teiste inimeste probleemi, kellel tekib soov lahkuda. Samuti tuleb silmas pidada, et kinnisesse asutusse saadetud isiku puhul on juba rakendatud isiku liikumisvabaduse äärmuslikku piirangut ning lisapiirangu seadmine tähendaks vabaduse piiramist juba n-ö topeltmahuks.

Praegu toimuva erihoolekandeteenuste arendamise ja ümberkujundamise protsessi käigus selgitatakse välja teenuse kasutajate vajadused. Eesmärk on kasutada teenuste pakkumisel vajaduspõhiseid abimeetmeid, muu hulgas näiteks suure järelevalvevajadusega inimeste puhul. Vajadus Valkla Kodu osutatava teenuse järele on aga aasta-aastalt vähenenud. Kui veel neli aastat tagasi oli seal 174 inimest, siis praegu on seal 104 inimest, kellest 10 on alaealised, kelle jaoks on kohandatud eriruumid.

Teenusevajaduse vähenemises mängivad oma rolli teenuste sisuline arendamine, sh personali väljaõpe, läbimõeldud juhendid probleemsete olukordade lahendamiseks, riskide hindamine ning sihtgruppidele paremini sihitatud teenuste loomine (nt psühhiaatriline pikaaraviteenus, teenuste osutamine väiksemates üksustes jne). Teatud inimeste grupele on kohtumääruse alusel erihoolekandeteenuse osutamine mingil eluperioodil siiski vajalik. Suure tõenäosusega see ka jätkub ning kohtumääruse alusel ööpäevaringse erihooldusteenuse osutamist jätkatakse.

Euroopa struktuurifondi rahastust taotleivate projektide esimeses voorus Valkla Kodu reorganiseerimise taotlust ei ole esitatud. Praegu valmistab Sotsiaalministeerium ette sama meetme vahendite taotlemise teise vooru tingimusi, mille raames pööratakse tähelepanu ka Valkla Kodu tulevikule ning reorganiseerimise võimalustele. Taotluse esitamisel tuleb leida lahendused küsimustele, millisel kujul ja kuhu reorganiseeritavad kohad luua. Euroopa struktuurifondi vahendid on seotud selle eesmärgiga, et teha erihoolekandessüsteemis sisuline reform, ja ka just nimelt sellega, nagu arupärija Monika Haukanõmm ütles, et suured ja suhteliselt ebainimlike tingimustega asutused tuleb reorganiseerida väiksemateks asutusteks, mis asuvad ühtlasemalt üle Eesti. Aitäh!

20:12 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, aitäh teile! Teile on küsimusi. Artur Talvik, palun!

20:12 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea minister! See oli tore jutt igasugustest meetmetest. Seda juttu on puhutud ka kohalikule kogukonnale. Sellest hoolimata tuleb teatud perioodi tagant jällegi uuesti ja uuesti ja uuesti ette, et keegi, kas või seesama üks isik, pääseb sealt asutusest välja. Kuidagi nagu arusaamatu on, mis selle tegelik põhjus on, kui seal on aeda kõrgemaks ehitatud. Kas üheks põhjuseks ei ole see, et personali on seal vähe, personali palgad on väikesed ja töötajate vastutus ei ole vastavuses palga suurusega? Pluss siis see, kas ikkagi sellises kohas tasub sellist asutust pidada? See on ka suur küsimärk.

20:12 Sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Ma tõin ka oma vastuses selle statistika ära. Need probleemid ei olnud varem ju seotud ainult ühe isikuga. Tõepoolest, seal on töökorraldust oluliselt muudetud. Kui 2013. aastal oli 17 omavolilist lahkumist, siis nüüd me räägime tegelikult ühest isikust, kes nii eelmisel kui ka sellel aastal on kolmel korral ära käinud. Pigem tahaksin öelda, et need meetmed on arvatavasti mingit mõju avaldanud. Selle

konkreetses isikuga, nagu ma ka oma vastuses ütlesin, tegeldakse täiesti eraldi, kuna teatakse, et inimesel see põgenemissuundumus ja -kihk on. Kui te ise olete seal käinud ja näinud ka neid meetmeid, mis ma siin ette lugesin ja mis on tegelikult kasutusele võetud, siis ma loodan, et te mõistate, et sealne kogukond saab tõesti nüüd rahulikumalt elada. Aga see ei anna mingit garantiid, ma tahan seda öelda. AS Hoolekandeteenused koos oma personaliga kindlasti pingutab.

Me teame seda, et kogu sotsiaalvaldkonnas, eelkõige hoolekandetasutustes ja erihoolekandetasutustes, on palgad väikesed. Sellesse asutusse, kus on just nimelt kohtumääruse alusel saadetud isikud, on kindlasti keeruline personali leida. Ma ei taha sugugi vastupidist väita. Aga meil on plaan ikkagi koos AS-iga Hoolekandeteenused mõelda, kuidas me Valkla Kodu suudaksime niimoodi reorganiseerida, et need, kes tulevikus vajavad seda kohtumääruse alusel osutatavat teenust kinnises asutuses – neid inimesi kindlasti on –, seda ka saaksid. Neid inimesi võiks olla võimalikult vähe, me peaksime suutma seda asja üle Eesti jaotada. Täna on tõesti Valkla Kodu ainukene kohtumääruse alusel hoolekandetasutuses olevate isikute hoolduskeskus, aga see teema on meil fookuses.

20:12 Aseesimees Jüri Ratas

Monika Haukanõmm, palun!

20:12 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite ka oma vastuse alguses, et Valkla Kodu teema on üleval olnud juba väga pikalt. Peale külakogukonna on just selle kohtumääruse alusel pakutava ööpäevaringse erihoolekandeteenuse asukoha suhtes väga kriitiline ka Eesti Psühhiaatriate Selts. Ta on sellele tähelepanu juhtinud ja öelnud, et teenust pakutakse vales kohas, kaugel asustatud punktidest. Nädalas 20 korda sõidab sinna kiirabi, kohapeal ei ole arsti, rääkimata psühhiaatrist, napib psühhiaatriaõdesid, päästeteenistus ja politsei on kaugel, lähim politseijaoskond asub 20 kilomeetri kaugusel. See tähendab, et sinna tuleb pidevalt kohale sõita. Ma tahan täpsemalt teada, kus oleks selliste inimeste jaoks kõige õigem koht, sest Valkla see ilmselgelt ei ole.

20:13 Sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Ma võin kinnitada, et viimase aasta jooksul, kui me oleme ette valmistanud erihoolekandetasutuste reformi, on üle Eesti toimunud väga tõsine debatt just kohalike kogukondadega. Kuidas nüüd viisakalt öelda? Keegi ei taha neid inimesi enda juurde. Ma ei räägi üldse kohtumääruse alusel teenust saavatest inimestest ehk Valkla Kodu elanikest, vaid ka tavalise erihoolekandetasutuse elanikest. Ma olen ise osalenud mõnel arutelul ja olen näinud ka videosalvestusi nendest aruteludest. Need on kõike muud kui argumentidel põhinevad, need on emotsionaalsed arutelud. Ma saan sellest kõigest väga hästi aru.

Ilmselgelt ongi kogu erihoolekandereformi eesmärk see, et me need metsa taga asuvad ja tugiteenustest kaugel olevad suured asutused väiksemateks, nii et need oleksid kogukonnale ja teenustele lähemal. Aga kui me vaatame kohtumääruse alusel sellistesse asutustesse määratud inimesi, siis mina ei oska täna öelda seda kohta ega seda kogukonda, kes on valmis neid vastu võtma. See on väga raske küsimus. Me oleme võtnud selle liini, et me kogukonna soovi vastu kuhugi erihoolekandetasutust ei tee, sest meil on vaja kogukonna toetust. See on keeruline probleem, mis tuleb lahendada. Kui tavaliselt on toodud põhjenduseks, et ei ole finantsilist võimekust või vahendeid, siis meil on nüüd kasutada peaaegu 60 miljonit eurot, et erihoolekandesüsteemi reformida. Me kavatsame teises voorus kindlasti leida vahendeid selleks, et oleks olemas mingisugune toimiv koht ja lahendus ka Valkla Kodu jaoks.

20:13 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Artur Talvikul!

20:13 Artur Talvik

Hea eesistuja! Head kolleegid! Hea minister! Valkla hooldekodu asub seal, kus ta on asunud juba aastaid. Ka enne seda, kui kohtumääruse alusel ööpäev läbi teenust saavad psüühilise erivajadusega inimesed sinna toodi, oli seal ikkagi erivajadusega inimeste hooldekodu. Kohalik kogukond oli selle

hooldekoduga isegi harjunud. Siis aga ühel päeval, mitte väga ammu, toodi sinna kohtumääruse alusel ööpäev läbi teenust saavad psüühilise erivajadusega inimesed. Need sõnad, mida selles valdkonnas kasutatakse, on läinud väga keeruliseks, aga me räägime inimestest, kes on juba toime pannud mingi kuriteo. See on tekitanud kogukonnas väga tõsist vastuseisu. Põhiline probleem seisneb selles, et need kohtumääruse alusel seal peetavad inimesed pääsevad vabadesse. Nad on läinud hooldekodu lähedal elavate inimeste juurde koju, ehmatanud neid ja sellega lõhkunud totaalselt kogukondlikku turvatunnet. See on toimunud aastast aastasse. Turvatunde taastamine on aga väga keeruline protsess.

Minister ütles, et viimasel kahel aastal on tegemist olnud ainult ühe inimesega, kes on kuus korda sealt ära käinud. Kui ta kolme ja poole kuu jooksul pole sealt kordagi ära käinud, siis matemaatilist keskmist võttes pääseb ta ilmselt umbes poole kuu pärast järjekordselt välja ja siis on jama jälle lahti. Hoolimata sellest, et raha on kulutatud selleks, et aeda kõrgemaks ehitada ja akendele võrke panna.

Ma tulen kogukonna ettepanekute juurde. Põhiline ja võib-olla kõige reaktiivsem ettepanek on viia see kohtumääruse alusel seal peetavate inimeste osakond sellest hooldekodust üldse ära. Nagu kolleeg Monika Haukanõmm ütles, ka psühhiaatrite selts on juhtinud tähelepanu sellele, et Valkla ei ole hea koht sellise teenuse pakkumiseks, sest politsei asub kaugel, kiirabi asub kaugel, arste ei ole kohapeal piisavalt jne.

Väga tõsine kaasnev probleem on hooldekandeaustuse töötajate palgad. Selle niru palga eest ei saa neilt nõuda piisavat vastutust ega ka tähelepanu, selleks et sellised probleemsed inimesed sealt välja ei pääseks. Ma näen, et ministril on midagi huvitavamat teha ja minu juttu ta praegu ei kuula, aga ma tahan ministrile veel kord toonitada, et selline ümar jutt, et me kogu aeg võtame meetmeid ja arutame, enam ei päde. Kogukonna turvalisuse lõhkumine on olnud nii põhjanev, et seda võib-olla muud moodi ei paranda, kui tulebki see teenus viia sellest kohast ikkagi kohta, kus on parem seda pakkuda. Nüüd laiutab minister käsi ja ütleb, et ta ei tea, kus see parem koht on. Igal juhul on see parem koht kindlasti lähemal politseile ja kiirabile ja seal on rohkem arste. Aitäh!

20:13 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, tänan! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

8. 19:44 Arupärimine haigekassa eelarve miinuse kohta (nr 242)

20:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kaheksanda arupärimise juurde, mille esitasid Riigikogu liikmed Marika Tuus-Laul, Mailis Reps, Mihhail Stalnuhhin, Viktor Vassiljev, Heimar Lenk, Toomas Vitsut, Kersti Sarapuu, Olga Ivanova, Erki Savisaar, Peeter Ernits, Anneli Ott, Oudekki Loone, Valeri Korb, Dmitri Dmitrijevi, Märt Sults ja Kadri Simson 13. septembril *anno Domini* 2016. Arupärimine on haigekassa eelarve miinuse kohta ja kannab numbrit 242. Arupärimisele vastab rahandusminister Sven Sester. Palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Marika Tuus-Lauli, kes arupärimist Eestimaa avalikkusele tutvustab.

20:12 Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Austatud härra minister! Riigikogu liikmed! Meie arupärimine tervishoiu rahastamise kohta on tõepoolest esitatud rahandusministrile, sest tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski seisukohti selles küsimuses me juba teame. Nagu kõik mäletavad, siis riigieelarve järgi oleks haigekassa tänavune kahjum pidanud olema 9 miljonit eurot, aga poole aastaga kerkis see 33 miljonini. Härra Ossinovski hinnangul olevat puudujääk aasta lõpus siiski 20 miljonit. Praegu kaetakse puudujääki haigekassa reservi kogunenud umbes 114 miljoni euro abil. Kui me sama süsteemiga edasi läheme, siis aastaks 2020 on see reserv otsas. Härra Ossinovski on välja käinud ka mitmeid seisukohti – millest, muide, väga paljud kattuvad Keskerakonna seisukohtadega, mille meie oleme välja käinud –, kuidas rahastamist paremaks muuta. Ta on toonud mitmeid näiteid. Võib-olla peab sotsiaalmaksu langetamise ära jätma või kehtestama lae sünnitus-, haigus- ja hooldushüvitistele. Aga me oleme meediast väga palju lugenud, et ka rahandusminister on siin seisukohti võtnud. Üks nendest seisukohtadest on see, et me võiksime vaadata üle patsiendi omaosaluse. Siin on mitmeid ettepanekuid tehtud. Meie oleme loomulikult kategooriliselt selle vastu, sest absoluutne lagi on käes. On veel mitmeid ettepanekuid, millele rahandusminister on vastu seisnud.

Meile kõigile on teada, et tervishoiu rahastamine on praegu väga halba seisu jõudnud, ja me näeme, et tulevikus on see olukord veelgi hullem. Kuid me ei ole näinud, et oleks tehtud mingisugust pikaajalist strateegilist plaani, kuidas seda kõike parandada, olgugi et võimul on oldud mitmel korral ja palju aastaid. Me küsimegi, miks ei ole sellele varem tähelepanu pööratud. Aitäh!

20:12 Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Ma palun Riigikogu kõnetooli rahandusminister Sven Sesteri, kes vastab arupärimisele, mis kannab numbrit 242.

20:12 Rahandusminister Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head parlamendiliikmed! Lugupeetud arupärijad! Vastan teie küsimustele, mis puudutavad haigekassa eelarve miinust. Kõigepealt loen ette küsimuse ja siis ka vastuse.

Esimene küsimus: "Olete välja pakkunud lahenduse, et haigekassa eelarve tasakaalu viimiseks tuleb tõsta patsiendi omaosalust. Eestis küündib patsiendi omaosalus juba täna 25%-ni, mis on Euroopa üks kõrgemaid ning WHO ja ka OECD hinnangul ulatub kriitilise piirini. Kuidas Te eelpool nimetatud näitaja taustal oma ettepanekut kommenteerite?" Omaosaluse suurust, samuti selle koormuse jaotamist eri elanikkonnagruppide vahel tuleb kindlasti arutada. Ravikindlustus peab olema üles ehitatud nii, et terviseprobleemide korral on inimesele ravi ka rahalises mõttes kättesaadav. Konkreetne arv on keskmine ega iseloomusta paremini või halvemini toimetulevate elanikkonnagruppide olukorda. On inimesi, kes oleksid valmis maksma ja kellel on ka võimalik parema tervishoiuteenuse eest rohkem maksta, nagu on ka inimesi, kellel see ei ole võimalik. Kuna suur osa omaosalusest on seotud hambaraviga, siis peaks aastal 2017 rakenduv täiskasvanute hambaravihüvitise süsteem patsientide omaosaluse koormust mõnevõrra vähendama. Võimalus parandada vähem kindlustatud elanikkonnagruppide olukorda oleks näiteks see, kui hädavajalikke ja tõendatud ravikuluid arvestatakse toimetulekutoetuse määramisel. Sotsiaalministeerium võiks seda analüüsida. Need on vaid mõned võimalused, kuid rõhutan, et tervikliku lahenduse peab lõpuks lauale panema tervise- ja tööminister. Teine küsimus: "Tervise- ja tööministri pakutud lahenduste seas on 0,5% sotsiaalmaksu langetamise ärajätmine. Kuidas Te antud ettepanekusse suhtute? Kust võtate selle kompenseerimiseks raha?" Sotsiaalmaksu langetamise ärajätmine ei too haigekassale raha juurde, sest maksulangetuse tulemusena saamata jääv tulu kompenseeritakse haigekassale seaduses toodud valemi alusel. Koos maksumuudatusega jõustub järgmisel aastal seadusesse kirjutatud kompensatsioonivalem, nii et haigekassa saab ikka 13%-ga võrduva osa palkadest. Sotsiaalmaksutulude vähenemine kompenseeritakse riigieelarve muudest tuludest.

Kolmas küsimus: "Kas Te toetate ideed, kus töövõimetuslehtede kompenseerimise raha tuleks raviraha asemel töötukassast?" Riigieelarve seisukohast vaadates ei muuda see midagi, sest raha selline samm juurde ei too. Küsimus on, kas selle tulemusena muutub süsteem efektiivsemaks või mitte. Sisuliselt oleks loogiline, kui kõik tööga seotud hüvitised tuleksid ühest kohast ehk töötukassast. Praegu on need asjad jagunenud haigekassa, töötukassa ja Sotsiaalkindlustusameti vahel. Kui eri asutuste vahel killustunud toetused ja hüvitised tuua kõik kokku ühte asutusse, siis peaks see looma eeldused süsteemi efektiivistamiseks. Võib-olla tekiks ka suurem võimekus töövõimehüvitiste kuluid prognoosida ja riske arvesse võtta, kuna töötukassal on olemas terviklik info ja ülevaade töövaldkonnast.

Neljas küsimus: "Kuidas ja milliste meetmetega tuleks Teie hinnangul tervishoiusüsteemi rahastamine jätkusuutlikuks muuta?" Esiteks meenutan, et haigekassa eelarve kasvab tuleval aastal 66 miljonit eurot ja niisama kiire kasv jätkub. Haigekassa praegusele aastatulule, mis on üks miljard eurot, lisandub nelja aastaga 300 miljonit eurot. Samal ajal on kõik nõus, et me vajame tervishoiu rahastamisel pikaajalisi lahendusi, sest tööealine elanikkond väheneb ja ühiskond vananeb. Samuti on vaja sisemisi reforme, et haigekassa raha paremini kasutataks. Siin saab veel palju ära teha. Plaanitud kasvule lisaks raha leida on paraku võimalik olemasolevaid makse tõstes, uusi makse ellu kutsudes või mõne teise eluvaldkonna kuluid vähendades või siis, kui need aeglasemalt kasvavad.

Viies küsimus: "Arvestades Teie erakonna pikaajalist võimuliidus püsimist tekib küsimus, miks Te ei ole juba varem tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse tagamiseks midagi ette võtnud. Tegemist on probleemiga, mis on kestnud juba aastaid, ning sellele on tähelepanu juhtinud ka WHO."

Koalitsioonivalitsustes on üldjuhul vastutus jaotatud nii, et probleemid ja lahendused toob lauale valdkonna eest vastutav minister, kelle töö see on. Viimane minu erakonnakaaslane sellel ametipostil oli

Marko Pomerants rohkem kui kümme aastat tagasi. Samas saan öelda, et Rahandusministeeriumi ametnikud ja ka mina rahandusministrina oleme aktiivselt osalenud sotsiaalkindlustusreformi komisjoni töös, mille ülesanne on sellised ettepanekud valitsusele otsustamiseks esitada. Need ettepanekud on tänaseks päevaks ka esitatud. Aitäh!

20:12 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, aitäh! On ka mõned küsimused. Marika Tuus-Laul, palun!

20:12 Marika Tuus-Laul

Aitäh! Te peate silmas, et me saame seda rahastust paremaks muuta vaid siis, kui me kehtestame uusi makse või mängime selle rahaga Exceli tabeli alusel. Ma küsin niimoodi, milline on optimaalne protsent SKT-st, millega võiks tervishoidu rahastada. Eestis on see protsent tõeliselt väike, vaevu 6%, aga Euroopa keskmine on umbes 9,5%, ma ei räägigi Ameerikast, kus see on hoopis suurem. Ei ole ju normaalne püüda sellise rahaga inimesi ravida. Pealegi, me näeme, et inimeste tervis halveneb ja tervelt elatud aastate arv lausa väheneb. Meil tuleb selles süsteemis midagi uut välja mõelda, mitte niimoodi edasi minna, et võtame ainult kuskilt ära ja paneme kuskile juurde. Mis ettepanekud teil laiemat pilti vaadates on?

20:12 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Huvitav on see, et kui te teete ettepanekuid, siis seda tehes jääte ise poolele tee. Te ütlesite oma küsimuse sissejuhatuses, et ei pea makse tõstma või uusi makse ellu viima ega mõne eluvaldkonna kulusid vähendama või seal aeglasemat kasvu tekitama. Ma küsin teilt vastu, kust teie arvates see raha võiks tulla. Püüdkem alati ka sellele küsimusele vastata. Raha ei tule eelarvest.

20:12 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teie peate siin vastama, mitte küsima. Või on see retooriline küsimus?

20:12 Rahandusminister Sven Sester

Jah, aga nii nagu küsijal on võimalik küsida, mida ta tahab, nii on minul võimalik anda selline vastus, nagu ma tahan siin anda. Ma tahan öelda, et iga kord, kui me tahame kulutusi teha, peame mõtlema sellele, kust kohast tuleb selleks raha. Me oleme kokku leppinud – siiamani on see toimunud –, et tervishoiusüsteem on solidaarne ja baseerub sellel, et nii palju, kui on sotsiaalmaksu tulemas, on ka haigekassal tulupositsiooni. Jah, on mingid teatavad tulud veel, aga peaasjalikult saame rääkida sellest, et tulubaas tekib ikkagi sotsiaalmaksust. Täiendavalt on praegu kõne all ka riigieelarveline kompensatsioon, kuna sotsiaalmaksu vähendatakse järgmisel aastal poole protsendi võrra. Haigekassa, nagu ma teile ütlesin, seetõttu ei kannata. Mis puudutab lühikest perspektiivi, siis ma arvan, et meil on võimalik oma sisemisi ressursse vaadates teha tööd efektiivsemalt ka olemasoleva raha baasil. Ma olen sellest varemgi rääkinud: arstide vastuvõtuajad jäävad kasutamata, sest patsiendid loobuvad arsti juurde minemisest, kuigi teised patsiendid vastuvõttu vajavad; ühe ja sama haigusjuhtumi puhul tehakse eri haiglates ühtesid ja samu uuringuid; infosüsteemide puudused või mingid muud põhjused põhjustavad selle, et informatsioon ei liigu ühest haiglast teise. Erinevad meetmed aitavad olemasolevas süsteemis kaasa sellele, et raha kasutatakse võimalikult efektiivselt.

20:13 Aseesimees Jüri Ratas

Andres Ammas, palun!

20:13 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Ütlesite mõni hetk tagasi, et see valem, mille põhjal igal aastal haigekassale puudujääv osa muudest riigieelarve tuludest kompenseeritakse, fikseeritakse seaduses. Kuhu see valem sisse kirjutatakse?

20:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Tänaseks päevaks on see juba fikseeritud. Ka koalitsioonilepingus on kirjutatud, et kui 1. jaanuarist 33% muutub 32,5%-ks, mille hind on suurusjärgus 41 miljonit eurot, siis see kantakse

haigekassa arvele otse riigieelarve muudest tuludest. See raha on tänaseks olemas ja see on ka riigieelarves. Kui te vaatate riigieelarvet tervikpildis, siis te näete ka seda, et riigieelarves on see kaitse haigekassale ette nähtud. Haigekassal raha vähemaks ei jää.

20:13 Aseesimees Jüri Ratas

Martin Helme, palun!

20:13 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Lugupeetud minister! Ma muidugi juhin tähelepanu sellele, et koalitsioonileping ei ole seadus. Aga kolleeg Ammasele ütlen, et see oli selles jõledas kobarseaduses tõesti sees. Meil oli täna komisjonis Ossinovski, kes ka rääkis haigekassa miinusest ja näitas meile ühte tabelit, mis on valitsuses heakskiidu saanud. Nimelt, järgmisel aastal on haigekassa miinus 2,1 miljonit ja sealt edasi on haigekassa kõik järgmised aastad rõõmsalt tasakaalus. Eelarve järgi pidi ka sel aastal olema haigekassa miinus 9 miljonit. Praeguseks on aga kokku lepitud, et miinus tõmmatakse 25 miljoni peale, vahepeal oli see veel suurem. Kes neid prognoose teeb, kas Rahandusministeeriumi inimesed, haigekassa inimesed või Sotsiaalministeeriumi inimesed? Kelle me peame tõrva ja sulgede sisse kastma selle blufi eest, mida meile kogu aeg ette söödetakse?

20:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh teile! See on hea küsimus, ma avan seda pikemalt. On kaks prognoosi: tulude prognoos ja kulude prognoos. Haigekassa tulud tulevad peaaesjalikult, nagu ma enne mainisin, sotsiaalmaksust, mis laekub meie palkadelt. Haigekassa tulude prognoosi teeb Rahandusministeerium. Pange tähele, me oleme seda prognoosi järjest ülespoole korrigeerinud, st haigekassal tekib varasemate prognoosidega võrreldes hapnikku järjest rohkem juurde. Ehk palgad kasvavad kiiremini, kui me oleme eeldanud, mis tähendab omakorda seda, et haigekassal on rohkem võimekust ja võimalusi, kui eeldati. Selle valguses olen ma kutsunud üles kainelt mõtlema igale kulutusele, mida me teeme, sest selline olukord, kus tulubaas niivõrd intensiivselt suureneb, ei saa kaua kesta. Palgad vaevalt et nii intensiivselt ja tugevalt aastaid ja aastaid kasvavad. See oli tulude poole kohta. See on positiivne pool, kui sa oled eksinud sel kombel, et oled eeldanud vähem tulusid, aga neid tuleb rohkem.

Teine pool on kulude pool. Kulud prognoosib tõesti haigekassa ise, võttes aluseks mitmesugused kriteeriumid ja eesmärgid. Osa positsioone on nn lahtised, mille suhtes ta tõesti prognoosib, milliseks kujuneb järgmine aasta. Toon teile näiteks neid lahtisi positsioone, kus seekord olid kõige suuremad möödapanekud, kui nii võib öelda. Üheks lahtiseks positsiooniks olid tervishoiuteenuste kulud, kus esimesel poolaastal oli ülekulu peaaegu 8,8 miljonit eurot, peaaesjalikult olid need eriarstiabikulud. Teine ülekulu, kui me räägime poolaasta kontekstis, tekkis ajutise töövõimetuse hüvitistega. Seal oli ülekulu poole aastaga 7,1 miljonit eurot. Haigekassa ise selgitas, et see tulenes sellest, kuna rohkem kasutati haigus-, hooldus- ja sünnituslehti. Kolmas oli ravimite ülekulu. C-hepatiidi ravim tekitas sellest suurema osa, aga oli veel ravimeid, mille puhul ülekulu tekkis.

Praegu me vaatasime minevikku, mis on poole aasta jooksul juhtunud, miks see ülekulu on selline olnud ja kas sellest tehakse omad järeldused. Aga kindlasti tasub vaadata ka tulevikku. Juba eelmise aasta sügisel panin ma haigekassa nõukogus juhatusele südamele, et nad peavad vastutama oma sõnade eest ning eelarve projekt, mille nad toovad nõukogu lauale, peab vastama võimalustele ja tuleb tegutseda oma parima teadmise alusel. Siis oli küll vastus, et selline on parim teadmine. Kui me vaatame tulevikku, siis me näeme, et teatavaid muutusi on ka lähiajal toimumas. Mis siis toimumas on? Esiteks me näeme, et on tulemas lisatulusid just sotsiaalmaksu parema laekumise tõttu ka lähitulevikus, lähiaastatel, mida ei ole näiteks meie viimases prognoosis. Kui esmane eelarve pandi paika, siis ei olnud haigekassale veel teada, et tuleb lisatulusid. Teiseks on tehtud teatavaid otsuseid haigekassa nõukogus. Üks nendest on võimalike originaalravimite tootjate ja riigi läbirääkimised, et ravimite hindu allapoole viia. See peaks andma aastaks peaaegu miljon eurot kokkuhoidu. Haigekassa on toonud lauale ületöö tasustamise küsimused ja koefitsiendid, mis peaksid andma tulevikus haigekassale teatava puhvri ja pisut hapnikku juurde. Loomulikult, eelarve pole veel kinnitatud, aga see annab teadmisi ja saab eeldada, et kui prognoosijad prognoosivad kulubaasi õigesti, siis me järgmistel aastatel ei pea nägema sellist möödapanekut, peaaesjalikult kulude poole peal. Veel kord ütlen, et tulusid on tulnud rohkem, mis annab võimaluse tehtud otsuseid ka ellu viia.

20:13 Aseesimees Jüri Ratas

Monika Haukanõmm, palun!

20:13 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Lugupeetud minister! Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi punktis 10.46 on öeldud, et maiks 2016 oleksite teie ning tervise- ja tööminister pidanud ära tegema tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse analüüsi ja esitama ka ettepanekud. Ettepanekud suve lõpus tulidki, aga need ei ole vist leidnud heakskiitu. Sellesama ülesande raames tuli teil analüüsida tervishoiu lisarahastamise võimalusi ja on pakutud isegi nn personaalsete tervisekontode loomise ideed. Mida teie personaalsete tervisekontode loomise ideest arvate ja kus te näete tervishoidu lisaraha toomise võimalust?

20:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Ma alustan kaugemalt. Te küsimuse alguses ütlesite, et ettepanekud ei ole leidnud heakskiitu. Meil väga suuri arutelusid ei ole veel olnud. Meil on olnud osalisi arutelusid võimaliku lisarahastamise üle, aga suurt, n-ö demograafiast tulenevat arutelu ei ole olnud. Ma arvan, et need asjad seisavad meil veel ees, teatavad ettepanekud on ka tehtud.

Tervisekontodesse suhtun ma iseenesest positiivselt, mina neid toetan. Loomulikult on vaja sel juhul, kui see idee peaks kunagi ellu viidama, detailid läbi rääkida, sest saatan peitub detailides, aga mina oleksin küll valmis sellel teemal rääkima. Te küsisite võimalike lisatulude kohta. Eks laua peal ole olnud erinevaid ettepanekuid. Osa nendest on võib-olla kõrgema lennuga, alates energijookide maksustamisest – see tundub minule, analüüs vähemalt näitab seda, liiga kitsa nišina, see ei annaks efekti, sest administreerimine on liiga kallis – kuni päris mitmete muude asjadeni välja. Härra Ossinovski on rääkinud näiteks suhkrumaksust. Igasuguste selliste ettepanekute puhul peab alati vaatama kahte poolt: ühelt poolt administreerimist ja võimalikku tulubaasi ning teiselt poolt tervisega seonduvaid käitumuslikke muutusi, seda, kas uuendus annab loodetud efekti või mitte. Ettepanekuid kindlasti on ja tuleb ka tulevikus. Aga mis puutub tervisekontodesse, siis mina ei häbeneks debatti sellel teemal.

20:13 Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kiirelt edasi. Tarmo Tamm, palun!

20:13 Tarmo Tamm

Aitäh! Lugupeetud minister! Tegelikult on olukord hullemast hullem. Ma loen Postimehe artiklist, et liigeste endoproteesimise järjekord on kasvanud poolteisest aastast kolme aastani. Kui lisaraha ei leita, siis need inimesed kannatavadki kolm aastat oma järjekorda oodates. Aga mul on teile üks väga lühike küsimus, te võite ka lühidalt vastata. Kas te tunnistate, et haigekassa eelarve ei ole jätkusuutlik ja rahastamise eest vastutab valitsus?

20:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Nagu te ilmselt tähele olete pannud, mina arvan, et kaugemas perspektiivis ei ole ükskõik milline organisatsioon jätkusuutlik, kui selle kulud ületavad pidevalt tulusid. Ma arvan, et siis ei ole jätkusuutlik ükskõik milline organisatsioon, kaasa arvatud ka riik, muideks, kuigi te olete teinud mitmeid kordi ettepanekuid ajada riiki järjest sügavamatesse võlgadesse. Lõpuks tuleb see kõik tagasi maksta. Ma arvan, et ükskõik milline organisatsioon, kui ta ennast ei kontrolli, ei ole kaugemas perspektiivis jätkusuutlik, kaasa arvatud haigekassa.

20:13 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, nüüd on juhtunud nii, et rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu teile! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Marika Tuus-Lauli!

20:13 Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Austatud minister! Jah, ma soovisin tõepoolest teada, õigemini meie soovisime teada, mida siis plaanib valitsuskoalitsioon ja mida plaanib rahandusminister, selleks et tervishoiu rahastamist nii täna kui ka tulevikus parandada. Me teame, et juttu on ju kahest n-ö miinusest: üks on praegune ja

lühiajaline ning teine on pikaajaline ja nõuab hoopis suuremat plaani. Aga ma sain vastuseks hoopis küsimuse, küsimuse mulle, et mida mina teeksin!

No mida ma teeksin? Eks neid asju ole palju. Ma arvan, et rahandusminister peaks ikkagi mõtlema, miks meie majanduskasv on praegu nii ahtake ja miks me ei soovi majandust turgutada. Tuleks mõelda sellele, miks me ei mõtle selles plaanis, kuidas tootmist suurendada, ega sellele, miks on inimesed Eestist lahkunud ja miks nad ei taha tagasi tulla. Loomulikult mõtleksin ma ka sellele, kas me ei oleks saanud kokku hoida neid tohutuid miljoneid, mis on läinud Estonian Airi või parvlaevahanke või Tallinkiga seotud asjade peale või kas või uhkele ministeeriumide majale. Need on kõik niisugused summad, mida oleks võinud kokku hoida. Muidugi on neid asju veel, ma ei hakka kõiki siin nimetama. Igal juhul jäi ministri jutust mulje, et tervishoiu rahastamisega on kõik korras ja kui me väga tahame, siis võime eelarves summasid ümber tõsta. Aga tegelikult ei ole asjad korras. 184 000 inimest on eriarstiabi järjekorras. Me ei saa iial teada, kui palju on neid, kes pole ennast järjekorda panna saanud, sest neil pole see lihtsalt õnnestunud. Neile öeldakse, et nad peavad kahe nädala pärast tagasi helistama ja siis proovima, aga nad ikka ei saa seda aega. Veel hullem on olukord haiglaravis. Ka perearstid on üle koormatud, krooniliste haigete ooteaeg perearsti juurde pääsemisel on viie päeva asemel kümme. Seetõttu aina suureneb erakorralise meditsiini koormus, sest inimesed ei pääse õigel ajal ravile. Nimelt on viimase kolme aasta jooksul kasvanud eluohtlikus olukorras EMO-sse toodud patsientide arv rohkem kui kolmandiku võrra. Ravi on seal hoopis kallim, peale selle on siis oht inimestele. Nii et Eesti tervishoid on krooniliselt alarahastatud ja see probleem, nagu te teate, on pikaajaline. WHO ja OECD on sellele korduvalt tähelepanu juhtinud, aga aastate jooksul on probleem aina süvenenud.

Kui vaadata meie üldist demograafilist olukorda ja vananevat rahvast, mis nõuab tervishoiule veelgi rohkem raha, siis tuleb laiemalt mõelda, mida teha. Kui me tahame, et meie kõrge tasemega arstiabi säiliks ka tulevikus, siis tuleb meil suurema plaaniga välja tulla. See, mida minister rääkis omaosaluse suurendamisest, ei vääri üldse rääkimist, sest meil on omaosalus praegu ligi 25%, mis on absoluutne lagi. Juba 15%-lise omaosaluse kohta öeldakse Euroopas, et arstiabi ei ole enam kättesaadav. Aga 25% on juba täiesti lubamatu. Kui me mõtleme veel mingile ümbermängimisele, siis ma lihtsalt ei kujuta seda ette. Praegune olukord on tegelikult alarmeeriv.

Te olete ajakirjanduses välja toonud mitmeid seisukohti. Näiteks olevat võimalik vähendada ravijuhtumite arvu. See on otse ajakirjandusest võetud väide. Tõepoolest, miks siis näiteks töövõimetuslehti (nagu haigusleht, sünnitusleht, lapsendamisleht, hooldusleht) rahastatakse kõiki haigekassa eelarvest? Miks võetakse sünnituslehe raha ravirahast? Sünnitus ei ole seotud haigusega. Täpselt sama asi on hoolduslehtedega.

Palun kolm minutit aega juurde!

20:13 Aseesimees Jüri Ratas

Jaa, muidugi, kolm minutit juurde.

20:13 Marika Tuus-Laul

Riigieelarve seisukohast võttes saan ma aru, et kuskilt tuleb see raha võtta. See ongi nagu ühest taskust teise tõstmine, aga selle üle tuleb mõelda. Igal juhul aitaks see inimeste ravimist väga palju edasi. Me oleme loomulikult pettunud härra Ossinovski äkilise meelemuutuse tõttu. Ta väga pikalt rääkis, et tervishoid on krooniliselt alarahastatud ja nii enam edasi minna ei saa, vaja on lisaraha. Aga äkki, justkui üleöö, hakkas ta ütlema, et tervishoiust annab veel küllaga välja pigistada, seda saab teha soodusravimite arvel, arstijärjekordadega, saab piirata haiglate ületööd ja muuta selle odavamaks – see ongi juba järgmise aasta eelarvega ära tehtud – ning saab ka veel tõsta visiiditasu ja haigla voodipäeva hinda. Ka rahandusminister on öelnud, et need hinnad ongi juba ammu üle vaatamata. Nii et jälle on ikkagi kõne all see omaosalus.

Mina ütlen küll, et tervishoiu rahastamisega me niimoodi enam edasi minna ei saa. Ma ei oska isegi ette kujutada, kuhu me niimoodi välja jõuame. Kui räägitakse sellest, et haiglad on sel aastal üle kulutanud ja B-hepatiiti raviti liiga hästi ja üldse, miks on vaja nii palju ravida, siis seda on lihtsalt piinlik kuulata. Seda ei saa ometi minister öelda! Aitäh!

21:12 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem ... On küll. Ma palun Riigikogu kõnetooli rahandusminister Sven Sesteri! Kas viis või kaheksa minutit?

21:12 Rahandusminister Sven Sester

Ma aeg-ajalt mõtlen, kas see kõik, mida ma räägin, aitab asjale kaasa või hoopis võimendab mingit juttu. Aga ülekohtu peale ei saa vaiki olla, tuleb asjad ära asjatada. Ma ei räägi siin ainult sellest sõnavääratusest, et te ütlesite B-hepatiit, kuigi tegemist oli C-hepatiidiga. See oli ainult üks sõna. Ma ei taha pikalt peatuda ka sellel, et te esitasite tiraadi sellel teemal, mida valitsus teeb selleks, et Eesti oleks atraktiivne ja tekiks lisandväärtust, mida tekitab majanduskasv, ja ka ettevõtted oleksid atraktiivsed. Teie arupärimises ei olnud sellest sõnagi, aga oma sissejuhatuses te esitasite sel teemal pika tiraadi. Ma arvan, et meil on siin erinevad arvamused. Minu arusaam on läbi aegade olnud, et tehes atraktiivsemaks kogu Eesti keskkonda, me ainult suurendame seda võimalust, et siia tuleb ettevõtjaid, kes lisandväärtust loovad, ning me saame seda raha suunata nii haigekassasse kui ka igale poole mujale. Ma tahan rääkida sellest, et ka mina olen mures haigekassa ja meditsiini pärast. Teie retoorika, mida te siit kõnepuldist rääkides kasutasite, ei paku lahendusi. Minu retooriline küsimus teile oligi see. Õige, te ei peagi lahendusi välja pakkuma, teil ei ole seda ülesannet. Valitsus mõtleb selle peale, kuidas maksumaksja raha jaguiks kõikidele asjadele, alates Tallinna–Tartu maanteest, õpetajate palkadest, haigekassast ja pensionidest kuni investeringute ja päästjateni välja, nii et elukvaliteet oleks võimalikult hea. Sellega tegeldakse. Kahe päeva pärast, kui siin on riigieelarve esimene lugemine, ootan ma teilt kerget naeratust ja konstruktiivsust. Aitäh teile!

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Kõnesoove rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

9. 20:17 Arupärimine kindlustusühistute seaduse ettevalmistamise kohta (nr 244)

21:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi üheksanda arupärimise juurde. Selle esitasid Riigikogu liikmed Andres Ammas, Krista Aru, Monika Haukanõmm, Jüri Adams, Külleki Kübarsepp, Andres Herkel, Artur Talvik ja Ain Lutsepp 13. septembril 2016. Arupärimine on kindlustusühistute seaduse ettevalmistamise kohta, kannab numbrit 244 ja sellele vastab rahandusminister Sven Sester. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Andres Ammase, et ta arupärimist Eestimaale tutvustaks.

21:12 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Lugupeetav rahandusminister! Vabaerakonnal ja Rahandusministeeriumil on üks ühine armastus – need on vastastikused kindlustusseltsid ehk kindlustusühistud. Praegu neid Eestis ei ole, aga kui oleks, oleks Eesti ettevõtlusmaastik meie arvates palju mitmekesisem ja kindlustusteenuse kättesaadavus parem. Pisut rohkem kui aasta tagasi oli ühel rahanduskomisjoni koosolekul sellest teemast pikemalt juttu. Me kuulsime seal ministeeriumi esindaja käest, kuidas see regulatsioon võiks sündida. Nüüd on aasta möödas ja kuna ministril ei olegi õieti võimalust meile rääkida, kuidas see aasta selle teema mõttes möödunud on, siis on kaheksa Vabaerakonna fraktsiooni liiget vastutulelikult sõnastanud arupärimise, millele vastates minister saab meid kõiki loodetavasti rõõmustada. Aitäh!

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli rahandusminister Sven Sesteri, et ta vastaks arupärimisele nr 244.

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Härra juhataja! Teie optimism nakatab meid kõiki siin saalis. Ma mõtlen teie optimistlikku häält. Ma annan nüüd ülevaate arupärimisest, mis kannab numbrit 244. Tegemist on arupärimisega kindlustusühistute seaduse ettevalmistamise kohta. Loen kõigepealt ette küsimuse ja siis vastuse. Esimene küsimus: "Miks ei ole 30. aprilliks 2016 lubatud kindlustusühistute eelnõu väljatöötamiskavatsus seni avalikule kooskõlastusringile saadetud? Miks ministeerium ei pea oma töökavast kinni?" Ministeeriumi töökava koosneb planeeritud tegevustest ning tegevustest, mis on lisandunud tööplaani jooksvalt, nagu see oli ka vastastikuste kindlustusseltside ehk kindlustusühistute

regulatsiooniga. Planeeritud tegevustest suure osa moodustab Euroopa Liidu õiguse ülevõtmine, kus on sätestatud konkreetsed tähtajad. Hilinemine võib kaasa tuua selle, et Euroopa Komisjon algatab rikkumismenetluse, millega on seotud rahalised sanktsioonid. Sel aastal on kindlustuspoliitika osakonna tööplaanis muu hulgas kindlustustegevuse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamine, mis on seotud kindlustusmajanduse direktiivi ülevõtmisega, samuti kindlustustegevuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, s.o nn PRIIP-määruse ülevõtmine, mis on Riigikogule juba esitatud.

Tööplaanis on koostöös Justiitsministeeriumiga horisontaalse finantsjärelevalve subjektide sanktsioneerimist puudutava regulatsiooni muutmine, mille vajadus tuleneb samuti Euroopa Liidu õigusest, korrakaitseaduse väljatöötamiskavatsus, mis on saadetud kooskõlastusringile, ning eelnõu, mis on seotud korrakaitse reformi lõpuleviimisega. Alates 2017. aasta 1. jaanuarist kehtib ka korrakaitse seadus Finantsinspektsiooni järelevalvetegevuse kohta. Kuna kõik need eelnõud on seotud konkreetse tähtajaga, on ministeerium pidanud tähtsaks nende valmimist, arvestades ka seda, et huvi vastastikuste kindlustusseltside vastu on olnud pigem teoreetiline kui praktiline. Seetõttu, et ressursid on piiratud, algas vastastikuste kindlustusseltside regulatsiooni analüüs eeldatust hiljem.

Teine küsimus: "Kas ministeerium on saanud valmis mõjuanalüüsi, millised on selle põhilised aspektid?"

Ministeerium on alustanud väljatöötamiskavatsuse koostamist, mille käigus selgub ka see, kas ja milliseid mõjusid on vaja täiendavalt hinnata, sh see, milliste riikide kogemusi on vaja veel analüüsida. Kolmas küsimus: "Kuidas võib iseloomustada Soome kogemust kindlustusühistutega ja selle kogemuse kasutatavust Eesti oludes?" Soome kogemust selles valdkonnas ei ole ministeerium veel analüüsinud.

Neljas küsimus: "Kuidas hindate kahju majandustegevuse vabadusele, mida kindlustusühistute pikaajaline keeld on põhjustanud?" Sellise ärivormi seadustamise vastu ei ole Eestis potentsiaalsed turuosalisel varem huvi üles näidanud, sellise mure, ettepaneku või sooviga ei ole ministeeriumi poole pöördutud. Seda, et kehtiva õiguse kohaselt ei tohi kindlustusandjat asutada vastastikkuse põhimõtte, näiteks tulundusühistuna, saab pidada ettevõtlusvabaduse riiveks, kuid see ei tähenda, nagu tingimata oleks tegemist ettevõtlusvabaduse ebaproportsionaalse riivega.

Viies küsimus: "Millises seisus on kindlustusühistute regulatsiooni väljatöötamine ning millal avalikustatakse väljatöötamiskavatsus, keda kavatsetakse kaasata ja millal võiks eelnõu jõuda Riigikokku?" Oleme eeltöödega alustanud ning paneme kokku väljatöötamiskavatsust.

Väljatöötamiskavatsus peaks muu hulgas kirjeldama lahendamist vajavat probleemi ja sihtrühma, eesmärgi, küsimuse võimalikke lahendusi ning võrdlust teiste riikide õiguskorraga, olulisi mõjusid ja edasist tegevusplaani. Analüüsi ja kaasamise tulemustele tuginedes saab eelduslikult lõplikult öelda, kas uus regulatsioon on vajalik ning kas me töötame välja uue seaduse või muudame olemasolevat kindlustustegevuse seadust.

Rahandusministeerium on vastastikuste kindlustusseltsidega seonduva analüüsimiseks teinud muu hulgas selgeks, mis teemad tekitavad küsimusi, kuidas vastastikuste seltsidega seonduvaid teemasid regulatiivselt käsitleda ja millised otsustuskohad meil on. On selgunud huvigrupid, kes võiksid olla huvitatud sellises vormis kindlustusühistu asutamisest, ning on alustatud teiste riikide, sh Austria, Saksa ja Läti seaduste uurimist. Kuna praegu Eestis ühistulist kindlustust ei eksisteeri, on plaanis kaasata subjekte, kellel võib olla teoreetiline huvi ühistulise kindlustustegevusega tegelemise vastu ning kellel võib olla puutumust ühistulise kindlustustegevusega. Eesmärk on võimalikult laiaulatuslik kaasamine. Väljatöötamiskavatsus on muudetud tööplaani kohaselt plaanis kooskõlastusringile saata veel selle aasta lõpus. Eelnõu Riigikogusse jõudmise aega on raske prognoosida, see oleneb kindlasti ka huvigruppide tagasisidest ning Eesti Euroopa Liidu eesistumisega seotud töökoormusest. Aitäh teile!

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, suur-suur tänu! Kuid siiski on teile üks küsimus ja tuli ka teine. Läheme kiiresti küsimuste juurde. Andres Ammas, palun teid!

21:13 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister, aitäh vastuse eest! Aga ma soovin siiski seda aega pisut täpsustada, kui võimalik. Kui suur on tõenäosus, et see eelnõu jõuab Riigikokku aastal 2017?

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Nagu ma ütlesin teile ka mõni minut tagasi, me tahame seda tööd teha tõesti põhjalikult. Ma ei hakanud teile siin loetlema neid instantse, kelle poole me tahame selles kaasamisprotsessis pöörduda. Aga lihtsalt selleks, et te saaksite aru sellest kapatsiteedist, mainin ma Finantsinspektsiooni, kindlustusseltside liitu, kindlustusmaaklerite liitu, loomulikult ministeeriume, kes peavad selles protsessis andma tagasisidet, põllumajandus-kaubanduskoda, põllumeeste keskliitu, talupidajate keskliitu, ehitusettevõtjate liitu jne. Selles loetelus on väga palju neid, keda me tahame sellesse protsessi kaasata ja kellelt ootame tagasisidet. Nagu te teate, seadusloomeprotsessis on alati vaja ära kuulata kõigi osapoolte arvamused ja selle põhjal saab siis hiljem teha otsuseid.

Ma ütlen teile ausalt, et meil ei ole mingit põhjust midagi lihtsalt kinni hoida. Me oleme ka varem öelnud, et me läheme selle protsessiga edasi. Ma ei taha teile anda – ja see ei ole pahatahtlikult mõeldud – konkreetset lubadust, kuna kui peaks tekkima olukord, kus selle lubaduse täitmiseks on vaja mingite muude eelnõude menetlemine mingil põhjusel peatada, siis tuleb alati järgida mõistlikkuse printsiipi ja vaadata, mis on sel hetkel oluline. Ma loodan, et ei teki niisugust olukorda, kus me ühel hetkel peaksime peatama mingi muu eelnõu menetlemise ja selle tõttu võiksid rakenduda meile mingid sanktsioonid.

Nii et uskuge mind, mingit pahatahtlikkust ei ole, me oleme protsessi alustanud. Me oleme selgeks teinud, nagu ma ütlesin, mida me peaksime uurima. Me oleme endale selgeks teinud osapooled, kellega me tahaksime seda protsessi läbi viia, ja me oleme alustanud ka riikide praktika analüüsi. Selle kõigega me oleme alustanud ja me, siiralt öeldes, püüame tõesti selle protsessi tempot hoida. Hoida heas mõttes lõa otsas, kui nii võib öelda.

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, oleme ikka kindlustusühistute seaduse ettevalmistamist käsitleva arupärimise juures. Järgmisena Krista Aru, palun!

21:13 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Te rääkisite väga kenasti, kuidas ettevalmistusprotsessi ajal tutvutakse teiste maade, näiteks Saksamaa, Austria ja Soome kogemusega. Kas ja kuivõrd on tutvutud Eesti enda kogemusega? Ma mõtlen eelkõige sõjaeelset Eesti Vabariiki, kus vastastikuste kindlustusseltside tegevus oli väga au sees, see tõi majandusele tulu ja parandas Eesti ettevõtluskeskkonda, aidates kaasa kõikidele nendele headele asjadele, millega me tänagi tahame tegelda.

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Nagu ma enne ütlesin, ühistulist kindlustust Eestis praegu ei eksisteeri, aga loomulikult vaadatakse üle ka see, milline olukord oli varem. Tänapäeval on paljudes riikides väga paljusid seadusi muudetud ja ka ettevõtlusloome on aegade jooksul muutunud. Mingid nüansid, mis tol ajal olid tavapärased, ei pruugi nüüd enam seda olla. Ma ei hakka välja tooma, mida ma selle all konkreetselt silmas pidasin. Aga loomulikult vaadatakse selle protsessi jooksul kõiki nüansse ja kogu teadmist. Eesmärk on alati, eriti mis puudutab ettevõtlust, teha selline seadus, mis hakkab tööle ja on atraktiivne kõikide osapoolte arvates. Nii et loomulikult, parim teadmine. Kui teil on ideid, kuidas asja paremaks muuta, siis kuna see saab praegu stenogrammi kirja, kasutage võimalust anda Vabaerakonna poolt informatsiooni.

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Soovitakse. Avan läbirääkimised. Sõnavõtt kohalt, Andres Ammas.

21:13 Andres Ammas

Lugupeetav juhataja! Lugupeetavad kolleegid! Lugupeetav minister! Meest sõnast, härge sarvest. Vabaerakonna fraktsiooni liikmeil, arupärijatel, oleks tõesti väga hea meel, kui kõnealune eelnõu valmiks ikka veel sel ajal, kui Sven Sester on rahandusminister. Oleks tõesti tüütu hakata seda teemat järgmisele ministrile jälle otsast peale seletama. Aitäh!

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud. Austatud täiskogu, annan vahepeal väikese info: me oleme teel vaba mikrofoni poole, selleni on jäänud veel kolm arupärimist. Nii et kõik, kes soovivad seal sõna võtta, pange ennast valmis!

10. 20:29 Arupärimine raske kütteõli aktsiisi kohta (nr 255)

21:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise arupärimise juurde. See on tänane kümnes arupärimine, Riigikogu liikmete Andres Herkeli, Artur Talviku, Külliki Kübarsepa, Andres Ammase, Jüri Adamsi, Krista Aru, Monika Haukanõmme ja Ain Lutsepa 26. septembril 2016 esitatud arupärimine raske kütteõli aktsiisi kohta, mis kannab numbrit 255. Arupärimisele vastab Eesti Vabariigi rahandusminister Sven Sester. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Artur Talviku, et ta arupärimist Eestimaa avalikkusele tutvustaks.

21:12 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea minister! Head kolleegid! Me räägime viimasel ajal väga palju kütuseaktsiisist, aga täna tahaks rääkida spetsiaalselt kütteõliaktsiisist. Me esitasime, õigemini esitas Andres Herkel ministrile kirjaliku küsimuse juba 6. septembril 2016 ja me saime sellele väga põhjaliku vastuse. See vastus kinnitas, et raske kütteõli kasutamine on alates eelmise aasta lõpust hüppeliselt kasvanud. See on peamiselt seotud sellega, et raske kütteõli aktsiis on palju madalam diislikütuse aktsiisist ning raske kütteõli segamisega on võimalik saada ebakvaliteetne, kuid tulus kütusesegu, mille turustamisel on võimalik teenida suurt kasumit. Ma toonitan, et kasumit teenitakse maksupettuse abil, sest, ehk te panite tähele, raskel kütteõlil on oluliselt väiksem aktsiis kui diislikütusel.

Rahandusministeeriumi ametnikud ei ole sellise petuskeemi olemasolu eitanud. Raske kütteõli tarbimisse lubamine mootorikütusena ilma samaväärse kütuse ehk diisli aktsiisi tasumiseta on maksupettus, on kinnitanud ministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialist Lauri Lelumees. Ajakirjandus on teemat korduvalt käsitlenud dramaatiliste pealkirjade all, nagu "Kütuseärimeeste uued nipid", "Aktsiisitõus sillutas tee pettustele", "Kütusesegajad sandistavad automootoreid" jms. Kahetsustundega peab ütlema, et kõik kütuseärimehed saavad nende väikeste petturite tõttu halva kuulsuse. Üheks varjuküljeks on ekspertide sõnul kujunenud see, et soodne, kuid ebakvaliteetne segu kahjustab automootoreid.

Minister kinnitas vastuses sellele kirjalikule küsimusele, et ministeerium esitab septembris valitsuskabineti nõupidamisele ettepanekud. September on möödas, tuletan meelde, nüüd on oktoober. Kuulaks huviga! On igal juhul tervitatav, et selliseid ettepanekuid tehakse. Katseid seda asja lahendada on tehtud korduvalt, aga kogu aeg on jänni jäänud. Nüüd me tahame ikkagi teada, milles on asi, miks ollakse jänni jäänud ja kuidas see asi ära lahendatakse. Aitäh!

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Oleme jõudnud vastuste juurde. Palun Riigikogu kõnetooli rahandusminister Sven Sesteri, et ta annaks vastuse arupärimisele nr 255, mis käsitleb rasket kütteõli ja selle aktsiisi.

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head arupärijad, vastan teie küsimustele, mis puudutavad raske kütteõli aktsiisi. Alguses küsimus, siis vastus.

Esimene küsimus: "Millised on Teie järeldused raske kütteõli tarbimisse lubamise statistika kohta 2010–2016, kust ilmneb tarbimise plahvatuslik kasv seoses aktsiisimäärade erinevusega?" Raske kütteõli tarbimisse lubamise hüppelisest kasvust saab rääkida eelkõige eelmise aasta ja selle aasta arve vaadates. Peamist põhjust tuleb otsida aktsiisiseaduse muudatusest. Nimelt, alates 2015. aasta kevadest ei ole enam lubatud soodsumääraga maksustatud eriotstarbelist diislikütust kasutada kütte otstarbel. On mõistetav, et tarbijad otsivad soodsamaid alternatiive nii madalamalt maksustatud kütuste hulgast kui ka maksustamata taastuvkütuse seast (nt hakkepuuit või puidugraanulid). Seda ei saa pidada maksupettuseks. Maksuhaldur pingutab, et leida isikuid, kes üritavad hea kvaliteediga rasket kütteõli kasutada mootorikütusena. Sellistel isikutel tuleb vahelejäämise korral loomulikult maksta ära

diislikütuse aktsiis ja trahvid.

Teine küsimus: "Miks ei ole Rahandusministeerium pika aja vältel sekkunud, lastes petuskeemile tugineval kütusesegamisel toimuda? Millises ulatuses on riigil seetõttu aktsiisimaksu saamata jäänud?" Oluline on teha vahet: kui rasket kütteõli kasutatakse katlakütusena, siis ei saa rääkida pettusest, katlakütusena kasutamine ongi valdav. Maksuhaldur on ennetava meetmena jätnud raske kütteõli alates selle aktsiisilaost tarbimisse lubamisest järelevalve alla, mis tähendab, et kuni toote lõpptarbija kätte jõudmiseni tuleb kütusekäitlejal riiki informeerida. Petturid muidugi tegutsevad valdavalt väljaspool seadust. Maksuhalduri kogemus näitab siiski, et raske kütteõli mootorikütusena kasutamine ei ole massiline. Vahelejääjaid on olnud, aga neid ei ole väga palju. Tuleb arvestada, et tänapäevases diiselmootoris on diislikütuse standardile mittevastava kütuse kasutamine seotud suurte riskidega. Ebakvaliteetne kütus võib rikkuda pihustid ja toitesüsteemi ning kindlasti katkeb ka garantii. Sellised juhtumid on juba leidnud meedias kajastamist. Kui umbkaudselt hinnata, et tarbimisse lubatud raskest kütteõlist 5% väärkasutati mootorikütusena, siis saame 2015. aastal rääkida hinnanguliselt ühe miljoni euro suurusest maksukahjust.

Kolmas küsimus: "Kas vastab tõele ajakirjanduslik väide, et selle skeemi ellukutsuja oli reformierakondlane Rain Rosimannus, kelle eestvõttel võttis aktsiisiteema koalitsioonikõnelustel just sellise kuju, mis teeb pettused võimalikuks?" Nagu ma esimesele küsimusele vastates juba mainisin, oli ja on raske kütteõli tarbimise kasvu taga peamiselt otsus keelata erikütuse kasutamine kütteks alates 2015. aasta kevadest. Tegemist oli valitsuse kollektiivse otsusega, mille eesmärk oli vähendada eriotstarbelise kütuse lubatud kasutusala, jättes selle võimaluse alles ainult põllumajanduses ja kalanduses. Aktsiisipettuste toimepanemine ei sõltu parasjagu ametis olevast valitsusest.

Neljas küsimus: "Kui raske kütteõli tarbimisse lubamine mootorikütusena ilma sellelt samaväärse kütuse ehk diisli aktsiisi tasumata on maksupettus, nagu ministeeriumi ametnik kinnitab, siis kuidas on sellise pettuse avastamise ja ennetamisega tegelenud Maksu- ja Tolliamet? Milliseid konkreetseid juhtumeid on uuritud ning millistel juhtudel on pöördutud õiguskaitseorganite poole?" Ma juba mainisin, et maksuhaldur rakendab raske kütteõli järelevalve alla jätmist. See on olulisim meede. Peale selle tehakse pistelist kontrolli maanteedel, avastamaks peamiselt veokitega Eestisse toodavaid raske kütteõli ja vedela põlevaine koguseid. Vajaduse korral jäetakse kütus järelevalve alla ning kauba omanik peab esitama tagatise, mis arvutatakse diislikütuse aktsiisimäärast lähtuvalt. Kontrollitakse ka riskantseid ettevõtjaid, keda on alust kahtlustada maksustamata kütuse kasutamises. Järelevalve tulemusena on maksuhaldur alustanud 2016. aastal kahte maksumenetlust, sest müüdi diislikütusega sarnast rasket kütteõli ning see läks kasutusse mootorikütusena. Esimese maksumenetluse puhul määrati maksusummaks 280 000 eurot ning teise menetluse summat täpsustatakse.

Viies küsimus: "Milliseid lahendusi ja millises tempos Rahandusministeerium pakub?" Käesoleva aasta septembris valitsuskabineti istungile esitatud memorandumis pakkusime lisakriteeriume diisliga sarnaste raskete kütteõlide paremaks eristamiseks muudest kütteõlidest. Memorandumit ei ole veel arutatud, aga seda tehakse kindlasti lähiajal. Ettepanek on maksustada kõrge kvaliteediga raske kütteõli energiasisaldusest lähtuvalt sama aktsiisimääraga nagu kerge kütteõli ja diislikütus, võttes arvesse lisakriteeriume. Kriteeriumide väljatöötamisel suheldi aktiivselt kütusekeemia ekspertidega. Ülesanne oli keerukas, sest aktsiisimäärade diferentseerimist ning ühesuguseid kriteeriume tuleb rakendada ühtemoodi nii raske kütteõli kui ka põlevkivikütteõli suhtes. Euroopa Liidus energia maksustamist reguleeriva direktiivi kohaselt loetakse põlevkivikütteõli raskete kütteõlide hulka. Direktiiv võimaldab aktsiisimäärade diferentseerida lähtuvalt kütuse kvaliteedist. Vastava seadusmuudatuse loodab Rahandusministeerium valitsusele esitada – peale seda, kui seda on kabinetis arutatud – veel selle aasta lõpus. Seaduseelnõu lõplik valmimine ning arutelud rakenduslike aspektide üle huvigruppide ja maksuhalduriga võtavad mõnevõrra aega. Eelnõu peab peale seda, kui ta on valitsuskabinetis olnud, läbi tegema ka ministeeriumide kooskõlastusringi. Prognoositav on, et seadusmuudatuse jõustumise korral väheneb raske kütteõli tarbimisse lubamine mitu korda. Tarbijad asendavad raske kütteõli osaliselt põlevkivikütteõli ja osaliselt muude võimalustega (maagaas, soojuspumbad, pelletiküte, hakkepuit). Siis paranevad ausate kütusefirmade konkurentsitingimused, sest maksupetturil muutub keerulisemaks rasket kütteõli mootorikütusena turustada. Aitäh teile!

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Artur Talvik, palun!

21:13 Artur Talvik

Tänan! Hea minister! Te mainisite, et on olemas n-ö maksupettuse kahtlusega firmad. Kas te võite mõne nendest nimetada, kui sellised on olemas? Teine pool küsimusest: kas n-ö meetmete pakettis, mille te valitsusele esitasite, oli arutluse all ka näiteks elektrooniline saatekiri, mis käiks sõitva autoga kaasas?

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Kõigepealt küsimuse esimene pool, kas ma saan nimetada neid ettevõtteid. Ei saa, see ei käi rahandusministri pädevuse alla. Rahandusminister ei anna käske ega korraldusi Maksu- ja Tolliametile ega saa ka igapäevast tagasisidet menetlustoimingute kohta. See sõltumatuse printsiip on siin selgelt reguleeritud. Mul ei ole sellist otsesuhet Maksu- ja Tolliametiga, hoolimata sellest, et ma olen rahandusminister ning Maksu- ja Tolliamet on minu otseses alluvuses. Nad on oma olemuselt sõltumatu amet, kes teevad kõikide osapoolte järelevalvet. See oli vastus küsimuse esimesele poolele. Mis puudutab seda, kas on mõeldud elektroonilisele järelevalvele, siis vastus on jah. Me töötame sellega. See töö hõlmab ühelt poolt Maksu- ja Tolliametit, teiselt poolt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning sinna on kaasatud ka õliliit. Tõesti, eesmärk on olukord, kus kütuse liikumine Eesti territooriumil on kogu aja elektrooniliselt jälgitav nn elektroonilise saatelehe abil, seda alates sellest hetkest, kui kütus saabub Eesti territooriumile, ja edasi siis, kui see kütus jõuab aktsiisiladudesse ja konkreetseesse müügipunkti. See on üks meie prioriteete. Me näeme, et selle abil on tulevikus kütuseturul täiesti reaalselt võimalik kaotada täiendavad konkurentsieelised, mis on tulenenud just maksude maksmata jätmisest.

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Ain Lutsepp, palun!

21:13 Ain Lutsepp

Härra eesistuja! Austatud minister! Te mainisite, et saamata jäänud maksutulu on umbes miljon eurot. Millal oleks võimalik see kätte saada?

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Ma teen selle pildi isegi veel laiemaks. Härra Artur Talvik küsis elektrooniliste saatelehtede kohta. Ma arvan, et kui me suudame elektroonilised saatelehed reaalselt valmis teha, siis selle hüpoteetilise miljoni euro asemel, millest me rääkisime, me võidame kümme korda rohkem. Ma ei välista seda. Ma arvan, et turul olev n-ö auk, mis on tekkinud seetõttu, et riik ei suuda kütuseturul kaubavoogusid lõpuni kontrollida, on palju suurem. Kui me räägime elektroonilistest saatelehtedest, siis me ei räägi ainult raskest kütteõlist, vaid kõik kütuseliigid lähevad n-ö elektroonilise saatelehe alla. Ma arvan, et me räägime siis palju suurematest summadest. Selles mõttes oli Artur Talvikul väga hea küsimus. Sellega me tõesti reaalselt tegeleme.

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Läbirääkimised. Kas on soovi pidada? Ei ole. Sulgen läbirääkimised, õigemini ei avagi neid. Seega on arupärimisele vastatud.

11. 20:44 Arupärimine Eesti aktsiisipoliitika kohta võrreldes naaberriikidega (nr 265)

21:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise arupärimise juurde. See kannab numbrit 265 ja selle esitasid Riigikogu liikmed Kadri Simson, Marika Tuus-Laul, Märt Sults, Kersti Sarapuu, Mihhail Stalnuhhin, Valeri Korb, Oudekki Loone, Andrei Novikov, Enn Eesmaa, Tarmo Tamm, Martin Repinski, Viktor Vassiljev, Erki Savisaar, Jaanus Karilaid, Anneli Ott, Aadu Must, Toomas Vitsut, Mailis Reps, Siret Kotka, Mihhail Korb, Dmitri Dmitrijev ja Jüri Ratas 17. oktoobril 2016. Arupärimine on Eesti aktsiisipoliitika kohta võrreldes naaberriikidega. Vastab rahandusminister Sven Sester. Palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Kadri Simsoni, kes arupärimist Eestimaale tutvustab.

21:12 Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Tutvustan arupärimist, mis puudutab meie aktsiisipoliitikat võrreldes meie naaberriikidega. Alustuseks tuleb tunnustada rahandusministrit, kes on olnud väga operatiivne, sest arupärimine sai üle antud kõigest nädal tagasi.

Eesti on oma kolmeastmelisest mootorikütuse aktsiisimäärade tõstmise plaanist juba ühe etapi ära teinud. Sellel aastal tõusis diislikütuse ja bensiini aktsiisimäär, diislikütusel 14% ja bensiinil 10%. Plaan sisaldab endas aktsiisitõusu nii 2017. kui ka 2018. aastal. Kui mõnikord on kütuseaktsiisi tõusu põhjendatud sellega, nagu läheks maks hiljem tarbimisest tingitud puudujääkide parandamiseks ehk teedeehitusse, siis viimastel aastatel on sellest vabandusest loobutud ja tunnistatakse päris ausalt, et aktsiise on tõstetud selleks, et täita riigieelarvet. See on üks viis, et katta neid auke, mis tekivad meie eelarvesse klassikaliste maksude kogumata jätmise tõttu. Siin tuleb aga mängu see, et aktsiise ei saa lõputult tõsta, sest meil on avatud piirid, eelkõige just lõunanaabrite poole, ja kütuseaktsiiside vahed hakkavad mõjutama nii meie ettevõtete konkurentsivõimet kui ka seda, kust nad kütust hangivad. Sellest tulenevalt ongi meil rahandusministrile viis detailset küsimust. Me tunneme huvi selle vastu, kas me saame tõsta makse, sõltumata sellest, et meie lõunanaabritel selliseid plaane ei ole, ja ka selle vastu, et kui me seda siiski teeme, siis milline koormus saab osaks Maksu- ja Tolliametile. Kas plaanitud maksutõusuprotsendid ka järgmisel ja ülejärgmisel aastal realiseeruvad riigieelarvesse laekuvate summade kujul? Ma ei hakka kõiki küsimusi ette lugema, sest rahandusministril on mugavam ise need ette lugeda ja seejärel neile ise ka vastata. Aitäh!

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Nüüd ma palun arupärimisele vastamiseks Riigikogu kõnetooli rahandusminister Sven Sesteri ja ma palun tal vastata arupärimisele, mis kannab numbrit 265!

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head arupärijad! Head parlamendiliikmed! Vastan teie küsimustele Eesti ja naaberriikide aktsiisipoliitika kohta. Kõigepealt loen ette küsimuse, pärast seda konkreetse vastuse. Esimene küsimus: "Kui palju on 2017. aasta 1. jaanuaril tubakaaktsiis Eestis kõrgem kui Lätis? Kui palju toob selline aktsiisierinevus tööd juurde Maksu- ja Tolliametile?" 2017. aasta 1. jaanuaril on sigarettide aktsiisimäär Eestis 63,5 eurot 1000 sigareti kohta, proportsionaalne määr on 30% jaehinnast. Lätis on see määr 56,2, meil 63,5. Lätis on see 56,2 eurot 1000 sigareti kohta ja proportsionaalne määr 25% jaehinnast. Parema pildi aktsiisierinevustest annab minimaalselt makstav aktsiisisumma. Eestis on see 2017. aastal 104,98 eurot 1000 sigareti kohta ja Lätis 93,7 eurot. Aktsiisierinevus väheneb 2017. aasta juulis, kui Läti tõstab aktsiisimäära 58,2 eurole 1000 sigareti kohta ning minimaalselt makstav aktsiisisumma hakkab olema 97 eurot 1000 sigareti kohta. Proportsionaalne aktsiisimäär osa Lätis ei muutu. Käesoleva aasta üheksa kuu andmeil ületab aktsiisitulu laekumine eelarve ootusi. Tubakaaktsiisi on laekunud 77% 2016. aastaks planeeritust, sigarettide kogused ei ole eelmise aasta sama perioodiga võrreldes vähenenud, pigem näitavad kaheksa kuu andmed kasvu.

Teine küsimus: "Eesti ja Läti alkoholiaktsiisi erinevus kajastub selgelt piiriäärses kaubanduses. Kui suureks probleemiks Te sellist kaubandust peate, mis täna toimub endistes piiripunktihoonetes? Kui palju aktsiisitulu kaotab Eesti riik seoses sellise kaubandusega?" Eesti aktsiisimäärad olid Läti määradest kõrgemad juba Euroopa Liiduga liitumisel. 2004. aastal oli õlleaktsiis Eestis 87%, 2005. aastal 103% ja 2016. aastal 98% kõrgem. Seega ei saa õlle aktsiisimäär 2016. aastal mõjutada alkoholi piirikaubandust rohkem, kui see mõjutas seda juba 2005. aastal. Kange alkoholi aktsiiside erinevus on aastate jooksul suurenenud: kui 2005. aastal oli Eesti aktsiis 18% kõrgem, siis 2016. aastal on see 55% kõrgem. Samas, jaehinnad – rõhutan, et jaehinnad – võrreldavas proportsioonis Eesti ja Läti vahel ei erine, sest jaemüüjate juurdehindlused on erinevad ning ka käibemaksu määrad on Eestis ja Lätis erinevad. Mis puudutab alkoholiaktsiisi laekumist, siis käesoleva aasta üheksa kuu andmetel ületab alkoholiaktsiisi laekumine eelarve ootusi. Alkoholiaktsiisi on laekunud 76% 2016. aastaks planeeritust. Kange alkoholi kogused võivad 2016. aasta jooksul hinnanguliselt 10,6% väheneda, millest 6,5% on piirikaubanduse mõju ja 4,1% tuleneb tarbimise vähenemisest. Erasikute Lätist Eesti piiri lähedalt soetatava alkoholi mõjuna aktsiisi laekumisele hindab Rahandusministeerium 10 miljonit eurot aastas.

Kolmas küsimus: "Rahandusministeeriumi 2016. aasta suvises majandusproгноosis arvestatakse, et järgmisel aastal võib alkoholiaktsiisi laekuda isegi 3 miljonit eurot vähem kui käesoleval aastal. Millega Te põhjendate aktsiisilaekumise vähenemist olukorras, kus aktsiisimäär tõuseb?" 2017. aasta

tekkepõhine laekumine 2016. aasta tekkepõhise laekumisega võrreldes väheneb, kuna käesoleval aastal toimub kaks korda alkoholi varumine. Esiteks toimus see jaanuaris, enne 1. veebruaril toimunud tõusu, ning teiseks toimub see novembris ja detsembris, enne 1. jaanuaril toimuvat tõusu. Alkoholi varumise tõttu on 2016. aasta kogused kunstlikult suuremad. 2017. aastasse jääb see varumine, mis toimub enne 1. jaanuari 2018.

Neljas küsimus: "Maksu- ja Tolliameti rahvusvaheliste ostude käibemaksutagastuse info kohaselt on käesoleval aastal suurenenud transpordiettevõtete tankimine Lätis ja Leedus. Eesti on otsustanud ka järgmisel kahel aastal kütuse aktsiisimäära 10% võrra tõsta. Kas Te olete sel teemal oma kolleegidega Lätist ja Leedust vestelnud ning kui palju neil on plaanis tõsta kütuse aktsiisimäärasid?" Läti tõstab pliivaba bensiini aktsiisimäära järgmisel aastal 436 eurole 1000 liitri kohta praeguselt 411 euro tasemelt. Diislikütuse aktsiisimäär tõuseb järgmisel aastal Lätis praeguselt 333 eurolt 341 eurole 1000 liitri kohta. Märkimisväärselt tõuseb Lätis vedelgaasiaktsiis: 161 eurolt 206 eurole 1000 kilogrammi kohta. Kas Leedu plaanib tõsta bensiini ja diislikütuse aktsiisimäärasid, seda me hetkel ei tea.

Viies küsimus: "Mis Te arvate ideest, kui aktsiisi osa kauba hinnast kajastuks samamoodi arvel kui täna käibemaks?" Aktsiisi kajastamine arvel, samamoodi nagu käibemaksu kajastamine, ei peaks olema eesmärk. Aktsiisi arvestamine erineb käibemaksu arvestamisest. Käibemaksu puhul on müüjale teada toote hind, samas kui aktsiis ei sõltu reeglina hinnast ning müüjal puuduvad andmed, millal ja millise määra alusel on tootelt aktsiisi makstud. Aitäh teile!

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Liigume siit operatiivselt küsimuste juurde. Palun, Andres Ammas!

21:13 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Küllap te lugesite ise eelmisel nädalal avalikustatud Emori uuringut või informeeriti teid sellest. Selle järeldus oli see, et eestlased ei läheks enam Lätti alkoholi järele, kui hinnaerinevus Eesti ja Läti vahel oleks praegusest rohkem kui 20%-st umbes pool ehk 10% väiksem. Kuidas te seda kommenteerite, äkki teeniksim nõnda rohkem tulu?

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh teile! Alati on küsimus selles, kas riik peaks tegema oma poliitikat, eriti aktsiisipoliitikat, lähtuvalt piirikaubandusest. See on minu meelest see, mida me peaksime endalt küsima. Me peaksime vaatama, milline on piirikaubanduse kogumõju konkreetse riigi konkreetsele aktsiisipoliitikale. Analoogselt saaks küsida piirikaubanduse kohta Taani ja Saksamaa, Soome ja Eesti ning Soome ja Venemaa vahel. Muide, Soome on tõstmas tubakaaktsiisi, kusjuures nende praegune tubakaaktsiis on mitu korda kõrgem Eesti tubakaaktsiisist. Võib tekkida analoogne küsimus, kas olukorras, kus Eestis on tubakaaktsiis madalam, peaks ta seda tegema või mitte.

Alati vaadatakse seda, milline on piirikaubanduse mõju, ja nagu ma enne mainisin, piirikaubanduse mõju jääb oma olemuses nendesse raamidesse, nagu on arvestatud. Sellest tulenevalt ei peaks me täna võtma vastu kogu riiki hõlmavaid otsuseid, lähtudes vaid piirikaubandusest, mille maht on 5–6%. Selline asi ei toimu ainult Läti ja Eesti vahel. Kui naaberriikides on kaubad maksustatud erineva aktsiisimääraga, siis on läbi aegade olnud nii, et ostmas käiakse naaberriigis, kuid kindlasti tuleb jälgida, milliseks kujuneb kogumõju. Me jälgime seda igas kuus. Ma olen ka nentunud, et kange alkoholi puhul ma tahaksin täpsemalt jälgida, kas tulevikus see turg kukub kiiremini, kui me oleme eeldanud. Aga ausalt öeldes muude positsioonide puhul, võtame kas või lahja alkoholi ja õlle, me näeme, et korrelatsiooni praktiliselt ei ole.

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Eesti aktsiisipoliitika valdkonnas esitab teise küsimuse Kadri Simson. Palun!

21:13 Kadri Simson

Lugupeetud rahandusminister! Neljandale küsimusele vastust andes te lugesite väga kärmelt ette Läti plaanitavad maksutõusud. Mulle jäi kõrvu, et see peaks olema ka sel aastal alla 4%, kui kiire peast arvutamine mind alt ei vea. Ka tänavu tõusis diisliaktsiis seal 4%, samal ajal kui Eesti tõstis seda 14% ja järgmisel aastal tõstab 10%. Kas Eesti plaan ennaktempos aktsiise tõsta toob endaga kaasa ka

lisakulutusi? Kui palju tõusevad näiteks ühistranspordidotatsioonid? Või kas on plaanis, et näiteks linn peab aktsiisitõusu täiesti omast eelarvest riigieelarvele kompenseerima?

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Ma arvan, et Tallinna tasuta ühistransport kindlasti igale poole ei jõua, kui te Tallinna silmas pidasite. Mis puudutab aktsiisimäärade tõusu, siis pliivaba bensiini aktsiisimäära tõus 436 eurole praeguselt 415 eurolt tähendab Lätis 6,1%-list tõusu. Või näiteks, kui vedelgaasiaktsiis tõuseb 161 eurolt 206 eurole, siis see tähendab 28%-list tõusu. Mina jälgiksin pigem kolme aspekti ja ma soovitan seda ka tulevikus korraldatavates uuringutes teha. Kõigepealt, piirikaubandus, mida me oleme täna siin juba puudutanud. Teiseks, salaturg, millest me täna ei ole rääkinud, aga see teema peaks kindlasti olema alati aktuaalne, kui palju võib võimalik aktsiisitõus mõjutada potentsiaalset salaturgu. Kolmandaks – ma arvan, et see on kõige tähtsam ja sellest te ka oma arupärimist alustasite – on vaja silmas pidada inimeste käitumist. Te seadsite küll arupärimises kahtluse alla, kas tervislik käitumine on see prioriteet, millest lähtutakse. Mina võin teile rahandusministrina kinnitada, et minu arvates peaks see meil olema alati asi nr 1, mida silmas pidada, kui me räägime pahede maksustamisest. Meie eesmärk peaks olema see, et selliseid asju võimalikult vähe tarbitaks. Ma arvan, et need on need kolm aspekti, mida me peaksime paralleelselt jälgima.

Te küsisite võimekuse kohta. Tõsilugu, eelmisel aastal, kui koalitsioon leppis kokku aktsiisitõusudes, lepidi kokku veel ühes olulises nüansis, nimelt Maksu- ja Tolliameti võimekuse kasvatamises. Ma pean selle all silmas seda, et Maksu- ja Tolliametile suunatakse riigieelarvest täiendavalt suurusjärgus 20 miljonit eurot, et saaks muretseda statsionaarsed ja mobiilsed läbivaatussüsteemid. Maksu- ja Tolliameti peadirektori jutu järgi ei ole selliseid ühekordseid investeeringuid varem olnud. See aitab kindlasti kaasa just nendes aspektides, mis on seotud ka näiteks salaturuga.

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

21:13 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Teil tuleb ikka varsti tunnistada, et aktsiisipoliitikaga on valitsus tegelikult tupikusse jooksnud. Ma toon näiteks sellesama alkoholiaktsiisi tõusu. Me sisuliselt teame, et järgmisel aastal saame juba 3 miljonit eurot aktsiisi vähem. See ei ole põhjendus, et varutakse ette. Ma toon näiteks septembri laekumise, mis oli väiksem kui eelmise aasta laekumine. Kuskohas see varumine siis käib? Ministeerium võiks tutvuda näiteks Emori küsitlustega. Mina arvan, et Emorit tasub uskuda. Need mahud ja mastaabid on ikka hiiglaslikud. Miks me loome naabritele töökohti? Valka linn ehitab uusi kauplusi ja kaubanduskeskusi, et eestlaste käest raha kätte saada. Kas see on meie riigi eesmärk? Aga ma küsin, kes tuli selle huvitava idee peale, et hakatakse kaameratega jälgima alkoholi vedavaid autojuhte. See on küll vist midagi ainulaadset Euroopa Liidus.

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh teile! Tundub, et teie küsimuste iseloom on alati selline, et 50 sekundit ettenähtud minutist te annate hinnanguid – kas need on valed või õiged, see on eraldi teema – ja viimase kümne sekundiga püüate esitada küsimuse. Ma olen sunnitud ikkagi ka teie hinnangutele reageerima, ma vähemalt püüan seda teha. Ma rõhutan lihtsalt veel kord, et aktsiiside tõstmisel peaks meie põhitähelepanu olema suunatud sellele, kas me aktsiiside tõstmisega saavutame olukorra, kus, esiteks – ja see on kõige tähtsam –, konkreetse pahega seonduv tervisekäitumine muutub paremaks ehk see pahe on edaspidi vähem levinud, ning teiseks, tekib konkreetne fiskaalne mõju ehk riigieelarvesse laekub lisavahendeid võimalike muude kulutuste tegemiseks.

Ma tegin kalkultatsiooni ja võrdlesin palku Eestis, Lätis ja Leedus, aga ka Soomes ja Rootsis. Ma tegin ka ümberkonverteerimise liitriteks. Ütlen ka teile teadmiseks, et Eesti keskmine palk 2016. aastal on 1137 eurot, Lätis on sel aastal keskmine palk 863 eurot ja Leedus 752 eurot. Need on 2016. aasta ametlikud palgad. Kui me võtame siia kõrvale bensiiniliitri hinna, koos aktsiisidega loomulikult, siis näeme, et Eesti inimene saab oma palgast osta 1075 liitrit bensiini, Läti inimene saab osta 846 liitrit ja Leedu inimene 723 liitrit. Sellised on need vahed.

Mis puudutab teie tegelikku küsimust, kes on see inimene, kes pani ette neid seadmeid muretseda, siis ma ütlen, et siin ei ole midagi imelikku. Kogu Euroopa on n-ö automaatsete numbrituvastussüsteemide

peale üle läinud. See aitab kaasa võimalike pettuste avastamisele ja ma usun, et ka teie, kuigi te olete praegu opositsioonis, toetate seda, et kõik Eesti kodanikud ja loomulikult ka ettevõtjad, kes on Eesti turul, toimiksid ausalt ja kellelgi ei oleks konkurentsieelist maksude maksmata jätmise tõttu. Ma arvan, et sellel ei ole tähtsust, kas inimene on opositsioonis või koalitsioonis, see väärtushinnang peaks meil mõlemal ühesugune olema.

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Uno Kaskpeit, palun!

21:13 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Mind paneb imestama, härra minister, teie sinisilmsus. Valkas on peale selle Alko1000, mis asub piiripunktis, veel neli alkoholikauplust. Kaks viimast avati alles poolteist nädalat tagasi. Nende akende peal ei ole mitte ainult lätikeelne, vaid ka eesti- ja soomekeelne reklaam. Ükskõik, millisesse alkoholipoodi sa seal lähed, kõik need on täis eestlasi ja need avatakse hommikul kell kaheksa. Ma ei tea, kust te võtate selle jutu rahva tervise paranemisest ja alkoholi väiksemast tarbimisest. See on naeruväärne.

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh! Küsimust ei olnud, tegemist oli hinnanguga. Ma isegi ei hakka seda hinnangut praegu kommenteerima. Ma olen rääkinud oma loo teile ära. Näete, ma ikkagi kommenteerin. Aga ei saa mitte vaiki olla! Ma olen teile nentinud, et piirikaubandus on olemas, see on suurusjärgus 6 miljonit. Ma olen öelnud teile ka fiskaalse arvu. Ma olen öelnud, et keskeltläbi 10 miljonit eurot on see raha, mis piirikaubandusega seoses n-ö ei jää Eestisse. See on täiesti kalkuleeritav, täiesti arvestatav arv. Pigem on prognoosides toodud arvud isegi suuremad ehk piirikaubandus ei ole olnud sellel tasemel, mida eeldati.

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh teile! Tulid lihtsalt meelde edasised sõnad: lauluviisi lõpeta. Nii läheb see laul sealt edasi. Valeri Korb, palun!

21:13 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Ma saan aru, et aktsiis on üks nendest asjadest, mille abil võib täiendada riigieelarvet. Kas te võiksite nimetada veel mõne allika, kust riigieelarvesse raha tuleb?

21:13 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh teile! Ma ei ole teiega nõus. Ma olen siin varem ühele küsimusele vastates öelnud, et kui tegemist on pahega, on see siis alkohol või tubakas, on meie peatähelepanu suunatud sellele, et aktsiisipoliitika sunniks inimesi selliseid asju vähem tarbima. See peaks olema meie põhiline eesmärk ja ma arvan, et see on seadusloome kõikide osapoolte üks põhilisi eesmärke. Sellega kaasnev fiskaalne tulu on teisene eesmärk.

Te küsisite, mis on riigi võimalikud muud tulud peale aktsiiside. Vaadake aktsiiside osakaalu riigieelarves. Ma tõesti ütlen teile, et aktsiiside kogusumma võrrelduna teiste tululiikidega ei ole ju üldse nii suur. Ma toon teile näite, et alkoholiaktsiisi on eeldatud järgmisel aastal riigieelarvesse laekuvat 256 miljonit eurot ja tubakaaktsiisi 210 miljonit eurot. Samal ajal eeldatakse näiteks, et sotsiaalmaksu laekub 2,68 miljardit eurot, käibemaksu 2,1 miljardit eurot ning juriidilise ja füüsilise isiku tulumaksu kokku 739 miljonit eurot. Loomulikult, 256 miljonit on suur arv, ma ei vaidle vastu, aga kui me räägime proportsioonidest, siis aktsiisid kindlasti ei ole põhiline tululiik ka riigieelarve mõttes. Nagu ma enne mainisin, sotsiaalmaksu laekub peaaegu kümme korda rohkem.

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, aitäh teile! Rohkem küsimusi ei ole. Kuidas on läbirääkimistega, kas on soovi? Ei näe soove, ma läbirääkimisi ei ava. Arupärimisele on vastatud.

12. 21:08 Arupärimine Eesti Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks saamise kohta 2020. aastal (nr 235)

21:12 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume nüüd tempokalt 12. arupärimise juurde. Selle esitasid Riigikogu liikmed Enn Eesmaa, Tarmo Tamm, Viktor Vassiljev, Siret Kotka, Toomas Vitsut ja Kadri Simson 15. juunil 2016. Esitatud arupärimine on Eesti Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks saamise kohta 2020. aastal ja kannab numbrit 235. Vastab välisminister Jürgen Ligi. Palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Enn Eesmaa, kes tutvustab arupärimist Eestimaa avalikkusele.

21:12 Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Lugupeetud ministrid! Me esitasime selle arupärimise juunis. Vahepeal on ÜRO saanud uue peasekretäri, Eesti on saanud uue presidendi ja meil on tollase ajaga võrreldes ka uus välisminister. Kuid need viis küsimust, mida kuus mõttekaaslast esitasid, on oma aktuaalsuse säilitanud. Arupärimise tekst algab nii: "Lugupeetud välisminister! Eesti on lisaks NATO, Euroopa Liidu, OECD, WTO liikmesusele seadnud endale eesmärgiks saada ka Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks 2020. aastal. Eesti liitus ÜRO-ga 1991. aastal ning alates sellest on Eesti kasvanud oma rolli ÜRO-s pidevalt."

Näiteid võib tuua palju. Nii esitasime aastal 2005 oma kandidatuuri ÜRO Julgeolekunõukogu ajutise liikme kohale aastateks 2020–2021. Kui Eesti osutub aastal 2019 ÜRO mittealalise liikme kohale valituks, siis on see Eesti üks suuremaid täidetud välispoliitilisi eesmärke Euroopa Liidu eesistumise järel. ÜRO Julgeolekunõukogu liikmesus tagab meile ulatuslikuma rahvusvahelise suhtluse teiste maailma riikidega, kuid peale selle on tegu ka suure vastutuse ja keerulise ülesandega. Kogu mõju, mis tekib Eestile ÜRO Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks olemise tõttu, on isegi raske prognoosida. Selge on see, et ajutise liikmena tõuseb Eesti riik veelgi rohkem maailma riikide tähelepanu alla ja on üks julgeolekupoliitika otsustajatest. Sellega seoses, nagu ma ütlesin, on meil ministrile viis küsimust, millele ootame vastust. Aitäh!

21:13 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli välisminister Jürgen Ligi, et ta annaks arupärimisele vastused. Arupärimine kannab numbrit 235. Palun!

21:13 Välisminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Lähen kohe küsimuste ja vastuste juurde. Esimene küsimus: "Mida annab Eestile ÜRO Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks olemine?" Mulle tundus, et arupärimises olid juba vastused ka natuke sees, aga ma siiski nimetan need eelised ära. See annab Eestile kindlasti võimaluse hoida teatud endale olulisi teemasid rohkem tähelepanu all. See võimaldab julgeolekuküsimustes rahvusvaheliselt kaasa rääkida, panustada kriiside ja konfliktide lahendamisse, seista demokraatliku maailma väärtusruumi huvide eest üldiselt ning muuta Eestit nähtavamaks kui hästi toimivat ja inimõigusi austavat riiki. Aga kõrvaline ei ole ka see, et me saame sellega oma ametkonna oskustele tugevasti tuge. See on üks pingutus, millesarnast üldiselt iga päev nii väga ette ei tule. Leedu kogemus oli väga positiivne. Leedu oli aktiivne ja see kinnitas ka meie kaalutlusi. Teises küsimuses on väidetud, et Taavi Rõivase ja Toomas Hendrik Ilvese arvamused selle ambitsiooni suhtes lähevad lahku, ning küsitakse, kas ma nõustun peaministri või presidendi arvamusega ja miks. Mulle küll tundub, et president ei ole tegelikult nii väga vastu olnud sellele asjale, vähemalt mitte viimasel ajal, tema seisukohad on leebunud. Kui ma olen temaga sel teemal vestelnud, siis on ta juhtinud tähelepanu probleemidele, mis sellega kaasnevad. Need on vaieldamatult õiged kaalutlused. Kui me võtame ambitsioonikalt seisukohta rahvusvahelistes asjades, mille vastu meil tegelikult huvi on vähe, siis võib see tekitada meile kuskil tarbetuid pingeid. Kui julgeolekunõukogus võetakse vastu otsuseid, mida me ise ei toeta, siis me oleme nende otsustega justkui ülearu seotud. Aga on ju ka see teine pool: seda me ju tahamegi, et otsuseid langetataks meie osalusel ja meiega rääkides. Alati ei saa seda, mida tahad, aga kaasrääkimine on omaette väärtus.

Kolmas küsimus: "Kui Eestist saab 2020. aastal ÜRO Julgeolekunõukogu mittealaline liige, siis palju lisakulutusi on planeeritud selle tarvis?" Lisakulutusteks on arvestatud umbes üks miljon aastas

mõlemal aastal. See on personali-, ruumi- ja ka majanduskulude jaoks.

Neljandaks küsitakse seda, et kui Soome ei pääsenud 2014. aastal julgeolekunõukogu liikmeks, kuigi tal oli tugevam positsioon võrreldes Austraalia ja Luksemburgiga, siis miks nii läks. See sõltub siiski palju riikide poliitilisest kuuluvusest, on arvanud analüütikud, ja sellest, kui tugev on kampaania. Austraalia sai vajalikud kaks kolmandikku häälest kätte valimiste esimeses voorus. Võib arvata, et Austraalia tuntus ja mõjujõud on väga suur. Luksemburg sai teises voorus oma hääled osaliselt selle tõttu, et ta pole varem julgeolekunõukokku kuulunud, Soome oli. Aga ega neid riike nii väga üheselt võrrelda ei saa. Luksemburg tegi äärmiselt võimsa kampaania, minister isiklikult sõitis maailmas ringi, aga kõik ei pea seda nii suureks prioriteediks. Küsitakse ka, kuidas tagada Eesti edukus ÜRO Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks kandideerimisel. Eks see ole väga mitmekülgne pingutus. See tähendab aktiivset tegevust ÜRO peakorteris New Yorgis ja Genfis, see tähendab aktiivset liikmesust ÜRO-ga seotud organisatsioonides, see tähendab osalust arengu- ja humanitaarabis ja rahuvalves ning aktiivset hoiakut Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga seonduvas. Me loodame Eesti e-riigi kuvandile ja kõigele praktilisele, mida me suudame maailmale pakkuda, internetivabaduse arendamisele, millega me oleme tegelnud, ja üldse aktiivsele tegevusele rahvusvahelistes organisatsioonides ning muidugi kahepoolsete kontaktide tihendamisele. Olen ka ise juba kohtunud väga mitme riigi välisministriga ja esitanud neile oma argumente.

Viies küsimus: "Mille poolest on Eestil paremad väljavaated võrreldes konkurendi Rumeeniaga? Mille poolest on Eesti kandidatuur nõrgem Rumeenia kandidatuurist?" Praegu on tõesti meie piirkonnast kaks kandidaati, teine neist on Rumeenia. Meie apelleerime kõigepealt sellele, et me ei ole varem liikmed olnud, Rumeenia on aga neli korda liige olnud, ja ka sellele, et Eesti on väikeriik, kes suudab teisi väikseid riike paremini mõista ja nende huve paremini esindada. Me tutvustame oma e-riigi võimalusi. Aga see kõik on alles algus, me oma kampaaniasõnumeid praegu täpsustame, põhiline töö algab järgmisel aastal. Eesti nõrkus on muidugi see, et Rumeenia on kauem ÜRO-s olnud ja tal on rohkem välisesindusi kui Eestil, tema geograafiline esindatus on hea. Aga eks me püüame seda kompenseerida, näiteks Soome toel on selleks lootust. Me oleme juba nõu ja abi küsinud. Aitäh!

22:19 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Enn Eesmaa, palun!

22:19 Enn Eesmaa

Suur aitäh! Täna, härra minister, nende vastuste eest! Juttu oli presidendi arvamusest selle temaatika kohta, millest me täna räägime. Ka sina rääkisid kindlasti president Ilvesest. Kas sul ministrina on olnud juba juhust rääkida nendel teemadel ka uue riigipeaga?

22:19 Välisminister Jürgen Ligi

Aitäh! Mul on olnud juhust. See juhus sai korraldatud enne tema ametisse astumist. Aga kas see oli määrav teema? Pigem mitte. See oli lihtsalt üks märksõna, aga me rääkisime asjadest, millest võib olla lihtsam rääkida enne, kui inimene sellesse ametisse astub.

22:19 Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Madison, palun!

22:19 Jaak Madison

Aitäh, austatud aseesimees! Hea minister! Kindlasti on see väga tänuväärne ettevõtmine. Ma arvan, et on väga tähtis teha hea kampaania ja tagada n-ö võit Rumeenia üle, sest koht julgeolekunõukogus on väga oluline, eriti Eestile, arvestades meie julgeolekukonteksti. Mul küll ei ole järgmise aasta riigieelarve arve siin paberi peal ees, kuid Välisministeeriumi eelarve on teiste ministeeriumidega võrreldes ikkagi vaeslapse osas, eriti järgmise aasta eelarve, mis ei ole põhimõtteliselt mitte üldse kasvanud. Kuidas sa hindad, kuidas see mõjutab algavat kampaaniat, meie võimekust teha lobitööd niivõrd efektiivselt, et ületada rumeenlasi, samal ajal kui lisavahendeid eelarves ei ole märkimisväärselt ette nähtud? Kuidas on selle rahasumma ja võimekusega?

22:19 Välisminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma täpsustan, et Rumeenia alistamine ei ole meie eesmärk. Palju parem oleks leppida Rumeeniaga kokku, et nad nii väga meiega ei võistlekski, aga kas see on saavutatav, on iseküsimus. Tõenäoliselt on meil selle valdkonna prioriteetsus suurem, aga meil on ka omad võimalused silma paista. Eelarve probleem meil muidugi on. Ka Välisministeerium langeb samade kriteeriumide alla mis teised, riigi tegevuskulude ja riigipalgaliste arvu vähendamine on riigihaldusreformi üks kvantitatiivseid osi. Kindlasti välisteenistus seetõttu mõnevõrra kannatab. Ma arvan, et valitsus võib veel arutada, kas see ka tulevikus nii jääb. Ambitsioon olla siiski rohkem esindatud on ka argument. Meil on omad piirid, aga saab ju teha asju ka väheste vahenditega. Me ei võta kasutusele kõiki meetodeid, mida võib-olla kasutab mõni teine riik. Me ei tee rahalisi kulutusi sellises vormis, nagu mõni riik on valmis tegema ja on ajaloos ka teinud, selleks et mingit hääletust võita. Aga nagu ma ütlesin, ma olen ise jõudnud tavapäraste visiitide käigus juba õige mitme riigi esindajaga sel teemal rääkida ja ka diplomaadid kindlasti räägivad väga palju, tehes seda olemasoleva eelarve piires.

22:19 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Enn Eesmaa!

22:19 Enn Eesmaa

Sel hilisel tunnil teen väga lühidalt. Ma usun, et arupärijad on minuga nõus, et soov saada aastal 2020 ÜRO Julgeolekunõukogu mitteamaliseks liikmeks on küllaltki oluline, kui mitte öelda rohkem. Peale selle on plusside hulgas see, mida ministergi mainis, et terve Eesti diplomaatide põlvkonna jaoks avaneb erakordne võimalus tegelda professionaalselt ning väga tõsiselt ja süvenenult ka nende piirkondadega ja nende piirkondade probleemidega, millega me tavaliselt ei tegele. Võtame näiteks kas või Aafrika riigid kogu nende mitmekesisuses. Euroopa ja isegi üleatlantilised suhted on igapäevane asi, nendega tegeldakse, aga need kaugemad piirkonnad on ju meie huvifookusest väljas. Sellepärast on oluline, et seda kampaaniat tehakse.

Kui te sellel hilisel tunnil lubate mulle ühe kõrgelennulise võrdluse, siis ütlen, et vanema inimesena mäletan ma väga hästi, kuidas John Kennedy põhjendas, miks ameeriklased otsustasid Kuule minna. Mitte sellepärast, et see on lihtne, vaid sellepärast, et see on raske. Ma arvan, et see, mida Eesti püüab nüüd saavutada – saada julgeolekunõukogu liikmeks –, tasub seda pingutust. Aitäh!

22:19 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

13. 21:24 Vaba mikrofon

22:19 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Mul on rõõm kuulutada välja vaba mikrofon. Ma palun kõigil, kes soovivad, peale haamrilööki seda võimalust aktiivselt kasutada! Kuna kõnesoove ei ole, siis ma vaba mikrofoni ei ava. Istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu meie töös!

Istungi lõpp kell 21.25.